

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI RUS PROPAGANDASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mushfig HUSEYNOV

Halkla İlişkiler Ve Tanıtım Anabilim Dalı

Halkla İlişkiler Ve Tanıtım Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Deniz YENĞİN

Haziran, 2018

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI RUS PROPAGANDASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mushfig HUSEYNOV
(Y1512.140014)

Halkla İlişkiler Ve Tanıtım Anabilim Dalı

Halkla İlişkiler Ve Tanıtım Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Deniz YENĞİN

Haziran, 2018

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Belgesi

Enstitümüz Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı Halkla İlişkiler ve Tanıtım Tezli Yüksek Lisans Programı **Y1512.140014** numaralı öğrencisi **Mushfig HUSEYNOV**'ın "**İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI RUS PROPAGANDASI**" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 08.06.2018 tarih ve 2018/17 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından **başarılı** ile Tezli Yüksek Lisans tezi olarak **Kabul** edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

Tez Savunma Tarihi :27/06/2018 – 12:00

1)Tez Danışmanı: Doç. Dr. Deniz YENĞİN

2) Jüri Üyesi : Doç. Dr. And ALGÜL

3) Jüri Üyesi : Doç. Dr. Okan ORMANLI

İmzası

(Handwritten signatures of the jury members and supervisor)

Not: Öğrencinin Tez savunmasında **Başarılı** olması halinde bu form **imzalanacaktır**. Aksi halde geçersizdir.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “İkinci Dünya Savaşı Rus Propagandası” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.
(26/07/2018)

Mushfig HUSEYNOV

ÖNSÖZ

Her zaman yanımda olan anneme, babama ve kardeşime; yüksek lisansa başladığımdan beri yanımda olan ve tezimde bana sonsuz katkılar sağlayan yakın arkadaşlarım Eren TORAMAN'a ve Vüsal SÜLEYMANLI'ya teşekkür ederim. Danışman hocam Doç.Dr. Deniz YENGİN'e; tezimin hazırlık sürecinde bana yardımcı olan Rus bilim adamlarına teşekkür ederim.

Haziran, 2018

Mushfig HUSEYNOV

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xi
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiii
ÖZET.....	xvii
ABSTRACT	xix
1. GİRİŞ	1
2. İLETİŞİM ÇALIŞMALARINDA PROPAGANDA	11
2.1 Halkla İlişkiler Olgusu	11
2.2 Halkla İlişkilerde Propaganda Kavramı	12
2.2.1 Propaganda kavramı.....	14
2.3 Propaganda Tanımı	15
2.4 Propaganda Kuramları ve Türleri.....	16
3. PROPAGANDA ÇALIŞMALARI	21
3.1 Dünyada Propaganda Çalışmaları	21
3.2 Alman Propagandası	22
3.3 Rus Propagandası	32
4. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞINDA RUS PROPAGANDASI	35
4.1 Araştırmanın Metodolojisi	35
4.1.1 Araştırmanın amacı ve önemi	35
4.1.2 Araştırmanın kapsamı ve sınırlılıkları.....	36
4.1.3 Araştırmanın yöntemi	37
4.2 1939 Yılında İkinci Dünya Savaşındaki Rus Propagandası.....	39
4.3 1940 Yılında İkinci Dünya Savaşındaki Rus Propagandası.....	45
4.4 1941 Yılında İkinci Dünya Savaşındaki Rus Propagandası.....	58
4.5 1942 Yılında İkinci Dünya Savaşındaki Rus Propagandası.....	100
4.6 1943 Yılında İkinci Dünya Savaşındaki Rus Propagandası.....	110
4.7 1944 Yılında İkinci Dünya Savaşındaki Rus Propagandası.....	121
4.8 1945 Yılında İkinci Dünya Savaşındaki Rus Propagandası.....	136
5. SONUÇ.....	149
KAYNAKLAR	153
ÖZGEÇMİŞ.....	161

KISALTMALAR

SSCB : Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1	: Hitler.....	5
Şekil 1.2	: Atalar Arkanızda	6
Şekil 1.3	: Napolyon'a Rusya'da soğuktu, Hitler'e ise sıcak olacak!	7
Şekil 1.4	: Vatan Ana Seni Çağırıyor	8
Şekil 1.5	: Savaşı Kazananın Şanına İsimli Duvar Kâğıdı	8
Şekil 1.6	: Her Şey Cephe İçin	9
Şekil 1.7	: Almanya'ya Gel	9
Şekil 3.1	: Yaşasın Almanya propaganda afişi	23
Şekil 3.2	: Stalin, Sizi Taşlardan Oluşan Duvarla Kapatmış	23
Şekil 3.3	: Rus Askerlerini Teslim Olmaya Çağırın Rus Askeri Propaganda Afişi	24
Şekil 3.4	: Propusk Propandası	25
Şekil 3.5	: Almanların Rus propaganda gazetesi	25
Şekil 3.6	: Stalin'in oğlu propagandası	26
Şekil 3.7	: Stalin'in oğlu propagandası	26
Şekil 3.8	: Stalin'in oğlu propagandası	27
Şekil 3.9	: Ukrayna propagandası	27
Şekil 3.10	: Kafkas Propagandası	28
Şekil 3.11	: Hırsızlık yapan Bolşevik çocuğu	29
Şekil 3.12	: Alman propaganda filmi	29
Şekil 3.13	: Alman askerleri Rus kızları ile sevgili durumunda	29
Şekil 3.14	: Alman işçi propagandası	30
Şekil 3.15	: Ege Adasındaki Alman propaganda gazetesi	30
Şekil 3.16	: Scorpion propagandası	31
Şekil 3.17	: Müttefiklerin Alman askerlerine yönelik kara propaganda kâğıtları	31
Şekil 4.1	: Almanya SSCB Ribentrov Molotov paktı	40
Şekil 4.2	: Kapitalizmin eleştirisi	42
Şekil 4.3	: Sergey Mironoviç Kirov	43
Şekil 4.4	: Kirov ve Stalin Soçide istirahat ediyor	44
Şekil 4.5	: Kapitalizm eleştirisi	45
Şekil 4.6	: İşçi sınıfı propagandası	47
Şekil 4.7	: Miting propagandası	48
Şekil 4.8	: Kapitalizm Orta Yüzyıllarda	51
Şekil 4.9	: Besserebiyya Halkı Kızıl Ordu'yu selamlıyor	53
Şekil 4.10	: Estonya Resimleri	55
Şekil 4.11	: Litvanya Resimleri	55
Şekil 4.12	: Holiganlara karşı propaganda	56
Şekil 4.13	: Polonya'da Rus askerlerine karşı Alman propagandası	58
Şekil 4.14	: Yuriy Borisoviç Levintan	59
Şekil 4.15	: Sesi artıran mikrofonlar	60

Şekil 4.16 : Miting propagandası	62
Şekil 4.17 : Bizim işimiz hak işidir, düşman mahvedilecektir, zafer bizimle beraber olacaktır.....	63
Şekil 4.18 : Nefret propagandası.....	64
Şekil 4.19 : Asker yolculuğu kutlaması	65
Şekil 4.20 : Kuzey Baltık ülkelerinin Almanları çiçeklerle karşılaması.....	65
Şekil 4.21 : Ben Ölüyorum Ama Teslim Olmuyorum, Elveda Vatan!.....	66
Şekil 4.22 : Büyük Hoparlörle Propaganda	67
Şekil 4.23 : Alman subayları Polonyalı işçisini küçültüyor.....	68
Şekil 4.24 : Kadınların yangın tatbikatındaki hazırlıkları.....	69
Şekil 4.25 : Macaristan'daki işçi sınıfına ait Ukraynalıların kurşuna dizilmesi	71
Şekil 4.26 : Partizanlar Düşmana Acımadan Vurun!.....	72
Şekil 4.27 : Kavrulmuş toprak propagandası.....	73
Şekil 4.28 : Rus propagandası Ukrayna'da etkisiz sayfa.....	74
Şekil 4.29 : Asırların pişmanlığı propagandası.....	75
Şekil 4.30 : Alman propaganda posterlerine Ukrayna halkı merakla bakıyor	76
Şekil 4.31 : Öcünü al propagandası	77
Şekil 4.32 : Asırların Pişmanlığı.....	78
Şekil 4.33 : İşçi Sınıfı Propagandası	79
Şekil 4.34 : Yok edilen Alman askeri araçları	80
Şekil 4.35 : Gizli alman belgelerinde kimyasal mermi kullanımı	80
Şekil 4.36 : Almanya'nın Türkiye'ye Hücum Planının Gizli Belgeleri.....	81
Şekil 4.37 : ABD'li ve İngiliz resimler Moskova'da.....	83
Şekil 4.38 : Orduda komünist propagandası	84
Şekil 4.39 : Müttefik propagandası.....	85
Şekil 4.40 : Ödüllendirme anının resmi	86
Şekil 4.41 : Kızıl Ordu Partizanlarla.....	87
Şekil 4.42 : Romanya askerlerinin esir alındığı gösteren resim	88
Şekil 4.43 : Kızıl ordu Tebriz sokaklarında propaganda kâğıtları dağıtıyor	89
Şekil 4.44 : Müttefik propagandası.....	90
Şekil 4.45 : Daha çok demir döküm yapılması ve tank üretilmesi gerektiği propagandası	91
Şekil 4.46 : Müttefik propagandası.....	92
Şekil 4.47 : Tüm Moskova Ahalisine Tüm Sovyet Halkı Düşmana Karşı Devlet Savunma Komitesinin Emirlerini Yerine Getirecektir	92
Şekil 4.48 : Düşmana nefret propagandası	93
Şekil 4.49 : Alman Ordusunun Moskova yakınlığında olmasına rağmen Stalin askeri geçitle ordunu ruhlandırıyor.....	94
Şekil 4.50 : Atalar Arkanızda Afişi	95
Şekil 4.51 : Moskova'da Askeri Geçit.....	96
Şekil 4.52 : Müttefik propagandası.....	96
Şekil 4.53 : Müttefik propagandası.....	97
Şekil 4.54 : Moskova zaferi	98
Şekil 4.55 : Kalın Zaferi	99
Şekil 4.56 : Sovyet Birliği Kahramanı İsrail Memmedov	100
Şekil 4.57 : İtalyan Esirleri	100
Şekil 4.58 : Kalinin halkla beraber	101
Şekil 4.59 : 15 Ocak dinç ahalinin ve sanat eserlerinin yok edilmesi hakkında Reyhenaunun emri	101
Şekil 4.60 : Gizli belgelerin ifşası propagandası	102

Şekil 4.61	: Romanya esirlerinin müracaatı.....	102
Şekil 4.62	: 12 Nisan Stalin ödülü	103
Şekil 4.63	: Leningrad.....	103
Şekil 4.64	: Halk sanatçıları Cephede.....	104
Şekil 4.65	: Kadınlar Mermi Yapıyor	104
Şekil 4.66	: Nefret Propagandası	105
Şekil 4.67	: Miting Propagandası	105
Şekil 4.68	: Güçlü Ordu	106
Şekil 4.69	: İtalyan esirlerinin imza toplama propagandası.....	106
Şekil 4.70	: Müttefik propagandası.....	107
Şekil 4.71	: Miting Propagandası	107
Şekil 4.72	: Leningrad Propagandası- Leningrad Mücadelede filminin afişi.....	108
Şekil 4.73	: Nefret ve Partizan propagandası.....	108
Şekil 4.74	: Daha çok tahıl propagandası	109
Şekil 4.75	: Stalingrad'a ilerleme propagandası	109
Şekil 4.76	: Şiir propagandası	110
Şekil 4.77	: Ödül Propagandası	110
Şekil 4.78	: İane Propagandası.....	111
Şekil 4.79	: Leningrad propagandası	111
Şekil 4.80	: Stalingrad'ın kuşatması sona erdi	112
Şekil 4.81	: Ödül ve Partizan Propagandası.....	112
Şekil 4.82	: Esirlerin pişmanlığı propagandası	113
Şekil 4.83	: İane propagandası	113
Şekil 4.84	: Tanklara Petrol	114
Şekil 4.85	: Nazi Pastası	114
Şekil 4.86	: Güçlü ordu propagandası.....	115
Şekil 4.87	: Zaem propagandası.....	115
Şekil 4.88	: Posta markası propagandası	116
Şekil 4.89	: Keskin Nişancı	116
Şekil 4.90	: Nefret propagandası	117
Şekil 4.91	: Gizli belgelerin ifşası propagandası	117
Şekil 4.92	: Kutlamalar ve Salyut propagandası.....	118
Şekil 4.93	: Cepheye tahıl propagandası	118
Şekil 4.94	: Geriye dönüş propagandası	119
Şekil 4.95	: Ödül ve zafer propagandası.....	119
Şekil 4.96	: Hükümete tahıl propagandası	120
Şekil 4.97	: Tahran Konferansı	120
Şekil 4.98	: Müttefik Propagandası	120
Şekil 4.99	: Miting propagandası.....	121
Şekil 4.100	: Geriye dönüş propagandası	121
Şekil 4.101	: Müttefik Propagandası	122
Şekil 4.102	: Ödül propagandası.....	122
Şekil 4.103	: Ödül propagandası.....	123
Şekil 4.104	: Ödül propagandası.....	123
Şekil 4.105	: Geriye Dönüş Propagandası	124
Şekil 4.106	: Her Şey Zafer ve Her Şey Vatan İçin.....	124
Şekil 4.107	: Kadınlar cephe için çalışıyor	125
Şekil 4.108	: Ödül propagandası.....	125
Şekil 4.109	: Geriye dönüş propagandası	126
Şekil 4.110	: Fin Propagandası	127

Şekil 4.111: Cepheye ekmek ve tahıl propagandası	128
Şekil 4.112: Gizli belgelerin ifşası ve düşmanın pişmanlığı	128
Şekil 4.113: Gizli belgelerin ifşası ve düşmanın pişmanlığı	129
Şekil 4.114: Stalin'e Zafer ödülünün verilmesi	129
Şekil 4.115: Miting propagandası	130
Şekil 4.116: Gizli belgelerin ifşası ve düşmanın pişmanlığı	130
Şekil 4.117: Salyut Kutlamaları propagandası	131
Şekil 4.118: Kurtarıcı propagandası	131
Şekil 4.119: Bilim Günü (1944 Eylül. İzvestiya, 1944 Eylül).....	132
Şekil 4.120: Geriye dönüş propagandası	132
Şekil 4.121: Geriye dönüş propagandası	133
Şekil 4.122: Her Şey Cephe Ve Zafer.....	133
Şekil 4.123: Her şey cephe için propagandası	134
Şekil 4.124: Nefret ve öç alma propagandası	134
Şekil 4.125: Ödül propagandası.....	135
Şekil 4.126: Esir alınma ve aşağılamak propagandası.....	135
Şekil 4.127: Asırlar propagandası.....	136
Şekil 4.128: Kurtarıcı propagandası	136
Şekil 4.129: Kurtarıcı Propagandası	137
Şekil 4.130: Hitlerin yenilgisi propagandası.....	137
Şekil 4.131: Suvorov asker okulu	138
Şekil 4.132: Kurtarıcı Propagandası	138
Şekil 4.133: İşçi sınıfı propagandası.....	139
Şekil 4.134: Hitlerin yenilgisi propagandası.....	139
Şekil 4.135: Hitlerin Yenilgisi Propagandası	140
Şekil 4.136: Daha çok silah ve top ve tank propagandası	140
Şekil 4.137: Daha çok silah, top ve tank propagandası	141
Şekil 4.138: Daha çok silah, top ve tank propagandası	141
Şekil 4.139: Finlandiya suçluları propagandası	142
Şekil 4.140: Ödül ve demir döküm propagandası.....	142
Şekil 4.141: Kurtarıcı ve öç alma propagandası	143
Şekil 4.142: Kurtarıcı propagandası	143
Şekil 4.143: Berlin ve ödül propagandası	144
Şekil 4.144: Devlet bonolarının alınması propagandası	144
Şekil 4.145: Nefret Propagandası	145
Şekil 4.146: Zafer Propagandası.....	145
Şekil 4.147: Zafer Tebrikleri	145
Şekil 4.148: Almanya Üzerinde Zafere Büyük Vatan Savaşı madalyası	146
Şekil 4.149: Zafer ve Berlin propagandası	146
Şekil 4.150: Zafer ve miting propagandası	147
Şekil 4.151: Zafer kutlamaları	147
Şekil 4.152: Geleneksel Salyut Propagandası.....	148

ÖZET

Sovyetler Birliği 1922’de birçok ülkenin işgalinden sonra kurulduğu zamanlarda kendisini işçi partisi gibi göstermeye çalışmış ve bunun sürekli propagandasını yrtmştir.100 bin pamuk toplandığı halde 400 bin gibi bilançolar yazılmış ve insanlara farklı bilgi verilmiştir. Kendi lkelerinin bağımsızlığının yeniden kazanılmasına çalışan ve sözde sosyalist devleti kurduğunu belirten rejime karşı çıkanlar ya idam edilmiş ya da Sibiryaya’ya sürgüne gönderilmişlerdir. 1922’de Genova Konferansı ile kendisine büyük miktarda para tazminatı isteyen SSCB dış politikasında da kendi tavrını ortaya koymuştur. Savaş zamanı tüm Sovyet halkına işgalci hareketlerine siyah propaganda ile hak kazandırmıştır. 1939’da imzalanan Ribentrov Molotov paktına güvenen SSCB 22 Haziran 1941 tarihinde Büyük Vatan Savaşına hiç beklenmedik halde yakalandı. SSCB’nin nerdeyse her köşesinde işçilik propagandası herkesi çalışmaya ve bununla da vatana hizmet etmesi için yönlendiriyordu. İşçileri müdür ve memurlardan üstün tutmağa çalışıyordu. 1922’de Qlavlit devlet teşkilatı kuruluyor ve tüm medya dâhil her şeye kendi çıkarlarına uygun sansür koyma yetkisini alıyor. SSCB’de devlet politikası olarak 1933-1939 yıllarında faşizme karşı propaganda yapılmış,1939-1941 yıllarında ise faşizme karşı hiçbir propaganda yürütülmemiş ve 1941 yılında ise yeniden faşizme karşı propagandaya başlamıştır. Propaganda teknikleri özellikle gazeteler ve afişler aracılığı ile yrtlmekte, radyo ve televizyon araçları ile bu sre devam etmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Propaganda, SSCB-Sovyetler Birliği, İkinici Dünya Savaşı, Afişler*

RUSSIAN PROPAGANDA IN THE SECOND WORLD WAR

ABSTRACT

The Soviet Union has been long since 1922. You know they were exiled from Siberia. We saw his own attitude in the foreign policy of the USSR that entered the Geneva Conference in 1922. The time of the war has earned the Soviet people the propaganda of your earth ponds. The appointment of Ribentrov Molotov, signed in 1939, was unexpectedly caught by the USSR on June 22, 1941, with the Great Patriotic War. The USSR was open and direct to every corner and everybody's propaganda workmanship in almost every corner. Workers were trying to keep the managers and officers superior. In 1922, the Qlavlit state organization was established and all the media are entitled to censure their own interests. Propaganda against fascism in the USSR in 1933-1939 was not against fascism in 1939-1941 and propaganda against the republic was launched in June 1941. It contains propaganda newspapers and posters and is acted on for radio and television propaganda.

Keywords: *Propaganda, USSR-Soviet Union, Second World War, Posters*

1. GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı Sovyetler Birliği için 22 Haziran 1941 yılında başladı saldırısı ile başlamıştı. Fakat bu dönemde de SSCB aşu ile ilgili bilgiler özellikle de Pravda, İzvestiya, Komsolskya Pravda ve diğer ünlü ve nerde herkesin okuduğu gazeteler de ve devlet radyolarında sadece Avrupa'daki savaş gibi anlatılıyordu. Savaş başladığında ise Büyük Vatan Savaşının başladığını medya vasıtasıyla insanlara anlatıldı. İkinci Dünya Savaşı SSCB için 9 Mayıs 1945 tarihinde Almanya'nın teslim olması ile bitiyor.

SSCB'nin propagandası çok etkiliydi. Ama sadece bir gecede ansızın başlayan savaş SSCB'nin Büyük Vatan Savaşı Propagandasının başlatılmasına mahkûm etti. Hatta Savaş bittikten sonra bile SSCB'NİN 1991 yılına kadar ki mevcut olduğu dönemde bile yürütüldü. Ve bugün de Rusya Federasyonu tarafından yürütölmektedir.

Propagandanın kendisi ise daha yoğun halde 22 Temmuz 1941 tarihinden Mayıs 1945 tarihinin sonlarına kadar yapılmaktaydı. Televizyon 1931 yılında ilk yayıma sadece Moskova ve onun etrafındaki bazı yerlerde yayımlansa da 1941 yılında tarihi savaş başladığı için kurgular korunmak için 1944 yılına kadar Ekaterinburg şehrinde saklandı. Propaganda kendi daha çok gazetelerde ve radyoda gösteriyordu. Bunların yanında afişler, duyurular ve diğer bu tür propaganda araçları kullanılmaktaydı. İnsanlar savaşla ilgili bilgileri daha çok İzvestiya, Pravda ve Komsomolskaya Pravda gazetelerinden ediniyorlardı.

15 ülkenin işgali ile ve zor gücü ile kurulan Sovyetler Birliğini çok acımasız bir sınav bekliyordu. Öyle bir sınav ki sadece sosyalizmi korumak değil de o dönemin çok güçlü ordularından birine sahip Almanya ile karşı karşıyaydı. Savaşın başladığı güne kadar ise Bolşevik propagandası yürütölüyordu. İnsanlara sosyalizmin doğru rejim olduğuna ikna etmeğe çalışıyorlardı. 1939'da imzalanan Ribentrov Molotov paktına güvenen Sovyetler Birliğini savaş 22 Haziran 1941 tarihinde ansızın yakalandı.

Propaganda Nazi Almanya'sında o kadar önemli hale gelmişti ki Propaganda Bakanlığı yaratılmıştı ve Goebbels Propaganda Bakanı seçilmişti. Naziler 180 filmi sadece savaş zamanı çekmiş ve savaşın ilk anlarında 10-15 dakika süresi ile sonlarında ise 30 dakikalık olmuştu. Bu kadar güçlü ve savaştan önce de titiz çalışmalar yürütmüş Nazi propagandası savaşın ilk günlerinden Sovyetler Birliğinde kullanılmaya başlanmıştır.

Naziler daha çok ses sistemleri ve afişlerle Sovyet askerlerini etkilemeye çalışılmıştır. Savaşın ilk döneminde hoparlörden şu sözler duyuruluyordu: “Direnişin hiçbir anlamı yok. Sizin tüm alanlarınız kuşatmadadır. Sizin aç ve yorgun olduğunuzu biliyoruz. Teslim olanlar yemek, giysi ve diğer gerekli olan her şeyle temin edilecektir. Teslim olanlar bağışlanacaktır ve öldürülmeyecektir.” Hem afişler hem konuşmalar Alman şivesi ile Rusça yayınlanıyordu. Ama savaşın ilk döneminde yüz binlerce asker esir alındı, katledildi ya da açlıktan öldü.

Bu kadar güçlü orduya ve savaş propagandasına karşı savaşın başlamasından 2 gün sonra 24 Haziran 1941 tarihinde Совинформбюро- Sovyet Enformasyon Bürosu yaratıldı. Maksat savaşın tüm gelişmelerini radyo, gazete ve dergilere aktarmaktı

(https://ru.wikipedia.org/wiki/Пропаганда_во_время_Второй_мировой_войны, 2017).

Sovyet Enformasyon Bürosunun Tüm Birlik- Tüm birlik radyosunun çok meşhur Levitanom isminde spiker savaşla ilgili çok heyecanlı sesle duyurular yapıyordu: “Dikkat! Dikkat! Konuşuyor Moskova! Bugün kahraman Sovyet askerleri Stalingrad etrafında düşmana büyük kayıplar yaşatmıştır. Yüzlerce faşist askeri, çok sayıda askeri araç mahvedilmiştir. Düşmanın ilerlemesinin karşısı alınmıştır.” Bu sözleri 1943 yılına kadar Sverldlovska radyo bürosundan, 1943-1945 yıllarında ise Kuybişeva radyo bürosundan spikerlik yaparak söylemişler.

Savaştan sonra Krujkov ve Semyonoviç kendi hatıralarında bu sözleri söylemektedir: “Bize o kadar yanlış bilgiler ulaşmıştı ve biz bu bilgileri söylemek zorundaydık. Eğer bizim söylediğimiz gibi olsaydı askeri tanklar, uçaklar, toplar ve askerler yok edilseydi o zaman savaşta Avrupa dâhil ne insan ne de askeri silahlar ve askerler kalırdı.”

(https://ru.wikipedia.org/wiki/Пропаганда_во_время_Второй_мировой_войны, 2017)

Büro; 5 dilde propaganda yürütüyordu. Bunlar; Rusça, Almanca, Fransızca, Arapça, İngilizce ve Fransızca dilleridir. 1944 yılında ise yabancı ülkeler için özel propaganda bürosu açılmıştır. Haziran ayı 1944 tarihinde ise bu büroda 11 şube ve 215 çalışan vardı. Rusya'nın çok ünlü yazarları ve gazetecileri savaş zamanı bu büroya kendi katkılarında bulunmuşlardır N. Virta, B. İber, N. Nikitin, İ. Erenburq ve başkaları. Büroyla alman antifaşist-yazarları da iş birliği yapmışlardır.

(https://ru.wikipedia.org/wiki/Пропаганда_во_время_Второй_мировой_войны, 2017).

«Блокнот агитатора» isimindeki Karıştırıcının Not defteri isimli dergi ise Ağustos 1942 tarihinde ışık yüzü gördü. Azerbaycan, Kazak, Özbek, Tatar, Gürcü ve Ermeni dillerinde yayınlanıyordu. Bu dergi Sovyet askerleri için basılıyordu. Sovyet Ordusunun Baş Politik Yönetmenliği tarafından askerlere savaşta gelişmelerden haberler veriliyordu.

Alman istihbaratı Sovyet propagandasının tüm ideolojik yöntem deposuna sahip olduğunu itiraf ediyordu. Kasım 1942 tarihinde 2 Alman alayı Sovyet propagandasının alman askerlerine ve Sovyet halkına karşı komünist ideolojisi olmadan kullanmaya çalışmışlar. Sovyet propaganda yazarları daha çok kültürel değerlere önem vererek dikkati çekiyordular. Fatayev şu sözleri söylemekteydi. Sovyet propagandası savaşta o kadar etkili hale gelmiştir ki Gobbels Sovyet propaganda önderlerinin mahvedilmesi ile ilgili karar vermişti. Adolf Hitler bizzat kendisi en ünlü radyo spikeri Yuriya Levitanın başına 250 bin alman markası koymuştu. Diğer taraftan Naziler savaş uçaklarından Rusça broşürler atıyorlardı. Bu broşürlerde Stalin'in başka şehre kaçtığı ve onların savaştığı şehrin ele geçirildiğini yazılmaktaydı. Sovyet propaganda yazarları da bunları yalanlayan broşürler oluşturulmaktaydı.

Sovyetler dönemindeki kaynakçalarda yürütülen propagandayı doğru olarak yaptıklarını düşündükleri için kaynaklarda bunu pek propaganda olarak yazmamışlar. Daha çok Wikipedia'da ve diğer tarihi kitaplarda bilgiler vardır. İngiliz yazar Antony Rods dâhil diğer bilim adamları daha çok afişleri etkili

bulmuşlar ve radyonu da Sovyetlerin vazgeçilmez propaganda aracı olarak görmüşler.

İngiliz yazar Antony Rods'un 2008 baskılı İkinci Dünya Savaşında Propaganda Duvar Kâğıtları ile kitabında da Sovyetlerin afişlere ne kadar önem verdiğini gösteriyor. Antony Rods dikkati daha çok 23 Ağustos 1939 tarihinde Moskova'da imzalanmış Ribentrov Molotov Alman Sovyet Saldırmazlık Paktına dikkati çekerek 1 Eylül 1939 tarihinde Polonya'nın işgaline göz yunmasını ve kendine güveni hatalı buluyor (Rodds, 2008).

Antony Rods'a göre Sovyet radyosu İkinci Dünya Savaşının en etkili araçlarından biriydi. 1942 tarihinde Moskova yakınındaki Noginsk'te kurulan radyo kavşağı dünyanın en büyük radyolarından biriydi. Hatta 1942 yılında Tiflis şehrinde Svobodnaya Yugoslavya isimli radyo Yugoslav partizanlarının Tito şehri uğrunda yürüttükleri savaş anlarında yayına başlamıştır. (Rodds, 2008)

Görsel sanatlarda Sovyet yetkilileri tarafından talep edilen sosyalist gerçeklik anlayışıyla Hitler ve Nazilerin onayladığı klasisizm arasında birçok benzerlik vardı. Alman ve Sovyetler karşıtlarının resimlerinde iğrenç olarak tasvir edilmişlerdi. Komünist ve Yahudilerin Nazilerce şeytanlaştırılmasının detaylandırmaya gerek yok- öte yandan Sovyet tarafında çok iyi bilinen ve tanınan "Öldür onu ve Nefret Ediyorum" başlıklı şiirleri kapsıyordu. (Sommerville, 2012)

Öte yandan şiirler ve şarkılar da propaganda olarak kullanılmaya çalışılmıştır. Büyük Vatan Savaşında Sovyetler Birliğinde en popüler olan ve sevgiye ithaf olunan Şarkılardan biri Temnaya Noch-Karanlık Gece şarkısını bugünde büyük coşku ile ünlü Rus şarkıcıları okuyorlar. Mark Bernesin Dva Baysa (1943) filminde okuduğu şarkı diller ezberi olmuştur. 1940 yılında Sımulynaka Moldovanka Novikov ve Şvedov tarafından yazılmış bu şarkı da en ünlü şarkılardan biridir.

Savaşın ilk günlerinden gazetecilik kötü etkilenmiştir. Çünkü devlet bütçenin büyük kısmını savaşa ayırmıştı. 39 merkezi gazete 18-e kadar inmişti. Ünlü gazeteciler askerlerle beraber savaşıyor ve gazetecilik yapıyorlardı. M.Şoloxov,

E. Petrov ve A.Fadev en ünlü gazetecilerdendirler. Bunların başında ise Pravda ve Komsomolskaya Pravda adlı gazeteleri geliyordu.

Alman filmleri savaş zamanı daha çok askeri tatbikatlarla donatılmışsa da Sovyet filmleri müzikli ve şiirli vatansever filimler özen gösteriyordu. Svinorkava Postuxi isimli film 7 Kasım 1941 yılında Kasım ayında seyircilere sunulan film oldu.1944 yılında çekilmiş olan Stalingrad belgeselinde ise savaştan sonra şehrin yeniden kurulması için görülen işlerden bahsediliyor.1944 yılında çekilmiş diğer belgesel ise Litvanya'nın başkenti Vilnius'un Nazilerden kurtarılmasını anlatıyor. Leninqrad v Borbe filmi ise 1942 tarihinde çekilmiş ve Leningrad şehrinin alman ordusuna karşı direnişinden bahsediyor.

Sovyetler Birliğinde en çok kullanılan ve en etkili hesap olunan propaganda türü duvar kâğıtları olmuştur. Kukriniksı adlı Sovyet propaganda grubu o zamanın en ünlü ressamlarından birileriydi. Sovyetler birliğinin halk ressamı olan-Mihail Kupryanov (1903-1991), Porfriy Krılov (1902-1990), Nikoloy Sokolov (1903-2000) 3 ressamın adından oluşturulan gruptu. Okna-Tass isimli posterlerle askerlerde büyük vatanseverlik oluşturmanı başarmışlar. İlk duvar kâğıdını 22 Haziran 1941 tarihinde oluşturmuşlar. (<https://www.kp.ru/msk/alfabank-plakaty/>, 2017)

Şekil 1.1: Hitler

Kaynak: (<https://www.kp.ru/msk/alfabank-plakaty/>, 2017)

Bu fotoğrafta Sovyetler Birliğinin beklemediği saldırıya karşı acımasız olacağını ve sonunda Hitleri de yeneceğini Kukriniski ressam grubu savaşın ilk anlarında yapmışlardır.

Şekil 1.2: Atalar Arkanızda

Kaynak: (<https://www.kp.ru/msk/alfabank-plakaty/>, 2017)

Aleksandr Nevski, Kutuzov, Suvorov kimi Rus tarih kahramanlarının resimleri ile bu mücadelenin milli olduğuna dikkat çekiyorlar. Bu resimde ise arka planda Aleksandr Nevski (Aleksandr Nevski,1221-1263. Novgorod'un Büyük Prensi ve Rus savaş kahramanı. Önce Novgorod sonra da I. Vladimir beyliklerinin lideri olmuştur). Tüm askeri kuvvetlerle beraber savaştığını göstermeğe çalışıyorlar. Bu fotoğrafın ressamı ise Viktor İvanov'dur (1942). Sizleri bu savaşta bizim büyük kökenler şahlandırın.

Şekil 1.3: Napolyon'a Rusya'da soğuktu, Hitler'e ise sıcak olacak!

Kaynak: (<https://www.kp.ru/msk/alfabank-plakaty/>, 2017)

Bu fotoğrafta ise Rus generali Kutuzov'un (Prens Mihail İllarionoviç Golenishchev-Kutuzov Rusya Ordusu'nun başkumandanıydı. 1812 yılında Napolyon'un Rusya Seferi'nde, Fransızları geri püskürten Rus mareşalidir) zamanında Napolyon askerlerinin soğuktan öldüğünü hatırlatarak Hitlere bu savaşın daha sıcak olacağını bildiriyor.

Siyasal iletişim ile propaganda arasında sıkı ilişki vardır. Hatta zaman zaman siyasal iletişimin propaganda olarak tanımlandığı durumlar da görülebilir. Genel olarak alındığında propogandanın siyasal iletişimin söylemi ve sonuçları açısından farklılık gösterir. Ancak siyasal iletişimin, özellikle otoriter yönetim biçimlerinde, zaman zaman siyasal propogandaya dönüşmesi de söz konusudur. (Aysel, 2015)

Şekil 1.4: Vatan Ana Seni Çağırıyor

Kaynak: (<https://www.kp.ru/msk/alfabank-plakaty/>, 2017)

Iraklı Toidzenin çektiği bu resim ise o dönemin en meşhur ve etkili duvar kâğıdıydı. Ana Vatan çağırıyor isimli bu duvar kâğıdı savaş zamanı en çok kullanılan ve akıllardan hiçbir zaman çıkmayacak duvar kâğıdıdır.

Şekil 1.5: Savaşı Kazananın Şanına İsimli Duvar Kâğıdı

Kaynak: (<https://www.kp.ru/msk/alfabank-plakaty/>, 2017)

1945 yılında savaşın kazanıldığına ait savaşı kazananın şanına isimli duvar kâğıdı ise Viktor Klimaşin adlı ressamın eseri idi.

Şekil 1.6: Her Şey Cephe İçin

Kaynak: (<http://russian7.ru/post/kak-rabotala-sovetskaya-propaganda-v-g/>, 2017)

Her şey savaşın kazanılması için isimli duvar kâğıdında tüm işçi sınıfının biriktirdikleri her şeyi tankların ve savaş uçaklarının hazırlanması için getirilmesini istiyorlar.

Şekil 1.7: Almanya'ya Gel

Kaynak: (<https://newsland.com/user/4296724046/content/ob-invalidakh-liberalakh-propagandiruiushchikh-begstvo-iz-rossii/4761132>, 2018)

Bu fotoğrafta; Rusların Almanya'ya gelerek tarıma ve hayata katkı yapması amacı ile yapılan propaganda gösterilmektedir.

2. İLETİŞİM ÇALIŞMALARINDA PROPAGANDA

2.1 Halkla İlişkiler Olgusu

Halkla ilişkiler halk ve ilişki kavramlarının bir araya gelmesi ile oluşmuştur. Halk aynı ülkede yaşayan, aynı uyrukta olan insan topluluğu; belli bir bölgede yaşayanların bütünü, kamu anlamlarını içinde barındırmaktadır (tdk.gov.tr, 2018). Bu iki sözcüğün anlamlarından hareketle halkla ilişkilerin gerek kurumsal alanda gerekse özel sektörde kurum ya da kuruluşların hedef kitleleri ile olan münasebetlerinin belirli bir düzen içerisinde yürütülmesinde yardımcı bir alt başlık olarak ele alınması doğru olacaktır. Halkla ilişkilerin 4 en yaygın modelini Grunig ve Hunt'm Dört Halkla İlişkiler Modeli oluşturuyor.1.Basın Ajansı modeli; Tanıtım faaliyetleri, ilgi çekici gösterilerle süslenmiştir. Ne şekilde olursa olsun basında yer almak ana hedeftir. Günümüzde tanıtım faaliyetlerine çarpıcı bir örnek olarak, bir caddede yapılan mayo defilesini vermektir Tanıtım için belirgin bir işaret, ücretsiz reklam efektidir, ki bu tanıtımı sürdüren kişinin, kuruluş ya da ürün enformasyonlarının basına iletilmesi sonucu, bir gazete veya bir derginin haber bölümünde yayınlanması ile olmaktadır. 2 Kamuyu Bilgilendirme Modeli; ABD'de %50 gibi yüksek bir uygulama oranı olan bu modelden faydalanan kuruluşlarda halkla ilişkilerin görevi, kamuya mümkün olduğu kadar doğru ve gerçeğe uygun bilgi iletmektir. Grunig ve Hunt'ın ortaya koydukları dört halkla ilişkiler modelinizi İkincisi "kamuyu bilgilendirme modelidir. Bu model 1 900'lerden yaklaşık olarak 1920'li yıllarda ortaya çıkacak olan "iki yönlü asimetric modele" dek oldukça yaygın bir şekilde uygulanmıştır. Bu modelin adından da anlaşılacağı üzere, burada esas olan kamunun bilgilendirilmesidir Kuruluşlar, kendileri hakkında kamuya, basın aracılığıyla bilgi iletirler Bu modelin tanımını "bir kişi/kuruluşun kendisi ve faaliyetleri hakkında hedef kitlesine bilgi vermesi" şeklinde yapmak mümkündür (Okay & Okay, 2014).

İki yönlü asimetric modelin amacı, bilimsel verilere dayanarak bir ikna gerçekteştirmektir. Bundan anlaşılması gereken, tutum ve davranışlar hakkında sosyolojik teorilerin ve araştırma sonuçlarının, halkla ilişkiler kampanyalarının ileticeği mesajları daha anlaşılır ve şeffaf hale getirmek amacıyla kullanılmasıdır". Bu modeli uygulayan kuruluşlar halkla ilişkiler bölümlerini, kuruluşun danışmanı olarak görmekte-dirler (Okay & Okay, 2014).

İki yönlü simetrik model, dört halkla ilişkiler modelinin son aşamasını oluşturmaktadır. Bu model hem organizasyonun hem de hedef gruplarının tutum ve davranışlarında bir arada yaşayabilmek için gerekli değişiklikler için kullanılabilir müzakere ve çatışma çözme stratejilerini içeren halkla ilişkiler programlarını tarif etmektedir.

İki yönlü simetrik modeli uygulayan işletmeler hedef kitlelerinden aldıkları bilgileri değerlendirerek, kuruluşun halkın istediği biçimde davranmasına yol açar. Kuruluş ile hedef kitlesi arasında uyum sağlamak bu modelin hedefidir.

2.2 Halkla İlişkilerde Propaganda Kavramı

Halkla ilişkiler bir propaganda aracı olarak hedef kitlelere aslında hedef kitlenin haberi olmadan yapıyor. Özellikle de İkinci Dünya Savaşında basını bir araç olarak kullanmışlar. Halk SSCB ve Hitler Almanya'sında daha çok propaganda bombardımanına maruz kalmıştır. İkinci Dünya Savaşında bu gibi ülkelerde halk sadece devletin belirlediği basınla enformasyon aldığından bu dönemlerde daha çok İki Yönlü Asimetric ve Kamuoyu Bilgilendirme halkla ilişkiler modelleri kullandığı görülmektedir. Kamuoyunun dış basından hiçbir bilgi alması söz konusu olmadığından kamuoyunu Hitler ve Stalin gibi otoriter diktatörler belirliyordu.

Hatta ölüm tehdidi ile yaşayan kamuoyu istese bile kendi fikrini söyleyemiyordu. Çünkü rejime karşı olan direnişçiler ya ülkeni terk etmek zorunda kalıyorlardı ya bunu kabullenmek zorunda kalıyorlardı ya da idam tehdidi ile yüz-yüze kalıyorlardı. Ve en önemlisi ise önceler diktatör rejiminin yalanlarına inanmayanlar zamanla ona inanmağa başladılar.

İkinci Dünya Savaşında halkla ilişkiler daha çok duyurular ve sloganlar yüzünden yapılmaktaydı. Kamuoyunun fikri hiç önemli değildi. Önemli olan yöneticilerin halkla ilişkilerini propaganda yüzünden yapmalarıydı. Buna bir nevi Propaganda Savaşı da diyebiliriz. SSCB ve Almanya sadece kendi halkına değil aynı zamanda karşı tarafa da kontra-propaganda yaparak karşı tarafın kamuoyunu bilgilendiriyordular.

İkinci Dünya Savaşında Hem Almanya'nın hem de SSCB'nin Enformasyon Büroları hem kendi halkına hem de dış basına bilgileri birkaç dilde ulaştırmaktaydı. Her iki taraf ne olursa olsun kendisini haklı bulmaktaydı. Bunu kabul etmeyen ülkelere düşman gözü ile bakıyorlardı. Enformasyon Büroları sansürden geçen bilgileri basına aktarıyordu. Rejim o kadar katı denetim sistemine sahipti ki SSCB-de KGB ajanları Almanya'da ise Gestapolar insanların arasına onlardan biri gibi sızarak onları hem denetliyordular hem de tehlike arz edenleri hapis ediyordular.

Rejime karşı çıkanların bir yolu vardı-Partizan Harekâtı. Partizanlar şehir dışına çıkarak kendi faaliyetlerini oradan yapmaktaydılar. Partizanların kendileri de halkla ilişkilerini yasaklanmış matbaalarda basılan duyuru broşürleri, gazeteler, diktatörleri hakaret eden afişlerle yapıyorlardı. Partizanlar da rejim yanlısı olanları düşman gibi görüyor ve onları bulur bulmaz oç almak için infaz ediyordular.

SSCB halkına SSCB vatandaşları ve yoldaşlar diye Almanya ise Üstün Alman Irkı diye hitap ediyordular. En esas işgalci ve faşist Almanya'sı yenildikten sonra bile faşist yanlıları yeni kurulan sisteme bağlıydılar. Hatta yaşadığımız dönemde bile Hitleri öven ve ona hak kazandıran insanlar da az değil. Demek ki önemli olan halkla ilişkileri etkili yapmaktır doğru değil. Aynı zamanda günümüzde eski SSCB yanlıları bile yaşamaktadır. Onlar sosyal medya dahil internet erişimi olan her şeyle ilgili istedikleri bilgini almaktadırlar. Ama bunlara rağmen eski SSCB'nin yeniden kurulmasını istiyorlar.

Peki böyle bir soru koyulsa ki Hitler ve Stalin gibi yöneticiler halkla ilişkilerini hangi yöntemi kullanarak yapmışlardır? Sorunun cevabı Liderlik yöntemidir. Yani tek bir adam tüm halkla ilişkilerin rotasyonunu belirlemiştir.

Halkla ilişkilerle propagandanın benzer ve farklı taraflarını şöyle tanımlayabiliriz.

1. Propaganda kısmen halkla ilişkilerle aynı araçlardan yararlanır, ancak gerçeği çoğunlukla keyfi olarak kullanır, buna karşın halkla ilişkiler devamlı olarak doğruluğu kanıtlanabilir bilgilere dayanmaktadır.

Propaganda tek yönlü iletişimi esas alırken, halkla ilişkiler iki yönlü bir iletişime dayanır. Propagandada mesaj iletdikten sonra hedef kitleden herhangi bir feedback beklenmeden yeni bir mesaj iletilir, oysa halkla ilişkilerde mesaj iletilir, hedef kitlenin tepkisi alınır ve yeni mesaj bu tepki göz önünde bulundurularak gönderilir.

Arka arkaya iletilen mesajları ile bir propaganda kampanyası kısa sürede insanları etkileyerek, sonuç almak ister. Halkla İlişkiler kampanyası ise güven oluşturmaya dayandığı ve bunu gerçek bilgilerle yapmaya çalıştığı için uzun vadeli bir çalışmayı gerektirmektedir.

Propaganda sınırlı sayıda siyasi ve toplumsal kurumlar tarafından uygulanırken, halkla ilişkiler temelde özel ve resmi, doğal ve hukuki kişiler tarafından kullanılabilir. Bunun yanı sıra propagandanın kullandığı yöntemler daha kabadır, propaganda faaliyetlerinin alıcıları daha az bölümlenmekte ve duygusal bakımdan bunlara daha güçlü bir biçimde hitap edildiği ve iletişim davranışları ile daha yoğun bir şekilde meşgul olduğu için, halkla ilişkilere oranla daha etkili olabilmektedir. (Okay & Okay, 2014)

2.2.1 Propaganda kavramı

Haziran 1622 yılında ayında Papa XV. Gregory, zamanın Avrupa'sında, Kilise kurumunun durumunu yeniden düzenlemek zorunda kalmıştır. O günlerde Bohemya, Alsas ve Palatinate'da din savaşları yeniden başlamıştı. Ama papa biliyordu ki bunlar silah zoruyla yeniden dinde birlik kurmaya yetmeyecekti. Zaman böyle bir iş için artık çok geç olmuştu. Protestan Reform Hareketinin etkilerine karşı mücadele edebilmek için, yeni koşullar nedeniyle, yeni önlemler almak gerekiyordu. İşte bütün bu düşüncelerdir ki Papa Gregory Katolik Kilisesinin iman ve inancını barışçı yollardan yaymak için yeni, örgütlü ve sürekli bir kuruluşun oluşturulmasını düşündüğünü bildirdi. Bunun ardından, 22 Haziran'da, Sacra Congregatio Christiana Nomini Propaganda; ya da bugün

daha çok hatırlanan adıyla, Sacra Congregatio de Propaganda Fide kuruldu. Bu kuruluş Roma Katolik Kilisesinin resmi bir organı oldu ve Katolik Kilisesinin inanç ve imanını yeni dünyaya yaymak, aynı zamanda eski dünyada da Roma Kilisesinin din anlayışını pekiştirmek ve yeniden güçlendirmekle görevlendirildi. Sacra Congregatio, propaganda görevlerini yüklenmek için kurulan ilk organ değildi. Bu işi yapan ve özel olarak da böyle bir isimle adlandırılan ilk kuruluş oluyordu.

Doğaldır ki, propaganda faaliyetleri ve ikna teknikleri toplumlarla yaşıt olduğu için, hiç de yeni şeyler değildir. İnsanın örgütlü topluluklarda yaşamaya başlamasıyla birlikte liderler ve liderliğe özenenler kendilerine destek bulmak için propaganda yöntemlerini kullanmışlardır. Mısır'daki piramitler, Romanın lejyonlarındaki düzen ve gösterişlilik, Kuzey Amerika'daki kabilelerin totemlerle süslü ağaçtan sütunları bu topluluklardaki liderliklerin mistik görünümünü pekiştirmek, topluluk üyelerindeki topluluğun üyesi olma duygusunu güçlendirmek, toplulukların birlik ve yaşayış biçimini sağlamlaştırmak için kullanılmış propaganda düzenekleriydi. Düşmanın kendine olan güven ve cesaretini kırmak veya düşmana karşı nefret duyguları yaratmak için imaj edilen zulüm ve gaddarlık masalları en azından savaşlar kadar tarihi eski tekniklerdir. Her savaşın ardından, her iki tarafında zulmünü ve kötülüklerini işleyen böylesi hikayeler yaygınlaşmıştır, tarih boyunca.

Bununla beraber, propagandanın siyasal hayatın içinde devamlı ve temel önemde bir görünüm kazanması ve geniş kapsamlı, örgütlü bir propagandanın oluşması için gerekli koşullar ancak on dokuzuncu yüzyıldaki ulus devletleriyle birlikte ortaya çıkabildiği için, esas itibarıyla propaganda çağdaş sayılabilecek bir olgudur. Bu koşullar; yani, kitlesel propaganda için gerekli ön-koşullar gelecek bölümde ayrıntılarıyla incelenecektir. (Qualite, 2012)

2.3 Propaganda Tanımı

Propaganda; bir topluluğun düşüncelerini, duygularını, davranışlarını, tavır ve hareketlerini etki altında tutmak ve onları değiştirmek amacıyla yayınlanan bilgi, belge, doktrin ve görüşlerdir.

Propaganda çok sayıda insanın düşünce ve davranışlarını etkilemek amacını taşıyan önceden planlanmış bir mesajlar bütünüdür. Propaganda tarafsız bilgi sağlama yerine, en temelde kendi kitlesini etkileyecek bilgiyi sunar. Mesaj doğru olsa da yönlü olabilir ve olayın tümünü dengeli bir şekilde sunmayabilir. Genellikle politikada kullanılır ve hükümetler ve politik partiler tarafından desteklenir. Broşürler, posterler, TV veya radyo yayınları ve bunların dışındaki her türlü bilgi taşıyan medya aracılığıyla yapılır.

Gazetelerde sık gördüğümüz haberler vardır, yabancı ünlüler Türkiye'ye gelirler, İstanbul boğazına âşık olurlar, Rakı-Balık ikilisine bayılırlar, en beğendikleri tatlı baklavadır, Türk erkekleri yakışıklı, Türk kadınları çok güzeldir vs. Tabii bizler bu haberleri okuyunca mutlu oluruz gururumuz okşanır kendimizi iyi hissederiz.

Propaganda' kelimesi aldatma ya da çarpıtma gibi bir olumsuz bir anlam taşıdığı için, çok az yazar bu kelimenin kendi öyküleri için geçerli olduğunu kabul eder. İnsanlar dinledikleri haberlerin ya da sempati duyduğu desteklediği politik liderin açıklamalarının büyük çoğunluğunu tek bir kültürel ya da ulusal kaynaktan alırsa, bunun görüşlerine yapacağı olası çarpıtma ve aldatma etkileri devam edecektir. Bundan dolayıdır ki pek çok insan tek bir dünya görüşünde sıkışıp kalır (çünkü duydukları şeyler hep aynı bakış açısından gelen fikir ve hikayeler olup başka seçenekler üzerinde ciddi ciddi düşünmezler.)

Her gazeteci ya da her politikacı sevilen ve sevilmeyen kişileri karakterize ederken hangi terimleri kullanacağını bilir. Hangi terimlerin açıkladığı kişide aşağılama ya da yüceltme duygusu oluşturacağını iyi bilir. Ve kendini nasıl savunacağını, bu savunmanın toplumda nasıl etki oluşturacağını da önceden planlar ve kurgular. (<https://isaates.com/propaganda-nedir-teknikleri-nelerdir>, 2018)

2.4 Propaganda Kuramları ve Türleri

İkinci Dünya Savaşı'nda hem Hitler hem de Amerikan ordusu "Amfetamin" isimli uyarıcı kimyasalı askerlere kullandırarak onların savaş gücünü arttırmayı hedeflemişlerdir. Hitler bu konuda çok iyi bilinen bir isimdir. Milyonlarca

psikoaktif maddeyi kullanarak ordusunu hareket kabiliyeti açısından çok hızlı hâle getirmiştir. Propagandanın farklı türleri vardır:

- Beyaz propaganda
- Gri propaganda
- Kara propaganda
- Silahlı propaganda
- Karşı propaganda

Beyaz propaganda; Açık biçimde yapılan bir propagandadır, kaynağı bellidir ve kendisini tanıtmak ister. Açık ve şeffaftır. Beyaz propagandada doğruluğa önem verilir. Yalan kullanılırsa geri teper, güveni sarsar.

Bu anlayışa göre güçlü olmak, haklılık sebebidir. "Büyük balığın küçük balığı yutması nasıl doğal hakkı ise, bizim de zayıf ırkları yutmamız doğal hakkımızdır" diyorlardı.

Gri propaganda; psikolojik savaşın önemli propaganda unsurlarından birisi olan gri propaganda bulanık bir propagandadır. Burada kaynak belli değildir, doğruluğu kanıtlanamaz. Yalan veya iftira olduğu da kesin değildir. Gri propagandanın ana malzemesi "rivayetler" dir. Çalışma tarzı açık propaganda gibi sınırlı değildir, aşağıda tanımını vereceğim kara propaganda gibi serbesttir.

Güçlü yönü, muhatap tarafından iyi kabul görmesidir, insan üzerinde propaganda hissi doğurmaz.

Kara propaganda; kaynak belirlidir ama başka kaynaklardan çıkıyor gibi gösterilir. Kara propaganda yönteminde hile, entrika, yalan, iftira, fitne, sinsilik ve sahte delil serbesttir. Gizlilik esastır.

Gerçekleri değiştirmeyi, inançları sarsmayı ve kamu etkârını karıştırmayı amaçlar. Kaynağı anlaşıldığı zaman, tesiri olmaz, geri teper. Düşmanlık duygularının artmasına neden olur.

Silahlı propaganda; terör örgütlerinin kullandığı bir yöntemdir. Kendilerinin var olduklarını, etkili olduklarını kanıtlamak için kullanırlar. Medyanın zaafından yararlanırlar. Basın için sıradan olayların haber değeri yoktur. Sıra dışı, aykırı olaylar medya için "rating" yükselticidir ve yaşamsal gıda niteliği taşır.

Teröristler sıra dışı, çarpıcı olaylar planlayarak medyanın, dolayısıyla halkın ilgisini kendi üzerlerine çekerler.

Karşı propaganda; düşman tarafının propagandasının yalan olduğunu kanıtlamaya yönelik yapılan karşı propagandadır.

Erken karşı propaganda: Karşı tarafın kullanacağı sezilen konu ele alınarak istismara başlanır.

Doğrudan karşı propaganda: düşman propagandasına fazla önem verdiğinizi hissettirerek tamamen reddetmektir. Riski, çelişkiye düşmek ve tekrarla olayı yaşatmaktır (Tarhan, 2013)

Rızanın imalatı ilk defa Walter Lippman tarafından Public Opinion (1922) kitabında kullanılan bir kavram. Daha sonra Noam Chomsky ve Edward Herman tarafından geliştirilmiş. Kavram, temel olarak devletlerin ve şirketlerin normalde insanların karşı çıkabileceği davranışlarına olumlu bakmalarının veya tepkisiz kalmalarının nasıl sağlandığını çeşitli açılardan ele alır ve insanların istemedikleri şeyleri istiyormuş gibi hissetmelerini, ihtiyaç duymadıkları şeylere ihtiyaç duyduklarını sanmalarını ve kabul etmeyecekleri şeylere rıza göstermelerini sağlamak olarak tanımlanabilir.

Lippman'ın Public Opinion kitabında, Leninist görüşün şaşkın sürü diye tabir ettiği kitlelerin, yönetilmesi ve yönlendirilmesi adına "rıza imalatı" sıklıkla kullanılır. Rızanın imalatı, Bourdie'nun simgesel şiddetinde toplumsal alanın her yerine nüfuz eder. Chomsky'de ise medya denetimiyle sonuçlanır. Simgesel şiddet; içsel işleyiş mantığında daha çok televizyon aracılığıyla oluşan kamuoylarıyla, rızanın imalatı ise toplumsal dünyanın görünür gerçekliği ve olayların içinde belirlenen eğilimler aracılığıyla belirginlik kazanır.

Bu çok korunaklı ve tutarlı sistem egemen entelektüel kültür ve propaganda modeliyle desteklenir. Çünkü rıza üretiminde asıl hedef, kendilerini toplumun önderleri sayan entelektüeller, aydınlar, köşe yazarları ve düşünce önderleridir. "Köşe yazarları, hâkim normlara aykırı konuları savunsalardı, yazılarını başkaları yazıyor olurdu. Bazı şartları yerine getirmeyen birinin daimî yorumcu olma şansı yok.

Kitle medyasının işlevleri arasında eğlendirmek, avutmak, bilgi vermek ve bireyleri toplumların bütününe eklemleyen değerleri, inançları ve davranış

kodlarını aşılama yer alır. Kitle medyası uygulama ve seçimleri gerektiği gibi düşünen insanların orada olmasıyla sürdürülür. Bu taraflı seçimler, içselleştirilmiş ön kavrayışlardan ve personelin mülkiyet yapısı, örgütlenme tarzı, piyasa ve siyasi gücün kısıtlamalarına uygun davranmasından kaynaklanır. Uygulanan sansür bir oto sansürdür.

Bu rolleri yerine getirmek için medyanın sistematik bir propaganda uygulaması ve egemen entelektüel kültür ile desteklenmesi kaçınılmaz.

Chomsky ve Herman tarafından ortaya konulan propaganda modeli güç, sermaye, iktidar ve çıkar ilişkilerine odaklanır. Propaganda modelinde beş temel süzgeç yer alır. Bu süzgeçler, hangi haberlerin basılarak kitlelere ulaştırıldığını, haberlerin sunuluş şekillerini ve muhalefetlerin marjinalleştirilmelerini anlamak adına önemli birer analiz araçlarıdır.

Bu süzgeçleri şöyle ifade edebiliriz,

- Kitle Medyasının Büyüklüğü, Mülkiyeti ve Kar Yönelimi: Hâkim kitle medyası firmalarının büyüklüğü, tekelleşmiş mülkiyeti, sahibinin serveti ve kar yönelimi
- İş Yapmak İçin Reklamcılık Ruhsatı: Kitle medyasının temel geçim kaynağı olarak reklamcılık
- Kitle Medyasının Haber Kaynakları: Medyanın hükümet, iş dünyası ve bu temel kaynakların ve gücün faillerinin finanse ettiği ve onayladığı "uzmanların" sağladığı bilgilere dayanması
- Tepki Üretimi ve Zorlayıcılar: Medyayı disiplin altına alan bir araç olarak "tepki üretimi"
- Bir Denetim Mekanizması Olarak Anti Komünizm: Ulusal bir din ve denetim mekanizması olarak "antikomünizm"

3. PROPAGANDA ÇALIŞMALARI

3.1 Dünyada Propaganda Çalışmaları

1897 yılında Almanya'nın Reyin şehrinde dünyaya gelen Goebbels çocuklukta beyin ameliyatı geçirdiği için ayağında problem yaranmıştı. Hatıp okuluna giden Goebbels kendi öğretmenin yardımı ile önceden yazılan kağıtları etkili konuşarak çok güçlü propaganda yapma yeteneğine sahip olmuştur. Hitler Goebbelsi tanıdıktan sonra hemen yardımcısı yaptı.1933 seçimlerinde Naziler 92% ses oranı ile seçimleri kazanıyorlar.

Goebbels 10 Mayıs 1933 yılında 149 komünist türlü kitapları yakıyorlar. Goebbels bununla da komünizmden kurtulduğunu düşünüyordu. Berlin'in merkezinde Berlin sakinleri kitap yakma töreni düzenliyor. Ocak ayı 1934 tarihinde tüm medya araçları Goebbelsin eline geçiyor ve sansür uygulanıyor.12 Haziran 1941 tarihinde Frankştetyl gazetesinde SSCB ve Almanya'nın kardeş ülke düzeyine gelebileceğine ait makalenin Goebbels yazıyor ve yayımlanıyor. Fakat bu gazete sayısı Hitlerin emri ile hemen toparlanarak yok ediliyor. Çünkü 10 gün sonra Almanya SSCB-ye saldırıyor.

Goebbels propaganda hakkında şu sözleri söylemekteydi-Propaganda çok sade olması gereken bir şeydir. Propaganda insanlara akıllarına göre değil hislerine göre etkiler. Propaganda o kadar kolay bir şeydir ki sadece afişlerle bile insanları kandırmak mümkün. Şubat ayı 1943 tarihinde büyük halk mitinginde konuşan Goebbels tüm alman halkını savaşta seferber olmaya çağırıyor ve gerekirse 14 saat bile çalışmalı oldukları söylüyor. Sonra bu konuşması hakkında kendi hatıralarında şu sözleri söylemekteydi -salaklar o kadar sözlerime inanıyor ki eğer 3-cü kattan kendilerini atmalarını istesem hemen bunu yaparlar.

Goebbels Maskesiz Bolşevizm kitabında Bolşevizm'i terör devleti olarak görüyor. Bolşeviklerin farklı yıllarda yaptıkları katliamlardan bahis ediyor. Bolşevizm'in anti-din siyasetini eleştiriyor. Avrupa'nı sadece Nasyonalist-

Sosyalist rejiminin kurtaracağına inandığını anlatıyor. Komitern yüzünden propaganda yapan Bolşeviklere inanmamağa çağırıyor. Daha sonra ise Yahudileri yüksek düzey yönetimde çalıştıkları için eleştiriyor.

3.2 Alman Propagandası

Adolf Hitler; 1889 yılında Avusturya doğumlu bu şahıs dünya tarihini etkili bir biçimde değişecek ama kanlı harflerle Hitler çok güçlü bir siyasetçi olduğunu 1924 yılında hapiste olduğu müddette kaleme aldığı Kavgam kitabı ile ispatlamaya çalışmış. Kavgam kitabının “Savaş Propagandası” bölümünde tüm siyasi olayları takip ederken Sosyalist-Marksist yapının propagandanı silah gibi kullandığını görünce propagandanın ne olduğunu anladığını anlatmaktadır. (Hitler, 2017).

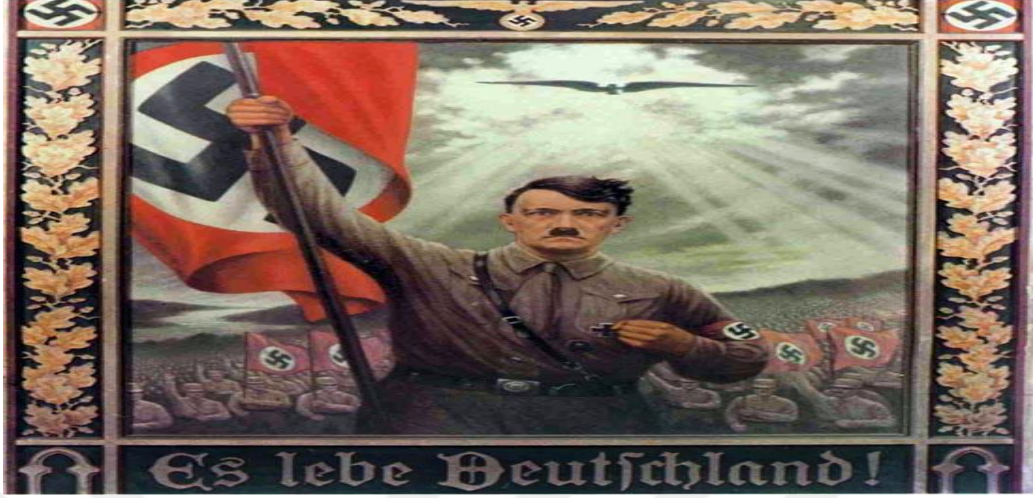
Aynı zamanda Hitler için propaganda, onun içeriği ile ilim arasındaki ilişkisi, duvar afişi ile sanat arasındaki ilişki kadardır. Duvar afişinin gösterildiği üzere hiçbir eser yoktur-ifadesini kullanan Hitler aslında duvar afişlerine büyük önem verdiğini ve propagandanın da özeğinin duvar afişlerinin oluşturduğunu anlatmaya çalışmaktadır (Hitler, 2017).

Propagandanın görevinden bahis eden Hitler aslında propagandanın görevinin kişiyi bilgi sahibi etmek değil de asıl görevinin kitlelerin dikkatini belli olaylar, şartlar ve benzeri objeler üzerine çekmek olduğunu anlatmaktadır (Hitler, 2017).

Hitler diğer taraftan gazetelerin de önemli propaganda aracı olarak kullandığını anlatmaktadır. Alman ve Avusturya mizah gazetelerinin bütün propagandalarında, düşmanı gülünç duruma düşürme üzerine kurdukları kurgu tamamen anlamsızdı. İngiliz ve Amerikalıların savaş propagandaları daha mantıklıydı. Buradan anlaşılan şü ki Hitler aynı zamanda düşman tarafının da propaganda yöntemlerini araştırmaktaydı. (Hitler, 2017)

Kavgam kitabının savaş propagandası bölümünün son paragrafında; İngiltere’de propaganda birinci derecede bir silah olarak değerlendiriyordu. Almanya’da ise seviyesiz politikacıların son ekmek parçası veya gazete idarehanelerinde küçük ve mütevazı kahramanların isteyeceği küçücük ve mütevazı kahramanların isteyeceği küçücük bir damar demektir. Kitaptan anlaşılan şü ki Hitler

Almanya'nın o dönemki propagandasını etkisiz olduğunu görmüş ve propagandayı mantıklı kullanmaya karar vermişti (Hitler, 2017).

Şekil 3.1: Yaşasın Almanya propaganda afişi

Yukarıdaki propaganda afişi, 1935 yılında K.Stauber tarafından çekilmiş olan bu propaganda duvar kâğıdında tüm Almanya'nın onun arkasınca gittiğine değiniyordu. Hitlerin kendisini lider ve yönetici gibi anlatan duvar kağıtları yeterinceydi.

Şekil 3.2: Stalin, Sizi Taşlardan Oluşan Duvarla Kapatmış

Kaynak: (<https://topwar.ru/30938-nemeckaya-socialnaya-reklama.html>, 2018)

Stalin Sizi Taşlardan oluşan Duvarla Kapatmış. O biliyordu ki sizin dünya ile en ufak tanışlığınız, sizin Bolşevik Sisteminin yalan olduğunu bulacaksınız. Afişte; “Şimdi İse Duvarlar Yıkılmış Ve Sizi İleride Yeni Ve Mutlu Hayat Gelecek Bekliyor” yazmaktadır (<https://topwar.ru/30938-nemeckaya-socialnaya-reklama.html>, 15 mart 2018). İşgal edilmiş SSCB topraklarındaki

propagandalara çok önem veriliyordu. Daha çok Hitlerin isteği üzere duvar kâğıtları kullanılmaktaydı.

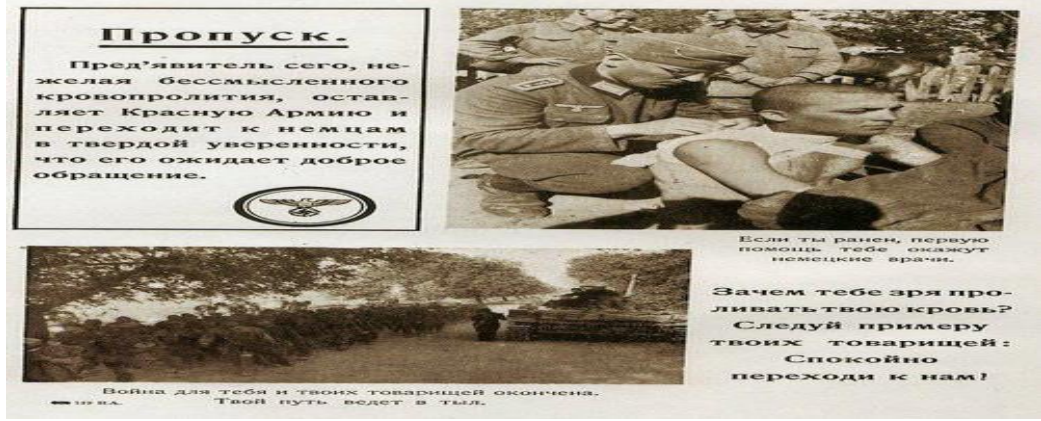

Şekil 3.3: Rus Askerlerini Teslim Olmaya Çağırın Rus Askeri Propaganda Afişi

Kaynak: (<https://topwar.ru/30938-nemeckaya-socialnaya-reklama.html>, 2018)

Afişte sırayla şöyle yazmaktadır:

- Sizi Besbelli Ölüme Sürüklüyorlar
- Kendi Hayatını Kurtar 3.
- Geçmiş Düşmana Karşı Dostçasına Davranış
- Rus askeri bağıarak-Arkadaşlar Siz De Geçin Bu Tarafa Biz Burada Güvendeyiz (<https://topwar.ru/30938-nemeckaya-socialnaya-reklama.html>, 15 mart 2018) yazmaktadır. Afişin altında ise; “Alman milli ordusu önyargılı değildir. Her devam eden direniş anlamsız kan dökülmesine sebep olacaktır” demektedir.

Şekil 3.4: Propusk Propandası

Kaynak: (<https://topwar.ru/30938-nemeckaya-socialnaya-reklama.html>, 2018)

Rus bilim adamlarına ve araştırmacılarına göre en etkili kullanılan propaganda yöntemlerinden biri Propusk (İzin Kâğıdı) başlıklı propaganda broşürleri idi. Yaralı Rus askerine ilk yardımın Alman doktorları tarafından yapılacağını anlatan broşürde direnişin yersiz yere olan kanlı karşı durmaya sebebini anlatılıyordu. Teslim olan herkese izin kâğıdı verileceği anlatılmaktaydı (<https://topwar.ru/30938-nemeckaya-socialnaya-reklama.html>, 15 mart 2018).

Şekil 3.5: Almanların Rus propaganda gazetesi

Kaynak: (<https://topwar.ru/30938-nemeckaya-socialnaya-reklama.html>, 2018).

Alman Propandası SSCB topraklarında da gazeteleri propaganda aracı olarak kullanılmaktaydı. Askeri Yol isimli gazetenin mayıs ayı 1943 tarihli N5 sayında Rus Kurtarıcı Ordusunun Komutanı Rusya'yı Kurtarma Direnişinin başkanı

Orgeneral Andrey Andreyiviç Vlasov'un resmi manşette yer almaktaydı. En yukarıda sağda ise; “Stalin’in Ölümü Rusya’yı Kurtaracak” sloganı yer almaktaydı. Bu sözlerin üstünde ise; “Bolşevizm’in Ölmesinden Sonra Rus Halkı Yaşayacak” sloganları yazılmıştı. (<https://topwar.ru/30938-nemeckaya-socialnaya-reklama.html>, 2018).

Şekil 3.6: Stalin’in oğlu propagandası

Şekil 3.7: Stalin’in oğlu propagandası

Şekil 3.8: Stalin'in oğlu propagandası

Kaynak: (<https://topwar.ru/30938-nemeckaya-socialnaya-reklama.html>, 2018).

Stalin'in oğlu Yakov Djuqaşvili Alman ordusuna esir düşmüştü. Uçaklardan broşürler atarak Almanlar 16. tank alayının komutanı ve Stalin'in oğlu Yakov'un gönüllü teslim olduğunu anlatan ve diğer Kızıl Ordu mensuplarının aynısını yapmaması için bir neden olmadığını anlatmaktaydılar. Rus tarafı ise onun aslında Stalin'in oğlu olmadığını ve her şeyin düzmece olduğunu anlatmağa çalışıyorlardı. Fakat sonralar kaçarken öldürülmüş ve Stalin'in oğlu olduğunu itiraf ettiler (<https://topwar.ru/30938-nemeckaya-socialnaya-reklama.html>, 2018).

Şekil 3.9: Ukrayna propagandası

Kaynak: (<https://topwar.ru/30938-nemeckaya-socialnaya-reklama.html>, 2018).

Almanlar işgal ettikleri topraklarda özellikle de Ukrayna topraklarında da hem Ukraynaca hem de Rusça propaganda afişleri yayımlamaktaydılar. Bu Ukraynaca olan propaganda afişinde; “Alman ordusu sizin tehlikesizliğinizi temin edecektir” sloganı ile Kızıl Ordunu Ukrayna topraklarından kovulacağına eminlik ifade edilmektedir.

Şekil 3.10: Kafkas Propagandası

Kaynak: (<https://topwar.ru/30938-nemeckaya-socialnaya-reklama.html>, 2018)

Kafkas dağlarına kadar gelen alman ordusu Kafkasları tam ele geçirmemiş acele bir şekilde propagandaya başlamıştı ama bu çok kısa sürdü. “Kafkas Halkları Biz Sizleri Bolşevik İşgalinden Kurtaracağız. Şimdi İse İş Başına Geçin! Siz kendiniz ve vatanınız için çalışacaksınız” yazmaktadır (<https://topwar.ru/30938-nemeckaya-socialnaya-reklama.html>).

Almanlar afiş ve gazetelerle beraber kısa süreli propaganda filmleri ile aslında Almanların işgalci değil kurtarıcı olduğunu göstermeğe çalışmasıydı. Bu filmlerde halka yasalara uymağa ve Alman polisine uymalarından bahis edilmektedir. Aynı zamanda bu videolarda Bolşevik sisteminin hırsızlık ve yalandan ibaret olduğu anlatılmaktadır.

Şekil 3.11: Hırsızlık yapan Bolşevik çocuğu

Kaynak: (https://www.youtube.com/watch?v=_xXYQb9T524, 2017)

Şekil 3.12: Alman propaganda filmi

Kaynak: (https://www.youtube.com/watch?v=_xXYQb9T524, 2017)

Alman polisi hırsızlıktan eziyet çeken yaşlı nineyi kurtarıyor.

Şekil 3.13: Alman askerleri Rus kızlarla

Kaynak: (https://www.youtube.com/watch?v=_xXYQb9T524, 2017)

Şekil 3.14: Alman işçi propagandası

Kaynak: (<https://topwar.ru/30938-nemeckaya-socialnaya-reklama.html>, 2018)

Almanlar aynı zamanda onların sıralarına katılanların kendi uzmanlık alanına göre işle temin edildiğini anlatan resimler yaymakla her kesin işle temin edileceğini anlatılmaktadır. Alman ordusuna gönüllü geçen uzmanını iş kaydı sevinçle karşılanıyor. (<https://topwar.ru/30938-nemeckaya-socialnaya-reklama.html>, 2018).

Şekil 3.15: Ege Adasındaki Alman propaganda gazetesi

Kaynak: (Laynbinger, 2015)

Lon Basenger kitabında aynı zamanda Scorpion(akrep) karşı propaganda talimatının Alman subay ve askerlerine nasıl propaganda yürütmeli olduklarını anlatan talimat kâğıtları tüm albaylar tarafından ezbere bilinmeli ve uygulanmalıydı (Laynbinger, 2015).

Şekil 3.16: Scorpion propagandası

Kaynak: (Laynbinger, 2015)

Almanlara karşı müttefik ülkelerin hem İngilizce hem de Almanca olan kâğıtlardan ibaret Kara Propaganda kâğıtları yayımlanmağa başlandı. Bunun sebebi ise Almanların karşı propagandasının başarılı olmasıydı. Fakat müttefiklerin bu Kara Propagandası alman askerlerini çok da etkilemedi (Laynbinger, 2015).

Şekil 3.17: Müttefiklerin Alman askerlerine yönelik kara propaganda kâğıtları

Kaynak: (Laynbinger, 2015)

3.3 Rus Propagandası

Savaşta Ruslar bazı propaganda yöntemleri kullanılmaya başlamıştır. Anti-kapitalist propagandası-Kapitalist devletlere karşı zaman-zaman yapılan propaganda yöntemiymi. Sovyet halkında kapitalist rejime karşı nefret oluşturmak için o ülkelerdeki bazı olayları komünist tarafı gibi anlatıyorlardı. Oradaki halkların haklarının ihmal edildiğine ve işçi sınıfına haksızlıklar yapıldığı iddia ediliyordu.

Anti-faşist propagandası-savaş başladığında bütünlükle alman ordusuna karşı nefret oluşturmak, onları acımasızca mahvetmeye ve onların hep ezildiğine inandırmaktır.

Komünist propagandası: Sovyetler Birliğinde tek söz sahibi olan partinin her alanda ve her tür çabayla yapılan propagandasıdır.

Otoriter propagandası: Büyük anlamda Stalin'in ve daha sonra da Lenin otoriter kişi gibi etkisinin sağlanmasıdır.

İşçi sınıfı propagandası: Başta tarım alanları olmakla sanayi ve diğer alanlarda da işçi sınıfını öven propagandanın şiirler dâhil Sovyet Kahramanları bile devlet tarafından ödüllendirilmiştir.

Sovyet Halklarının Kardeşlik propagandası: 15 devletin işgali ile kurulan ve bu devletlerin bir pasaportla sınırsız Birliğin tüm halklarının aynı ülkede din, dil, ırk farkında olmadan iyi koşullar altında yaşadığına inandırmak

Tarım propagandası: Başta pamuk olmakla tahıl, meyve, kırmızı et, tavuk, balık dâhil tüm tarım alanları hakkında gazetelerde günlük makaleler yer veriliyordu. Hatta Sovyet İşçi Kahramanları devlet tarafından ödüllendiriliyordu. Her gün gazetelerde binlerce ton imalattaki başarılarından bahis ediliyordu. Ve pamuk-Beyaz Altın adını almıştı.

Tankların imalatı propagandası: Büyük Vatan Savaşı başladığında Alman ordusu çok güçlü Tiger gibi tankları vardı. Fakat Sovyet ordusu savaşa hazırlıksız ve ansızın yakalandığı için ve Tankların Savaşın Tanrısı nitelendirildiği ve savaşta büyük önem taşıdığından daha çok tankların yapılması için yapılan propagandaydı. Tu-34 tankları bu gelişmeler sayesinde savaşın kazanılmasında önem taşıdı.

Dökme Demir propagandası: Daha Çok Dökme Demir başlıklı gazete manşetleri hiç susmak bilmiyordular. Savaşta silahların yapılması için yoğun propaganda yürütülüyordu.

İane toplama propagandası: Devlet bütçesi savaş için yeterli değildi. Sovyet halkından para dâhil, kendi maaşlarını ve askerler için gerekli olan eşyaların bile toplanarak cephelere gönderilmesi talep ediliyordu.

Savaşın galibi propagandası: Savaş başladığında Ukrayna ve Belarus dâhil Kafkaslara kadar birçok arazi işgal edilmişti. Ama bu amansız savaşta hep galip gibi gösteriliyordu.

Pioner Propagandası: Ortaokul öğrencilerinin kravat yerine kırmızı bantlar taktığı ve hatta tarım işlerinde bedava çalıştırıldığı ve askerlik yaşı dolardolmaz savaşa atılması için yürütülen propagandaydı.

Kayıpların Gizletilmesi propagandası: Önemli tarihi savaşlar dâhil tüm savaşlarda kayıpların az olduğunu düşman tarafın daha çok kayıplara maruz kaldığına inandırmaktı.

Orden propagandası: Stalin Büyük Vatan Savaşı için özel ödüller tesis etmişti. Savaşta iyi performans gösteren askerler dâhil subaylara ve diğer insanlara moral vermek için verilen ödülleri idi.

Müttefik propagandası: Sovyet askerleri ve müttefik ülkelerin aynı cephede vahit düşmana karşı başarı sergilediğini ve bu askerlerin kapitalist ülkelerin vatandaşı olmalarına rağmen onlarla kardeş gibi dost olduklarına inandırmak.

Berlin Propagandası: Eninde sonunda Berlin'e ulaşacaklarına ve tüm Hitler rejiminin mahvedileceğini Berlin'e Az Kaldı propagandası

Partizan propagandası: Yugoslavya, Ukrayna ve Belarus dâhil birçok ülkede Sovyet askerlerine askeri yardım gösterilmesi ve savaşı beraber kazanacaklarına yönelik propaganda

Vatan Haini propagandası: Savaş başladığında savaşı kaybetmeye başlayan ve aç, hasta askerler ve halk Almanların tarafına geçmekteydi. Bu sebeple Stalin Vatan hainlerinin derhal yerinde infaz edilmesi ile ilgili kararname verdi ve gazeteler bu yasanı özellikle ezici şekilde yürütüyordular. Vatan hainlerinin aile ve akrabaları bile yargılanıyor ve Sibirya'ya sürgün ediliyordular.

Savaş mektupları propagandası: İzvestiya ve Pravda gazetelerine askerlerin gönderdiği her şeyin normal olduğunu, savaştaki arkadaşlar ile iyi geçindiklerinin, savaştaki başarılarından bahis eden mektuplar nerdeyse her gün gazetelerde çıkıyordu. Hatta savaş bittikten sonra bile her yılın mayıs ayının dokuzunda gazetelerde çıkıyordu. Askerlerin Mektuplarında Savaş Hatıraları kitapları bile çıkmıştı.

Kahramanların başarıları propagandası: Stalin'in özel kararnamesi ile Sovyetler Birliğinin Kahramanı ödülü tasarlanmıştı ve savaşta bu kahramanlardan başka askerlerin bile başarılarını öykü gibi anlatan makaleler yazılmaktaydı. Örneğin Vladimir isimli keskin nişancının 1 ayda toplam 110 düşman öldürdüğünü yazıyorlardı. Âmâ askerlerin kendileri bile bu abartmalar göz yumuyorlardı.

9 Mayıs Propagandası: Büyük başarılarda ve şehirlerin geri alınması ile ilgili her defa Stalin'in kararnamesi ile ilgili yapılan kutlamalarıydı. Sovyet Halkı bu kutlamalar ile savaşı kazanacaklarına ve sonda Berlin'in alınması ile de büyük kutlamalar yapıldı. Her yıl Moskova'da bu kutlamalar bugün de yapılmaktadır. 65. ve 70. Yıl dönümünde bile eski Sovyetler Birliğinin üye devletlerinin cumhurbaşkanları kendi orduları ile Moskova'da görüşüyorlar.

4. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞINDA RUS PROPAGANDASI

4.1 Araştırmanın Metodolojisi

Araştırmanın yöntemi olarak içerik analizi kullanılmıştır. Çünkü araştırmanın büyük kısmında gazete, resim, belgeseller ve arşiv belgeleri kullanılmıştır.

İletişim çalışmalarında süreç içinde yer alan iletinin analizi önemlidir. Bu noktada içerik analizi; iletinin incelenmesi için sıklıkla kullanılan bir yöntemdir. İleti metin içeriklerinden oluşmaktadır. Metin; yazılı, görsel, sözlü öğelerdir. Gazete, dergi, reklam, film, fotoğraf, sanat eseri vb. öğelerden oluşmaktadır. İçerik analizi uygulamalarının ilk uygulamaları 16.yüzyıla uzanmaktadır. (Aziz, 2015, s. 74)

Atabek ve Atabek içerik çözümlemesinde önemli amaçları belirtmektedir. İletişimin içeriğini betimlemek, ileti özelliklerine ilişkin hipotezlerin test edilmesi, medya içeriğinin gerçek dünya ile karşılaştırılması, toplumdaki belirli bir grubun imajının saptanması ve medya etkisi araştırmaları için bir başlangıç noktası oluşturma amaçları bulunmaktadır.

4.1.1 Araştırmanın amacı ve önemi

İkinci Dünya Savaşı dünya tarihinde çok önemli yer almaktadır. Dünyanın haritasının yeniden çizildiğini söyleye biliriz. Bu Dünya savaşında yaklaşık 65 milyondan fazla insan ölmüştür. Bazı devletler işgal edilmiş, bazı milletlere karşı da soykırımlar yapılmıştır. Ülkelerin sınırları değişmiş ve düzeni bozulmuştur. Böyle bir dönem yaşamış insanlık tarihi insanlık ve ilim için çok önem taşımaktadır.

İkinci Dünya Savaşını Almanya Faşist Hükümeti başlatmıştır. Fakat niçin böyle bir sistemin kurulduğu ve onu da halkın desteklediğini araştırmak önem taşımaktadır. Aslında ilk faşist partisi 1920 yılında Macaristan'da kurulmuştur.

Ve ilk faşist hükümeti 1922 yılında İtalya'da Musallini tarafından kurulmuştur. Âmâ Hitler Almanya'da 1933 yılında faşist hükümetini kuruyor.

Bu dönemde SSCB Bolşevik sistem tarafından yönetiliyordu. Tüm dünyaya komünizmi doğru sistem gibi tanıtmaya çalışıyorlardı. Âmâ Hitler ve Gobbels Avrupa'da akan kanlarda Bolşevizm'i suçluyordular. Daha sonra Avrupa'nın büyük kısmını işgal eden Almanya SSCB-ye hücum yapıyor.

Dünya tarihinin çok karmaşık, zor, kanlı ve kader değiştirici bir dönemini araştırmak büyük önem taşımaktadır. Fakat yüksek lisansını yapmış olduğum Halkla İlişkiler Ve Tanıtım bölümünde özel önem taşıyan propaganda bölümü ilgimi çekmiştir. Halkla İlişkiler sadece özel değil aynı zamanda devlet yönetiminde de büyük önem taşımaktadır. Eğer YÖK'ün web sitesine girersek propaganda ile ilgili birçok tezle karşılaşırız. Âmâ İkinci Dünya Savaşındaki Rus Propagandası ile ilgili bir tane olsun bile tez çalışması yoktur. Ben ise bu boşluğu doldurmak için böyle bir çalışma yapmaya karar vererek Türkiye'de bir ilke imza attım. Kendim Rus dilini iyi bildiğimden dolayı Rus dili bilgisini kullanarak bu zorlu ama verimli çalışmanı yapmaya karar verdim.

İkinci Dünya Savaşı ile ilgili birçok kitaplar ve tezler vardır ama ben bu dönemin Ruslara ait propaganda çalışmalarını belgelerle ispatlamaya çalıştım. Bu çalışmaya ait kitap 2007 yılında Moskova'da yapılmıştır. Âmâ bu sadece Rusya Devlet Arşivlerine yönelik güzel ve yorumdan kenar başarılı bir arşiv çalışmasıdır. Ben ise arşivlerle beraber dönemin SSCB'sinin Büyük Millet meclisinin resmî gazetesi olan İzvestiyadan daha çok yararlandım. Tabi ki Lon Basenger gibi Amerikan ve Entoni Rods gibi İngiliz bilim adamlarının başarılı araştırmalarından faydalandım ama araştırmamın büyük kısmını başta İzvestiya gazetesi olmakla Pravda ve Komsomolskaya Pravda gibi merkezi hükümetin gazetelerinden faydalandım dönemde 1941 yılında Rusya Devlet Televizyonu Ekatirunburg şehrine taşındığından insanlar bilgileri daha çok gazetelerden alıyordular. Bu sebepten daha çok gazeteler okudum ve propaganda elementlerini yazdım.

4.1.2 Araştırmanın kapsamı ve sınırlılıkları

Araştırmam 1939-1945 yıllarını kapsıyor. Çünkü İkinci Dünya Savaşı bu yılları kapsıyor. Âmâ Rusların Büyük Vatan Savaşı diye isimlendirdiği bu savaş 22

Haziran 1941 tarihinden 9 Mayıs 1945 tarihine kadar sürmüştür. Âmâ aslında İkinci Dünya Savaşı Almanya'nın Polonya'ya 1 Eylül 1939 tarihinde hücumu ile başlıyor ve 2 Eylül 1945 tarihinde Japonya'nın teslim olması ile bitiyor.

Fakat araştırmam 1939 yılından 9 Mayıs 1945 tarihine kadar yapılmıştır. Çünkü savaş başlamadan önce 23 Ağustos 1939 tarihinde SSCB Almanya ile Saldırmamak paktına imza atıyorlar. Bu tarihte önemli bir anahtar rolü oynamaktadır. Çünkü Rus propagandası bu dönemde Almanların işgalinden değil daha çok karşı durmasından bahis ediyorlar. Fakat 22 Haziran 1941 tarihinde ansızın Almanya'nın saldırılarına maruz kalan SSCB kendi propaganda yöntemini hemen düşman tavrına çevirerek değişiyor.

Savaşın SSCB için 9 Mayıs 1945 tarihinde bitmesine rağmen bugüne kadar da İkinci Dünya Savaşı Rus propagandası yapılmaktadır. Fakat savaşın en önemli gidişatı 1941-1945 yıllarında olduğu için ben bu dönemi araştırdım. Çünkü bundan sonraki dönemde SSCB her gün değil farklı zaman dilimlerinde bu propagandayı yapmıştır. Yaşadığımız dönemde ise önemli savaşlar ve 9 mayısları daha çok anılmaktadır.

4.1.3 Araştırmanın yöntemi

Araştırmanın yöntemi olarak içerik analizi kullanılmıştır. Çünkü araştırmanın büyük kısmında gazete, resim, belgeseller ve arşiv belgeleri kullanılmıştır. Öncelikle içerik analizin tanımını Aysel Azizin ve Deniz Yengin kitaplarından tanımlaya çalışacağız.

İletişim çalışmalarında süreç içinde yer alan iletinin analizi önemlidir. Bu noktada içerik analizi; iletinin incelenmesi için sıklıkla kullanılan bir yöntemdir. İleti metin içeriklerinden oluşmaktadır. Metin; yazılı, görsel, sözlü öğelerdir. Gazete, dergi, reklam, film, fotoğraf, sanat eseri vb. öğelerden oluşmaktadır. İçerik analizi uygulamalarının ilk uygulamaları 16.yüzyıla uzanmaktadır. (Aysel, 2015)

Araştırma süreci gerçekleştirilirken yöntem olarak içerik analizinin belirlenmesiyle birlikte içerik tanımlanır, yapısal biçimlendirme, kodlama birimi, kodlama forumu ve bu formun inceleneceği örneklem seçilir. Toplanan verilerle de istatistiki veriler yorumlanır. İçerik çözümlenmesinde yukarıda

belertilen tanımlamalar doğrultusunda izlenmesi gereken bir çizelge bulunmaktadır. (Yengin, 2017)

Araştırmanı incelersek şu bulguları aydınlatmam gerekir; gazetelerin daha çok kaynak olarak kullanılmasının sebebi, resimlerin çok kullanılmasının sebebi, belgesellerin kullanılmasının sebebi, propagandaya ait bulunan yeni teknikler hakkında analiz yapmam gerekiyor.

Gazetelerin daha çok kullanılması; İkinci Dünya Savaşının gittiği dönemde sosyal medya ve internet anlayışı dahi yoktu. Sadece Radyo, TV ve gazeteler vardı. Rusya devlet televizyonu Hitler ordusunun Moskova'nın yakınlığına gelmesi sebebi ile Televizyonu Ekatibirinburg şehrine taşıyarak faaliyetini durdurmuştu. Radyo ise daha çok duyurularla savaş hakkında insanlara bilgi aktarmaktaydı. SSCB'de tüm basın devletin kontrolündeydi. Özgür medyanın olmadığı ülkede merkezi gazetelerin hepsi; İzvestiya, Pravda, Krasnya, Zvezda gibi daha çok okunan gazetelerdeki tüm makaleler Qlavlit (sansürü denetleyen devlet bürosu) tarafından denetleniyor ve daha sonra yayımlanıyordu. Bu sebepten ahalî daha çok gazetelerden bilgi alıyordu.

Resimler ise propagandanın en büyük etkileyici araçlarındandı. İster karikatürler isterse de çok anlamlı afişler Sovyet halkına karşı çok aktif kullanılmıştır. Sovyet Enformasyon Bürosu Rusya'nın en ünlü ressamlarını bu büroya davet etmiş ve onlarla beraber savaşın sonuna kadar çok etkili 5000'den fazla afiş yapılmıştır. Aynı zamanda gazetelerin muhabirleri de propaganda amaçlı fotoğraflar çekmeği başarmışlardır.

Belgesellerin kullanılması ise yine propagandanın elementlerini bulmağa yöneliktir. Örneğin Natioanal Geograpic belgesellerinde İkinci Dünya Savaşı belgeselinde birçok propaganda elementleri bulunmuş ve tezde bunların geniş kapsamlı anlatılmasına gayret edilmiştir. Bu belgesel 4 saatten fazla sürüyor. Belgesel başarılı bir video arşiv toplusudur. Belgesele baştan sona kadar defalarca bakılmış ve konuyla ilgili bulgular teze aktarılmıştır. Aynı zamanda alman ve Rus propaganda filimleri de izlenilmiş ve onların nasıl kullanıldığı anlatılmağa çalışılmıştır. Çünkü o dönemde kullanılan etkili Rus ve alman filimler ve propaganda amaçlı yapılmış bilgilendirme amaçlı olan tüm videolar izlenilmiş ve onlar hakkında da bilgi yazılmıştır.

Propagandaya ait bulunan yeni teknikler ise ilk defa bu tez çalışmasında bulunan propaganda örnekleridir.1939-1945 yıllarına ait gazeteleri bulmak ve çoğunu okuyarak buradan sadece propaganda bulmak başarılı bir propaganda bulgusu çalışmasıdır. Bu tez çalışmasında daha çok propaganda odaklı çalışma yapılmıştır

4.2 1939 Yılında İkinci Dünya Savaşındaki Rus Propagandası

İkinci dünya savaşı Sovyetler için 1941 yılında dünya için ise 1939 yılında başlamıştır. Savaş başlayana kadar ve ondan sonra da Rus gazeteleri farklı propaganda yöntemleri sergilemiştir. Kendi komünist propagandası ve Stalin'in övülmesi ise ön planda geliyordu. Örneğin Ocak 1935 yılında Pravda gazetesinin N1° 6247 numaralı gazetesinde son yıllardaki tarım ve demir döküm imalindeki devlet planlarının vaktinde tamamlanmasının ve bilançosundan bahsediyorlar. İşçi sınıfının propagandasında başarılı işçilerinin başarı öyküleri anlatılıyordu. Sovyetlerde nerdeyse tüm yiyecek ve içecekler yerli üretimiydi. Esnafın devletin izin verdiği devlet mağazalarını çalıştırabilirdiler. Zaten bu Mağazaların da sayısı da azıydı. Fabrikaların hepsi devlete bağlıydı (Pravda, 1935).

Pravda gazetesinin 2 Mart 1939 tarihli ve N60 7745 numaralı sayısında ise üniversitelerde komünist partisinin siyasi şubelerinin yaratılması ile ilgili devletin kararından bahis ediliyordu. Bu kararın doğru olduğunun ve öğrencilerin de komünist partisinin siyasi aktivitesindeki katılımlarının önemli olduğunu yorumluyordu. (Pravda, 1939)

Ribentrov-Molotov paktına 23 Ağustos 1939 tarihinde dünya tarihinde çok önemli ve gizli bir kontrata imza atılıyor. Bu pakt SSCB ve Almanya arasında imzalanıyor. Her iki ülke birbirine 10 yıl içinde hücum etmemek hakkında anlaşmaya varıyorlar. Bu paktla Polonya devleti her iki devlet tarafından iki yere parçalandı ve Hitlerin Polonya ya hücumu netleşti. SSCB ise karşılığında Finlandiya, Estonya, Letonya ve Bessarabiyya gibi devletleri işgal hakkını kazandı.

Şekil 4.1: Almanya SSCB Ribentrov Molotov paktı

Kaynak: (Pravda, 1939)

Pravda Gazetesi bu olay sevinç içinde karşılıyordu. Ama o güne kadar antifaşist ve anti-Hitler propagandası yapılıyordu. Almanya devletini Avrupa'yı bölen ve Avrupa'daki savaşlara sebep olan devlet olarak çok sert şekilde eleştiriyordu. Bu pakttan sonra ise antifaşist propagandası durduruldu. Ama gazete sadece paktın bir kısmını yayımlıyordu. Çünkü Finlandiya, Estonya, Letonya ve Bessarabiya gibi devletleri işgal hakkını kazandığı paktın gizli bölümünde saklanılmıştı.

Hitlerin Faşist Almanya rejimi 1 Eylül 1939 yılında Polonya'ya saldırarak İkinci Dünya Savaşına başladı. Pravda gazetesinin 1939 2 Eylül tarihinde N243 7928 numaralı sayında Silahlanmış Avrupa başlıklı makalesi ilgi çekiciydi. Burada Avrupa'yı genel olarak eleştiriyor ve burada Stalin'i 23 Ağustos'ta imza atılan Ribentrov Molotov paktına göre uzak gören bir lider olduğunu anlatıyor. Stalin'in SSCB'yi Almanya ile savaştan uzak tutan bu paktla Avrupa'daki savaştan kurtardığını anlatıyor (Pravda, 1939).

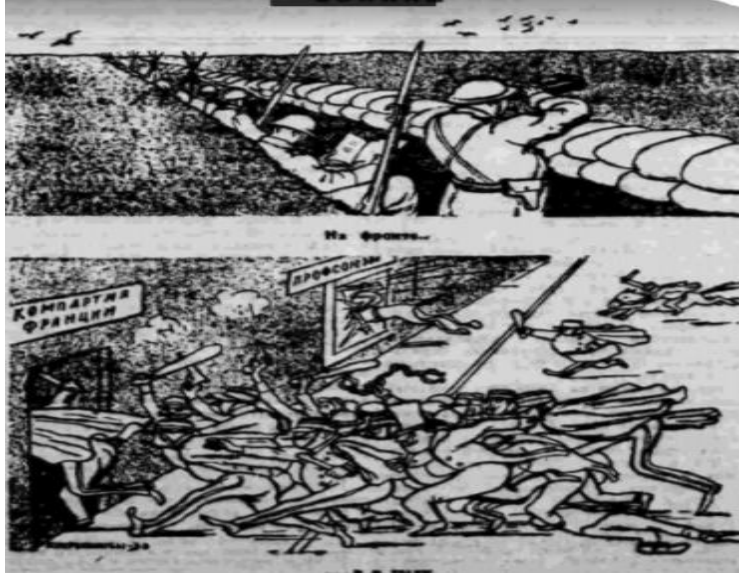
Almanya'nın Polonya'ya saldırısını ise Almanya ve Polonya arasındaki askeri hareketlik diye nitelendiriyor. Makale boyu Almanya'yı kınayan bir tek kelimedenden bile bahis edilmiyor (Pravda, 1939). Diğer Alman Reichstag'ın Toplantısı başlıklı makalede ise Hitlerin konuşması özenle anlatılıyor. Hitler

Polonya'yı Almanya ile sınırdaki provokasyonlar yaptığını ve terör estirdiğini anlatarak Almanya'nın defalarca Polonya'yı haberdar ettiğini anlatıyor. Sonda Hitler SSCB ile imzalanan pakttan bahis ederek SSCB ile ilişkilerin ekonomik düzeyde bile iyileştireceğine inandığını ifade ediyor (Pravda, 1939).

1 Kasım 1939 Tarihli N303 7988 numaralı Pravda gazetesinde SSCB'nin Dış İşleri Bakanı Molotov'un toplantıdaki konuşmasından bahsediliyor. Molotov Estonya, Letonya ve Litvanya'ya gönderilen askeri gemilerin bu 3 devlete ve SSCB'ye hizmet ettiğini ve bu askeri müdahalenin sadece faydasından bahis ediyordu. ABD'nin SSCB ve Finlandiya ilişkilerine müdahile ettiğine Filipin ve Küba ile ilişkileri normaliz etmeğe davet ediyor. 23 Ağustos'ta Almanya ile imzalanan pakttan sonra yeniden 28 Eylül'de dostluk kontratının da imzalanarak ilişkilerin daha da iyileştiğinden bahis ediyordu. Polonya sorununa İngiltere ve Fransa'nın müdahalesini doğru bulmuyordu (Pravda, 1939).

Pravda gazetesinin yine aynı sayısında İnsan Haklarının İngiltere'de Kısıtlanması başlıklı makalesinde ülkede savaş aleyhine yayımlanan kitapların yasaklandığını ve mitinglerin yasaklandığını anlatıyor. Ama o dönemde sadece SSCB'nin izni olmadan hiçbir mitingin yapılmasına izin verilmediğinden bahis edilmiyor (Pravda, 1939).

Pravda gazetesinin 15 Kasım 1939 tarihli N316 8001 numaralı sayısında Fransa'nın yeni alevlenen savaşa büyük ilgisinin olduğunu 9. fotoğrafta göstermektedir. Yine Kurkinist ressamı anti-kapitalist karikatürleri ile Avrupa'yı eleştirmekteydiler. Fotoğrafın yukarısında Fransa'nın savaşta uslu ve sakin şekilde olduğunu, resmin aşağısında ise sol tarafında Fransız Parti Komitelerine sağ tarafında ise İşçi Sendikasına gidenlerin polis tarafından dövülerek kovulduğunu karikatür şeklinde eleştirmektedir. Ve alt tarafta ise ve "arka tarafta" sözleri yazılmaktadır (Pravda, 1939).

Şekil 4.2: Kapitalizmin eleştirisi

Kaynak: (Pravda, 1939)

Pravda gazetesinin aynı sayında Yüksek Fikir Terkibinde Olan Bolşevik Propagandasına başlıklı makalesinde ise Merkezi Komitenin Marksist-Leninizm propagandasının üst düzeyde yapıldığına değinerek büyük başarıdan bahis ediliyordu. Devleti temsil eden 3 en önemli ve en çok okunan gazetede komünist propagandasının açık şekilde yapıldığını ve bunu doğru bulduklarını ispatlamaya çalışıyorlardı (Pravda, 1939).

Kasım ayı Stalin 1939 yılı Finlandiya hükümetinden Petsamo limanını, Hasoko yarımadasını SSCB-e vermeyi talep etti. Finlandiya hükümeti bunu reddetti. 30 Kasım 1939 tarihinde SSCB-i Finlandiya devletine savaş ilan etti. Tarihte bu savaş “Kış Savaşı” adı ile isimlendirildi. Avrupa Almanya’nın işgali ile uğraştığı halde SSCB Finlandiya’yı işgale başlamıştı.

Pravda gazetesi ise savaşın başladığı ilk günde 1 Aralık 1939 tarihli N332 8017 numaralı sayında Sovyet ve Fin askerlerinin Karşı durması başlıklı makalesi diye nitelendiriyor. Bu makalede savaşı Fin askerlerinin başlattığını yazıyor. Diğer bir makalede ise Kallio SSCB-e Savaş İlan Etti başlıklı makalede ise Reuters’in verdiği bilgiye göre Finlandiya Cumhurbaşkanı Kallio’nun SSCB-e savaş ilan ettiğini bildirmektedir (Pravda, 1939)

Pravda gazetesinin yine aynı sayında Yer Yüzündeki Eşkıya Finleri Yok Etmek başlıklı makale yer almaktadır. Diğer Kırmızı Ordu Halkın İsteğini Şerefle

Yapacaktır başlıklı makalede ise gece çalışan işçi sınıfının bile haberleri sabırsız ve heyecan içinde izlediklerinden bahsediyor. Düşman Yok Edilecektir başlıklı makalede ise Fin askerleri ateş açtı ve Sovyet halkı bunu nefret içinde karşıladı. Ama diğer taraftan halk mutluluğunu gizlemiyor. Çünkü Sovyet ordusu Finleri susturmuştur (Pravda, 1939).

SSCB bu savaşta kendini haklı göstermek için propagandayı Fin halkına kendi dillerinde “Merkezi Komitenin” Fin Halkına Başvurusu ismi ile yayımlanan makalede i Fin halkına savaşı SSCB’nin değil Finlandiya iktidarının başlattığını ve SSCB’nin Fin halkı ile hiçbir işinin olmadığını anlatmaya çalışıyordu (Pravda, 1939).

Şekil 4.3: Sergey Mironoviç Kirov

1930’larda Stalin, Kirov'un büyüyen popülaritesinden ötürü gittikçe endişeli olmaya başladı. Yeni merkezi komite için 1934 yılında parti kongresinde yapılan oylamada Kirov, sadece üç negatif oy alırken Stalin ise 292 negatif oyu aldı. Kirov, Sergo Ordzhonikidze ile yakın arkadaşı ve onlar Politbüro’da Stalin'e karşı ılımlı bloğu oluşturdular. 1 Aralık 1934 tarihinde, Leningrad Komünist Partisi Merkezi’nde, Leonid Nikolayev tarafından tabanca ile öldürüldü. Cinayet kuşkular yarattı. Marksist yazar Boris Nikolaevski olay için Kirov'un öldürülmesinden sadece bir kişinin karlı çıkabileceğini, onun da Stalin olduğunu belirtmiştir (Nikolaevsky, 1941)

Pravda gazetesi aynı sayıda Kirov’u öven, Kirov’u Sosylaist Kahramanı gibi kaleme veren, onun yıldönümünü anlatan makalelerle Kirov’u anlatmaktaydı. Hatta Kirov’un Stalin, Stalin’in kızı Svetlana ve Kirovun kendisinin bulunduğu “Soçi Şehrinde Kirov Ve Stalin Dinlerken” isimli resimli makale ise Stalin ve

Kirov'un arkadaş olduğuna işaret ediyordu (Pravda gazetesinin 15 Kasım 1939-cu yılın N316 8001 numaralı sayı, 15 Kasım 1939-cu yıl).

şekil 4.4: Kirov ve Stalin Soçide istirahat ediyor

Kaynak: (Pravda, 1939)

Pravda gazetesinin yine aynı sayında Letonya'nın Cumhurbaşkanı Smeton'un konuşmasını yayımlanarak Smeton'un Letonya ve SSCBİ ile ilişkileri tüm tarih boyu kardeşlik ve iyi komşuluk ilişkisine bağlı olduğunu anlatıyordu (Pravda, 1939).

Pravda gazetesinin 15 Aralık 1939 Tarihli N345 8030 numaralı sayında ise Estonya'nın Savunma Bakanı Laydenor'un OrGeneral ile Molotov'un bir-birine gönderdikleri telgraflarda devletlerarası kardeşlikten bahis ediliyordu (Pravda, 1939)

Pravda gazetesinin 15 Aralık yayımında 14 Aralık'ta Berlin'de SSCB ve Almanya arasında Ribentrov-Molotov paktının meclisten geçmesi ile ilgili makale yayımlandı. Makalede Almanya tarafından Almanın Dış İşleri Bakanı Ribentrov, SSBC tarafından ise SSCB'nin Berlin'deki resmi temsilcisi belgelerin değişimini yapmışlardı (Pravda, 1939).

Diğer makalede ise yine Avrupa da Savaş ismi ile Alman Silahlı Kuvvetlerinin resmi bilgileri paylaşılmaktaydı. Almanın askeri gemisinin Kuzey Denizinde vurulmasına rağmen sağ-salim geriye döndüğünü anlatmaktadır (Pravda, 1939).

4.3 1940 Yılında İkinci Dünya Savaşındaki Rus Propagandası

Pravda gazetesinin 2 Ocak 1940 tarihli ve N1 8047 numaralı sayında yine sosyalizmi haklı bulan ve dünya genelinde zafer çalacağına inam beslemektir. Yine aynı yayımda 1939 yılını Kapitalist Ülkelerinin Ekonomisi başlıklı makalede yine kapitalist ülkeleri Avrupa'daki savaşı başlatmakta suçlu buluyor. Kapitalist rejimin işsizlerin sayının gittikçe arttığını istatistik belgelerle yorumlayarak en iyi sistemin Sosyalist rejim olduğunu bildiriyor (Pravda, 1940) Hitlerin Aralık Çağrısı isimli makalede ise Hitlerin partisini milliyetçi-sosyalist diye isimlendiriyor. Hitler bu konuşmada son 15 yılda Almanya'nın çok iyi yönde değiştiğini ve Versal barış kongresini yapanları ise caniler diye nitelendiriyor (Pravda, 1940).

Şekil 4.5: Kapitalizm eleştirisi

Kaynak: (Pravda, 1940)

Her yeni yıl yayımında Pravda gazetesi kapitalizmi eleştiren ve her yeni yılda sosyalizmin daha da büyüdüğünü anlatan karikatürlere yer veriyordu. Kapitalist Dünyası 1940 yılının başlarında girişinde Fransız Havas haber ajansı Ribentrov-Molotov paktını eleştiren ve anti Sovyet haberleri yapıyordu. Bu sebepten Pravda gazetesi karikatürün sağdan birinci sözlerde Anti-Sovyet Havas Kaşası (Rus yemeği) soldan kişisi sağdan ikinci sözlerde ise işçi sendikaları, özgürlük, medya, özgür sözleri, soldan üçüncü sözde ise "Halkların Ligi" sözleri yazılmıştır. Burada amaç kapitalist devletlerinin her şeyi sözde söylediklerini anlatmaya çalışmasıdır (Pravda, 1940).

Pravda gazetesinin 1 Şubat 1940 Tarihli N31 8077 numaralı gazetesinde Hitlerin Konuşması başlıklı makalede Hitlerin İngiltere'yi Avrupa'daki savaşların başlanmasında kınamasını anlatan büyük konuşması yer almaktadır (Pravda, 1940).

Diğer Yabancı Medya Sedov Gezintisi Hakkında başlıklı makalede ise Almanya'nın Frankfurt-Seytung gazetesinin Sedov'ların buzkıran gemilerle Arktikani fethetmesinden yazan makaleden bahis edilmektedir (Pravda, 1940).

Alman Savaş Uçaklarının İngiliz Deniz Gemileri Üzerinde Uçuş başlıklı makalede ise Alman savaş uçaklarını İngiliz medyasına göre vurulduğunu ama alman medyasına göre ise İngiliz harbi gemisinin batırıldığını anlatmaktadır (Pravda, 1940).

Fransa Tarımı Feci Durumda başlıklı makalede ise Fransa'nın Maten gazetesindeki Fransız senatörü Dorma'nın her şey çok açık şekilde Fransa'nın tarımı çöküşünü tam kapısındadır (Pravda, 1940).

Japonya ve ABD Arasında Anlaşılmamış Sorunlar başlıklı 15 Şubat 1940 Tarihli N45 8091 numaralı Pravda gazetesinde Japonya'nın Dış İşleri Bakanı Aritanın ABD ve Japonya arasında 230 anlaşılmamış sorunlar var. Pravda gazetesi o ABD medyasının bakanın 600 anlaşılmamış sorunlar olduğundan bahis ettiğini yazıyordu. Diğer taraftan ise ABD'nin Harbi Deniz Kuvvetlerinin komutanı Stark ise Japonya ile Çin arasındaki savaşın Amerikalıları da etkilediğini söylüyordu (Pravda, 1940).

Prvada gazetesi yine aynı ayında Robert Briffonun Alicenabların Çok rahat Yaşadığı Ülke isimli kitabında İngiltere'yi eleştiren kitaptan bahis ediliyordu. Briffo İngiltere'nin dünya ticaretindeki birinciliği kayıp ettiğinden ve hatta Almanya'nın onu geçtiğinden kendi kitabında bahis ediyordu (Pravda, 1940).

Rus gazeteleri birçok yayımlarında Sovyet işçi sınıfının madalyalarla ödüllendirilen resimler ve makaleler yer almaktaydı. Burada amaç her kesi daha da iyi ve çok çalışmasına teşvik etmektir. Moğolistan'daki Sirendrojuv'un kazandığı tarım işlerindeki başarılarına göre kazandığı Lenin madalyasının resmi verilmekteydi. Diğer SSCB ülkelerinin de zaman-zaman gazetelerinde gösterilmesi SSCB'nin sadece Ruslardan değil de diğer milletlerinin de birliğini anlatmağa çalışıyordu (Pravda, 1940).

Şekil 4.6: İşçi sınıfı propagandası

Kaynak: (Pravda, 1940)

Pravda gazetesinin 2 Mart 1940 tarihli ve N61 8107 numaralı gazetesinde Finlandiya ile yürütülen savaşla ilgili “Leningrad Alayı İle İlgili Operasyonel” özet başlıklı makalede Finlerin kendi şehirleri olan Viborg şehrinin yakıldığını anlatıyordu. Diğer taraftan 191 Fin savaş uçağının vurulduğunu yazıyordu (Pravda, 1940).

Pravda gazetesinin yine aynı sayında Yabancı Medya Finlandiya İle savaştaki Başarılardan isimli makalesinde New York Times gazetesinin Kızıl Ordunun ilk defa Mannerheim hattındaki başarılarından bahis ederek Kızıl Ordunun ilerlediğini hatırlatıyordu (Pravda, 1940).

Pravda gazetesinin yine aynı sayında Norveç Halkı Savaş İstemiyor Norveç’in Klassekampen gazetesinin muhabiri Karslen Batı Avrupa ülkelerinin Norveç ve İsveç devletlerini savaşa sokmak istediklerinin ama başta Norveç hükümetinin savaş istemediğini anlatmağa çalışıyordu (Pravda, 1940).

Pravda gazetesinin yine aynı sayında Kayaklarla Kışkırtıcı Yaklaşım başlıklı makalede ise Ukrayna’nın Lyviv şehrinde propaganda yapanlar SSCB’nin Yukarı Meclisine yapılacak olan Parlamento seçimlere ile ilgili kâğıtlar dağıtmaktaydılar (Pravda, 1940).

12 Mart 1940 Tarihli Finlandiya ve SSCB devletleri arasında Moskova şehrinde savaşın durdurulması ile ilgili kontratla imza atıldı. Finlandiya hükümeti SSCB’nin tüm ileri sürdüğü şartları kabul etti. Finlandiya savaşı kayıp etmişti.

Pravda gazetesinin 16 Mart 1940 tarihli ve N75 8121 numaralı gazetesi Stalin'in Barış Siyasetinin Zaferi başlıklı makalede ise Stalino fabrikasının sekreteri kendi çalışanlarına işgalci Finlandiya'nın mağlup olduğunu ve Kızıl Ordunun bunun karşısını aldığını söylüyordu. Ama aksine Finlandiya'nın kendisi işgal edilmiş ve Krel SSCB katılmıştı (Pravda, 1940).

Ülkenin birçok yerinde devlet kurumlarının tekitleri ile mitingler başlatılmıştı. Örneğin Pravda gazetesi yine aynı sayıda Avrora kruvazöründe çalışanların mitinginin Finlandiya üzerinde kazanılan zaferle ilgili yapılması ile ilgili yayımlanmıştır (Pravda, 1940).

Şekil 4.7: Miting propagandası

Kaynak: (Pravda, 1940)

SSCB'de eğitim ve ilime büyük önem verilmekteydi. Tüm eğitim alanları devlete bağlıydı ve vakıf eğitim sistemi yoktu. Eğitim SSCB içinde tamamen ücretsizdi. Pravda gazetesinin yine aynı sayıda bilim dalları ile ilgili filmlerin filminin yapıldığını anlatan makalede filmin insanları daha çok etkilediğini ve bu sebepten belgeselleri film formatında hazırlanmasından bahsediliyor (Pravda, 1940).

Yine aynı sayıda Pravda gazetesinde Dünya SSCB ve Finlandiya arasındaki barıştan bahis ediliyordu. Özellikle Çin basınının birçok gazetelerinin bu barış anlaşmasının büyük başarı olarak gösterildiğinden bahis ediliyordu. Hominhonbao, Daqunbao ve Şişisinbao gibi gazetelerinden alıntılar yapılmıştı (Pravda, 1940).

Diğer taraftan ise ABD basınında yer alan New-York Journal American gazetesinin bu barışın Avrupa'daki barışa hizmet ettiğini belirttirdiğini anlatıyordu. Daily-Worker gazetesi de dünyadaki barışı daha da güçlendirdiğini ve Leningrad şehrinin tehlikesizliğinin temin edildiğini belirtmekteydi (Pravda, 1940).

Fransız Komünistlerinin Hapisleri başlıklı makalede ise Havas Fransız Haber Ajansının Fransız polisinin Bezansonde 10 komünist partisi üyesinin propaganda yapmakta suçlanarak 10 kişinin hapis edildiğini anlatmaktaydı (Pravda, 1940)

SSCB'nin Milli Birleşme kanuna bağlı olarak Ukrayna'daki 414 bankanın ve 1500 kredi kurumlarının millileştirildiğinden bahis ediliyordu. Yine Pravda gazetesinin aynı sayıdaki bu makalede eski Polonya Bankalar Birliğinin yönetmenin Devlet Bankı komiserine rüşvet teklif ettiği için hapis edildiğini belirtmektedir (Pravda, 1940).

Pravda gazetesi 4 Nisan 1940 Tarihli N 94 8140 numaralı sayısında, SSCB'nin 6. Yüksek Meclisinin SSCB'nin Dış İşleri Bakanı Molotov'un SSCB'nin Dış Politikası ile ilgili konuşmasından bahis edilen çok sayıda makaleler yer almaktaydı (Pravda, 1940).

Yine Pravda gazetesinin aynı sayısında yabancı basının İran, Bulgaristan ve Çin basının bu hakkında yazdığı makale bulunmaktaydı. Şişinbao Çin gazetesinin Molotov'un "SSCB'nin Dış Politikası" ile ilgili makalede ise SSCB'nin tarafsızlığını koruyacağını ama buna rağmen ona yönelen tüm tehditlere de cevap vermek gücünde olduğunu belirtmekteydi (Pravda, 1940).

Pravda gazetesinin yine aynı sayında kapalı kapılardan makalesinde ise Fransa'daki 35 komünist milletvekillerinin haksız yere takip edildiğini eleştiren makale yer almaktaydı. Kapalı kapılar arkasında ve sahte belgelerle Fransa'daki üçüncü cumhuriyetin yaptığı takiplerin ve mahkemelerin kendi demokrasi devleti gibi tanıtan Fransa'nın bu araştırmaların halktan gizli saklanmasını eleştiriyor ve komünistlerin haksız yere suçlandığını anlatıyordu (Pravda, 1940).

Pravda gazetesinin yine aynı sayında Unitet Pres Baltıkyanı Ülkelerinin Ekonomisi isimli makalede Amerikan haber ajansının Estonya, Litvanya ve Letonya'nın ekonomisinin SSCB ile imzalanan pakttan sonra ekonomisin

güçlendiğini ve ticaretin ve inşaatın yükseldiğini anlatan makale yer almaktaydı (Pravda, 1940).

Pravda gazetesinin 15 Nisan 1940 Tarihli N165 8151 numaralı sayında İzlanda'nın Danimarka'dan ayrılarak bağımsızlığını ilan ettiğini Osla'daki Şefartstidende gazetesinin verdiği bilgiye edinerek yayımlıyordu (Pravda, 1940).

Skandinav ülkelerinde gerginlik tırmanmaktaydı.9 Nisan'da Danimarka işgal edilmişti. Almanya aynı zamanda Norveç'e yönelik alman işgalinin başlanmasını işgal diye nitelendiremiyordu. Pravda gazetesinin aynı sayısındaki bilgiye göre Alman silahlı kuvvetlerinin bilgisine göre Norveç'e İngiliz ordusunun ilerlemesinin karşısını başarı ile almıştır (Pravda, 1940).

Yine Pravda gazetesinin aynı sayında “Kışkırtıcı Neyi Unutmuştur” başlıklı makalesinde ise Grodno şehrini ziyaret eden Lidov isimli Pravda'nın muhabiri buradaki komünist partisini iyi propaganda yapmakta olduğunu belirtiyor (Pravda, 1940).

Pravda gazetesinin 1 Mayıs 1940 tarihli ve N121 8167 numaralı sayında ise “1 Mayıs ve Emperyalistlere Karşı Mücadele” başlıklı makalede Almanya'yı Avrupa'da başlayan savaşa karşı kınamak yerine tüm Avrupa'yı savaşa sebep olduğunu söylüyor. Dünyada proleterlere saygı duyulmadığını ve buna da sebep kapitalist sistemin varlığında gören eleştiri dolu makale yer almaktadır (Pravda, 1940).

Pravda gazetesi yine aynı sayında geleneksel olarak kapitalizmi halklara ve işçi sınıfına yapılan haksızlıkla ve bu defa ise farklı olarak Avrupa'da başlayan savaş ve kapitalizmle ilgili karikatür yayımlamaktaydı. Ressam Gyamfanın Kapitalist Rejim Orta Asırlarda isimli karikatürde ticaret, az sayılı halkların savunulması, kuşatma yalnız sokaklarda silah satışı sözleri ile kapitalist rejim eleştirilmekteydi (Pravda, 1940).

Şekil 4.8: Kapitalizm Orta Yüzyıllarda

Kaynak: (Pravda, 1940)

Pravda gazetesinin 15 Mayıs 1940 tarihli ve N34 8180 numaralı sayısında Yeni SSC'ne çevrilmiş Karel-Fin devletinin il parlamento seçimlerinden önce 10500 Kışkırtıcı makalesinde seçimlerden önce büyük propaganda yapıldığını ve bunun da çok faydalı olduğunu anlatıyor (Pravda, 1940).

Yine aynı sayıda Pravda gazetesinin Yeni daireler başlıklı makalesinde ise Ukrayna'nın Lyviv şehrinde yaşayan 2750 işçiye ve 1737 aydın ve hizmet alanında çalışanlara daireler hediye edildiğini anlatarak kapitalist sistemi eleştirerek sosyalizmin herkesi düşündüğünü anlatıyor (Pravda, 1940).

Pravda'nın yine aynı sayıda Belçika ve Hollanda ile Almanya arasındaki savaştan bahis ediyordu. Ama hem alman hem de Hollanda basın mensuplarının açıklamalarına yer veren gazete Alman basınına göre Belçika ve Hollanda'nın büyük kısmının ele geçirildiğini anlatmaktadır (Pravda, 1940).

Pravda'nın 1 Haziran 1940 tarihli ve N151 8197 sayılı gazetesinde Kazanılmış Başarı ile Sakinleşmemek başlıklı makalesinde Komünist partisinin kısa tarihini anlatan kitapta partinin komünist propagandasını anlatan başarılı kitap olduğunu yazmaktadır (Pravda, 1940).

Milyonlarca komünist parti üyesinin başucu kitabının artık birçok parti üyeleri tarafından ezberlendiğini anlatmaktadır. Diğer taraftan ise vazife sahipleri olan parti üyelerinin bazılarının Marksist-Leninizm ile ilgili bilgilerinin az olduğunu

ve böylelerinin vazifelerini kayıp etme tehlikesinin olduğunu anlatmaktadır (Pravda, 1940).

Pravda yine aynı sayında Alman Enformasyon Bürosunun bilgilerine göre Fransız ordusunu mağlup edilerek ilerlediğini ama Fransız ordusu tarafından güçlü direnişle karşılaştığını yazıyordu (Pravda, 1940).

Pravda yine aynı sayında ABD'nin silahlanmasının Artırılması başlıklı makalede ABD Cumhurbaşkanı Roosevelt'in Avrupa'daki savaşla alakadar savunma harçlarının 1 milyar dolarla ulaştırılması gerektiğini anlatmaktadır (Pravda, 1940).

Pravda'nın 15 Haziran 1940 tarihli ve N 165 8211 numaralı sayında Hitlerin Emri başlıklı makalede İngiltere'nin hedeflerinin başarısız olduğunu ve Alman ordusunun Norveç'i tamamen ele geçtiklerini ve bunun Almanya için çok önemli olduğunu anlatmaktadır (Pravda, 1940).

Pravda gazetesinin 1 Temmuz 1940 tarihli ve N 181 8227 numaralı sayında Bessarabiya ve Kuzey Bukovina'nın Kurtuluşu başlıklı makalesi bu halkın çoktan Kızıl Ordusunu beklediğini ve bugünün yetiştiğini anlatıyor. Kışinyev sokaklarındaki askerlerin sonunda Kızıl Ordunun gelmesine sevinmesinden bahis ediyordu. Diğer taraftan Rumen askerlerinden kurtulan halkın-Sonunda Kurtulduk! İşyeri, ekmek ve rahat hayat tarzı olacak (Pravda, 1940).

Uçaklardan hem Ukraynaca hem de Rusça Pravda gazetelerinin dağıtıldığını ama halkın Rus dilini iyi bildiğini anlatıyordu. Halkın Kızıl Orduya teşekkür ifade ettiğini anlatmaktadır.

Aslında bu topraklar Romanya devletinin topraklarıydı ve SSCB tarafından işgal edilmiştir. Pravda'nın yine aynı sayında "Kurtarıcılarla Görüş" başlıklı makalesinde ise ekmeğin çok paha olduğunu, işçilerin güne 60-70 ley almalarına rağmen ekmeğin fiyatının 25 ley olduğunu ve halkın bu durumundan hiç memnun olmadığını anlatmaktaydı (Pravda, 1940).

Şekil 4.9: Besserebiyya Halkı Kızıl Ordu'yu selamlıyor

Kaynak: (Pravda, 1940)

Bu fotoğrafta Makarovka ve Besaarabin köylerinin köylülerinin Kızıl Ordunun askerlerinin halk tarafından sevinç içinde karşılandığı göstermeğe çalışılmaktadır. Yine aynı sayıda Pravda gazetesi SSCB'nin birçok şehrinde - Kursk, Moskova ve diğer şehirlerde kutlamalar ve toplantılar yapılarak zaferin kutlandığını anlatmaktaydı (Pravda, 1940). Ama aslında bu topraklar Romanya devletinin topraklarıydı. SSCB tarafından işgal edilmişti.

Pravda gazetesi aynı sayıda Almanya'nın Nasional-Seytung gazetesinin adaletin yerini bulduğunu ve SSCB'nin Bessarabiya ve Kuzey Bukovina'nın Romanya'dan geri alınmasının doğru olduğunu ve Versal barış anlaşmasının adaletsiz kararına son koyulduğunu anlatmaktadır (Pravda, 1940). Bessarabiyada Moldovya SSCB'ye tesis edildi. Kuzey Bukovina ise Ukrayna SSC-ye birleştirildi.

SSCB'nin Kızıl Ordusu 21 Haziran 1940 tarihinde Estonya, Letonya ve Litvanya'yı işgal etmişti. 2 hafta sonra bu ülkeler SSCB-ye katılmaları ile ilgili anlaşmaya imza atmağa mecbur edildi.

Pravda gazetesinin yine aynı sayıda Letonya parlamentosu Bırakılması başlıklı makalede Letonya cumhurbaşkanının kararına bağlı olarak Letonya

parlamentosunun bırakılması kararının 1 Temmuz tarihinden geçerli olduğunu yazıyordu (Pravda, 1940).

Anti-Halk Estonya Kurumlarının Bırakılması başlıklı makalede ise Pravda gazetesi Estonya halkı yeni Sovyet sistemine geçmesinden ve bunun faydalarından bahis ediyordu (Pravda, 1940).

Pravda'nın aynı sayısında Kaunasda Miting başlıklı makalede eskiden halka girilmesi yasak edilen Kaunas stadında Letonya halkının rahatlıkla kullanıldığını anlatmaktadır. Aynı zamanda mitingde eski siyasi mahkûmların da katıldığını ve adaletin yerini bulduğunu yazıyordu (Pravda, 1940).

Pravda yine aynı sayısında Emeksever Estonya'nın Barışsever SSCB Siyasetini Selamlıyor başlıklı makalede Estonya'nın demiryolları işçilerinin teşekkür ifade eden konuşmasında-Kızıl Ordunun Estonya halkını Batı Avrupa'nın çektiği savaştan kurtardığı için övgü dolu sözler yer almaktaydı. Talin üniversitesinin aydınlarının SSCB sistemini sevdiğini ve iyi karşıladıklarını anlatıyordu (Pravda, 1940).

Yine aynı sayısında Pravda alman basının bilgilerine göre 30 Haziran'da alman savaş uçaklarının İngiltere'nin Lincoln, Nottingham ve York şehirlerinin bombalanmasının başarılı olduğunu yazıyordu (Pravda, 1940).

SSCB yeni işgal ettiği Estonya, Letonya ve Litvanya'da komünist propagandasını çok hızla güçlendirmekteydi. Bu ülkelerin de kendi isteği ile SSCB'ye geçtiğini ispatlamak için Sovyet halklarının birbirine entegrasyonu siyasetini ve propagandasını yapmaktaydı (Pravda, 1940).

Pravda gazetesinin 1 Ağustos 1940 Tarihli N212 8258 numaralı sayısında Moskova'da kardeş Estonya, Letonya ve Litvanya Tenteneli halklarının temsilcilerinin Karşılanması başlıklı makalesinde Estonya temsilcileri ise Litvanya temsilcilerinin karşılanması yer almaktadır (Pravda, 1940).

Şekil 4.10: Estonya Resmileri

Kaynak: (Pravda, 1940)

Şekil 4.11: Litvanya Resmileri

Kaynak: (Pravda, 1940)

Pravda gazetesinin aynı sayı Estonya, Letonya ve Litvanya halkalarının Moskova’da çok iyi karşılandığını ve resmilerin de bundan memnunluğu ifade edilmekteydi (Pravda, 1940).

SSCB’nin gazeteleri hep daha çok metalin üretilmesine teşvik eden ve sanki fabrikalar arası bir yarışma yapıldığını anlatan ve başarılarla sonuçlanan bilançolarla dolu makaleler yer vermekteydi. En önemli slogan ise Daha Çok Metal sloganıydı. Sebep ise SSCB’nin her şeyi kendisinin üretmesi istemesidir. Yani dışa bağımlılığı maksimum azaltmak ve tüm talebi sadece yerli üretimle karşılamaktaydı. Diğer taraftan ise harbi araçların çoğu yerli üretimiydi. SSCB-i tüm kapitalist dünyasına nasıl güçlü harbi komünist cumhuriyetler birliği olduğunu göstermek istiyordu.

SSCB’de diğer önemli mesele Sovyet halkın akıllı, çalışkan, aydın, temiz ve terbiyeli olduğunu anlatan propaganda yapılmaktaydı. Bu propagandalar okullar, üniversiteler, fabrikalar ve kitaplar dâhil propaganda resimlerinde bile yer almaktaydı. Sokaklar hep temiz olmalıydı. Her sabah sokaklar özel otomobiller tarafından su ile temizleniyordu. Ama bu kuralları bozanlara o dönemde Holigan ismi veriliyordu. Milisya (Sovyet polisleri) da bu işi yerine yetirmek zorundaydı. İnsanları rahatsız edenler Milisya tarafından yakalanıyordu.

Pravda gazetesinin 15 Ağustos 1940 tarihli ve N226 8272 numaralı gazetesinde Holiganları çok sert şekilde eleştiren makale yer almaktaydı. Filin isimindeki bir Sovyet vatandaşının tramvaya biletsiz binmesini ve kendisini haklı çıkartmak için tramvay çalışanları ile kavga ettiği için 1 yıllığına hapis edildiğine değinerek; böylelerinin Sovyet kamuoyunda yerinin olmadığına ve ağır cezalara mahkûm edileceğini anlatmaktadır (Pravda, 1940).

435. Чудов Ю.
Боритесь с хулиганством!.. 1956

Şekil 4.12: Holiganlara karşı propaganda

Kaynak: (Pravda, 1940)

Holiganların Sovyet milisleri tarafından etkisiz hale getirileceğini ve kadınların da haklarının korunacağını anlatan propaganda resimleri o dönemlerde SSCB içinde her yerde duvar kâğıtları olarak dağıtılmaktaydı. Yukarıdaki resimdeyse; “Sovyet Milisi Her Tür Holiganlara Karşı Ol, Unutma Holiganların Cezasız Kalması Holiganlığın Sayını Artırıyor” yazmaktadır (Pravda, 1940).

Pravda gazetesinin 1 Ekim 1940 tarihli ve N 273 8319 sayında numaralı sayında propagandanın komünist partisi tarafından açık şekilde yapıldığı görülmektedir. Örneğin bu sayıda Leningrad Şehrinin Parti Propagandası başlıklı makalesinde

şehirde Partinin Kısa Tarihi isimli kitabının başarılı şekilde parti üyelerine eğitildiğini anlatmaktadır. Diğer Ben Nasıl Propaganda Yapan oldum başlıklı makalede bir gencin nasıl kendi isteği ile partisine yaptığı yardımdan bahis etmektedir (Pravda, 1940).

Pravda gazetesinin yine aynı sayında İngiliz-Alman savaşı başlıklı makalesinde Alman Enformasyon Bürosunun verdiği bilgiye edinerek alman savaş uçaklarının Londra, Liverpool, Edinburg, Lit ve Aberdeen şehirlerini başarılı şekilde bombalandığını ve aynı zamanda da İngiliz savaş uçaklarının da Brandenburg şehrini bombalandığını ve sonuçta 17 İngiliz savaş uçağının düşürüldüğünü 4 Alman savaş uçağının kendi sahasına dönmediğini yazıyordu (Pravda, 1940).

Pravda'nın yine aynı sayında New-York Times gazetesinin- Fransa'da "Gıda Mahsulleri Yetmezliği" başlıklı makalede ise gıda yetmezliğine göre ekmek, et ve yağ gibi gıdaların kart sistemi ile verileceğini yazıyordu.

Pravda yine aynı sayısında Macaristan'ın Pester Lloyd gazetesinin verdiği bilgiye göre; Macaristan'a Almanya'nın tarım bakanlığını temsilcilerinin gelerek önceden de imzalanmış olunan kontrata dayanarak her iki ülke arasındaki tarım ilişkilerinin güçleneceğini anlatıyor (Pravda, 1940).

Pravda yine aynı sayısında Reuters haber ajansının verdiği bilgiye dayanarak Bükreş'te 5 İngiliz vatandaşının hapis edildiğini anlatarak Romanya'daki İngiliz ataşesinin Bükreş'teki askeri yetkililerle görüşerek hapis edilen İngiliz vatandaşlarına yardım edilmeğe çalışıldığını yazıyordu. Ama bunun hiçbir sonuç vermediğini ama İngiltere'nin konsolosunun hapis olunan Kanadalı mühendisin eşi ile görüşmesine izin ala bildiğini yazıyordu (Pravda, 1940).

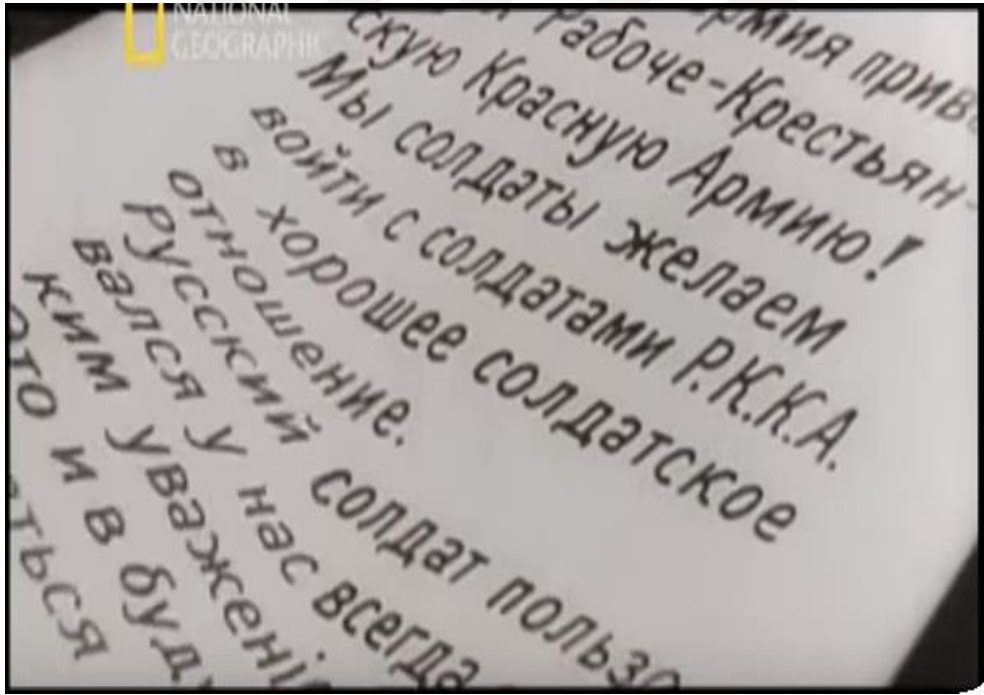
Pravda gazetesinin 15 Kasım 1940 tarihli ve N317 8363 numaralı sayında "Sovyet Estonya'sında Bolşevik Propagandası" başlıklı makalede Estonya'nın Sovyetlere kavuşana kadar o zamanki kapitalist iktidarın Komünist isimli Sovyet gazetesinin yayımında sorunlar yaşatıldığını belirtiyordu. Diğer taraftan ise Estonya da Sovyetler Birliğine katıldıktan sonra bu sorunların tamamen aradan kalktığını ve Estonya halkının gerçekleri gördüğünü anlatıyordu (Pravda, 1940).

Pravda gazetesinin 15 Aralık 1940 Tarihli N346 8392 sayında Batı Ukrayna Belarus ve Karle-Fin devletinin parlamentolarına seçildiklerinden bahis ederek halkın komünist partisini seçerek doğru karar alacaklarına eminlikleri ifade edilmektedir (Pravda, 1940).

4.4 1941 Yılında İkinci Dünya Savaşındaki Rus Propagandası

Pravda gazetesi 15 Nisan 1940 Tarihli N104 8512 numaralı gazetesinde Japonya ve SSCB arasında tarafsızlık paktı imzalandığını anlatan makaleler yer almaktadır (Pravda, 1940).

Pravda gazetesi özellikle Almanya'nın basınının sözlerine yer vererek –alman basını Berlin'in bu anlaşmanı selamladığını belirterek Pravda gazetesinden bilgilerin edindiğine değinerek Almanya'nın devlet radyosunda bile bu anlaşmanı seslendirdiğini yazmaktadır (Pravda, 1940).

Şekil 4.13: Polonya'da Rus askerlerine karşı Alman propagandası

Kaynak: (Geograpic, 2017)

Polonya işgal edilirken SSCB-e askerlerine dağıtılan bu propaganda amaçlı kâğıtlarında Alman ordusu en iyi işçilerden ve çiftçilerden oluşan Kızıl Ordunu selamlıyor başlıklı propaganda kâğıtları Rus askerlerine alman askerleri tarafından dağıtımdaydı (Geograpic, 2017).

Polonya'nın ikiye parçalanmasına ve batısını da Kızıl Ordu tarafından işgalini tamamlayan SSCB Ribentrov-Molotov paktına güvenerek Almanların 22 Haziran 1941 tarihinde ansızın yakalandı. Tezimin bundan sonraki bölümü SSCB'nin Pravda gazetesi gibi ve en çok okunan iki gazetesinden biri olan İzvestiya gazetesi tarafından araştırılacaktır.

22 Haziran 1941 tarihinde İzvestiya gazetesinin N146 7222 numaralı sayında Batı Avrupa'daki Savaş başlıklı makalede alman enformasyon bürosunun bilgilerine göre Atlantik Okyanusundan hücumu keçide hazır olduklarını yazmaktadır. Ama 22 Haziran 1941 tarihinde Almanya SSCB-e üzerine hücumu geçti. SSCB 23 Ağustos 1939 tarihinde imzalanan anlaşmağa güveniyordu. Savaş SSCB'yi ansızın yakaladı. Anlaşmaya kadar Almanya'yı faşist gibi adlandıran SSCB hükümeti 23 Haziran itibari ile anti-faşist, anti-alman ve anti-Hitler propagandası yapmaya başladı (İzvestiya, 1941).

Savaşın başladığını ilk olarak radyodan o dönemlerde savaşın tüm gidişatları ile bilgi verecek ve herkesin de heyecanla sesinden çok iyi tanıdığı Yuriy Borisoviç Levintanıydı. 22 Haziran'da SSCB halkı ilk olarak onun yüksek tonajlı konuşması ile savaştan haberdar oldu. Levintan şu sözleri yüksek sesle ve inamla söylemekteydi. Dikkat, Moskova diyor. Önemli bir hükümet mesajı vereceğiz. Vatandaşlar ve Sovyetler Birliği vatandaşları! Bugün sabah hiçbirisi savaş ilan etmeden sabah saat 4'te Alman silahlı kuvvetler Sovyetler Birliği sınırlarına saldırdı. Sovyet halkının Büyük Yurtsever Savaşı Alman faşist işgalcilere karşı başladı. Bizim amacımız doğru, düşman yenilecek. Zafer bizim olacak!

Şekil 4.14: Yuriy Borisoviç Levintan

Adolf Hitler bizzat kendisi en ünlü radyo spikerin Yuriy Levitan'ın başına 250 bin Alman markı koymuştu. Hatta savaş anında yalancı Yuriyalar da Almanlar tarafından oluşturulmuştu. Fakat Rus askerleri kötü Rus şivesi ile konuşan alman propaganda seslerini tanıyordular.

En önemli propaganda yöntemi ise Kayıpların Gizletilmesi propagandasıydı. Önemli tarihi savaşlar dâhil tüm savaşlarda kayıpların az olduğunu düşman tarafın daha çok kayıplara maruz kaldığına inandırmak

Savaşın tüm gidişatları SSCB'nin her yerinde sesi artıran mikrofonlarla yapılmaktaydı. Çünkü Stalin'in konuşmaları dâhil Levintan'ın savaşla ilgili duyuruları en tez zamanda halka duyurmalıydı.

Şekil 4.15: Sesi artıran mikrofonlar

Kaynak: (<https://cont.ws/@s1601v3006/646574>, 2018)

İzvestiya gazetesinin 24 Haziran 1941 Tarihli 147 7523 numaralı gazetesinde İosif Stalin'in ve SSCB Dış İşleri Bakanı Moltov'un konuşması yer almaktaydı. Tüm SSCB Vatandaşlarına! Bugün sabah erkenden saat 4'de hiçbir haberdarlık yapmadan Alman ordusu SSCB sınırlarını geçerek Jitomir, Kiev, Sevastopol ve Kaunas şehirlerine hücumla başlamıştır. Almanya hükümeti SSCB ile imzalanan saldırmazlık paktına aykırı davranmıştır. Ama SSCB bu paktı hiçbir zaman hiçbir şekilde bozmamıştır. Bugün itibariyle ülkede harbi durum ilan ediyorum demiştir. Ben ülke rehberi olarak söylemek istiyorum ki bizim taraftan hiçbir saldırı gerçek dirilmemiştir. Romanya radyosunun SSCB Kızıl Ordusunun güya Romanya hava üstüne saldırı ile ilgili verdiği bilgi tamamen yalandır. Hitler'in bugünkü deklarasyonu da yalan ve provokasyondur. (İzvestiya, 1941)

Kızıl Orduya bugün itibari ile faşist alman ordusuna cevap verilerek onların ülkeden kovulması emri verilmiştir.

Bu savaş bize Alman halkı, çalışanları ve işçileri tarafından değil Almanya Faşist Hükümeti tarafından yapılmıştır. Bu faşist hükümeti Fransız, ek, Polonyalı, Sırp, Norveç, Belçika, Danimarka, Hollanda ve Yunanistan devletlerini işgal etmiştir.

Bizim halk ilk defa böyle saldırı ile karşı değildir. Bundan öncede Napolyon ordusu halkımıza hücum etmiş ve halkımız onun ordusunu ülkeden kovmayı başarmıştır.

Sovyet hükümeti kendi halkına çok güçlü şekilde inam hissi beslemektedir. SSCB halkı kendi emek severliğine sadık kalmalıdır. Tüm vatandaşlar birbirine dikkat etmeli ve Kızıl Ordunu gereken tüm gereksinimlerle temin etmek için çalışmalıdır.

İzvestiya gazetesi yine aynı sayında Kızıl Ordunun verdiyi bilgiye edinerek 22 ve 23 Haziran tarihlerinde alman ordusunun Kalvariya, Stoyanuv, Sexanoves ve Kolno, Lomj ve Brest gibi arazilerin ele geçirildiğini fakat 300 alman tankının ve 75 savaş uçağının mahvedildiğini yazmaktaydı. Fakat National Geographic'in İkinci Dünya Savaşı Belgeselinde savaş başladığında 24 saat içinde 6000 savaş uçağına sahip Almanların 1500 Rus savaş uçağını yerinde, ek olarak 300 savaş uçağının da düşürüldüğünü belirtmektedir (Geograpic, 2017).

Gazeteler, kayıpların gizletilmesi propagandasını yürüterek hem askeri araçları hem insan itkilerini gizleterek "Savaşı Hep Kazanan Taraf" propagandasını yürüterek bilgileri halktan gizletmekteydi.

Ülke genelinde fabrika çalışanlarını büyük mitinglere sürükleyen protestolar başlatılmıştı. Özellikle Moskova yakınlarında büyük mitingler başlatılmıştı. Bu Mitinglerde SSCB vatandaşlarının ürettiği her şeyi Kızıl Orduya göndermeli olduğunu ve durmadan daha çok çalışmalı oldukları bildirerek savaşı kazanacaklarına eminlik bildirilmekteydi. İzvestiya gazetesi yine aynı sayısında her Sovyet vatandaşı kendinden arkadaşlarından disiplin, örgütlenme ve kendine eminlik ifade etmelerini ve bu bilgileri herkes arasında dağıtmalı olduğunu yazmaktaydı.

Şekil 4.16: Miting propagandası

Moskova'da savaşa karşı propaganda yapılmaktaydı. Öncül çalışan Oxlopkov halkı daha çok çalışmağa ve savaşı kazanacaklarını anlatıyor (İzvestiya, 1941).

Sadece halk için değil Kızıl Ordu için de savaşa ilgili propaganda amaçlı poster ve duvar kâğıtları yer almaktaydı. En çok dağıtılanlardan biri ise Stalin'in 22 Haziran konuşmasındaki son sözleriydi. Bizim işimiz hak işidir, düşman mahvedilecektir, zafer bizimle beraber olacaktır.

24 Haziran 1941 tarihinde ilk defa bu pankarttaki sözleri Stalin 3 Temmuz'daki radyo konuşmasında dâhil kullanmıştı. Bu o dönemin en büyük çalışmalarından biriydi. Hatta savaştan sonra bile bu isimde madalyalar dağıtılmıştı

Şekil 4.17: Bizim işimiz hak işidir, düşman mahvedilecektir, zafer bizimle beraber olacaktır

Kaynak: (Tass Haber Ajansı, 2017)

Bugün itibari ile Sovyet gazeteleri alman silahlı kuvvetleri değil de faşist ordusu diye nitelendiriyordu. Bugüne kadar savaşın günahkârı tüm kapitalist devletleri ve onların adaletsiz yöntemleri gösterilmekteydi. Artık daha çok Stalin'in konuşmasında olduğu gibi birçok Avrupa devletlerinin işgali diye Sovyet gazeteleri anlatıyordu.

İzvestiya gazetesinin 25 Haziran 1941 tarihli ve N148 7524 numaralı sayısında Kadınlar Traktörler ve Makinelere başlıklı makalede kadınların bile çalışmalı olduklarını ve orduya yardım için daha çok çalışmalı olduklarını belirtmektedir (İzvestiya, 1941).

İzvestiya yine aynı sayısında Bakü Petrol İşçileri Ne Kadar Yakıt Gerekiyorsa O Kadar Da Vermeye hazırlar. Bir grubun savaş için cepheye gittiğini diğer kısmının ise petrol kuyularında çalışarak Kızıl Ordu için daha fazla yakıt gerektiğini yazıyordu (İzvestiya, 1941).

İzvestiya yine aynı sayısında "Alman Savaş Uçaklarının Kaybı" başlıklı makalesinde İngiliz Hava Kuvvetlerinin Almanya tarafından işgal edilmiş

topraklarında ve Almanya'nın kendi topraklarında 117 alman savaş uçağının düşürüldüğünü anlatmaktadır. Burada dikkat çekilesi önem Almanya'ni işgalci gibi göstermesidir (İzvestiya, 1941).

İzvestiya gazetesi yine aynı sayısında "Terörün ve Kanunsuzluğun Hükümlerini" başlıklı makalesinde; Polonya'daki Alman orgeneralinin estirdiği terörden bahsetmiştir. Polonya halkının mahvedildiğini ve daha sonra da Polonyalıların kendi tarafından toprağa gömülerek bu terörün resminin çekirildiğinin alman faşist cinayeti olarak nitelendiriyor (İzvestiya, 1941).

Burada dikkat çeken önem ise ilk defa Sovyet gazetesinin Almanya'yı bu kadar sert şekilde eleştirmesidir. Ve ilk defa olarak Avrupa'da katliamlar yapan alman faşistlerinin yaptığı katliamla ilgili fotoğraf eklemesiydi. Bugüne kadar ise Almanları eleştiren ve terörist devlet kimi değil hatta müttefik gibi gösteriyordu.

Şekil 4.18: Nefret propagandası

Faşist işgalcilerinin Polonya'daki terörü Alman hapis düşelgelerinde katledilen Polonyalı halk kendi arkadaşlarını yere gömüyor (İzvestiya, 1941).

Polonya'yı özellikle göstermesinin sebebi ise Polonya'nın ikiye bölünmesine Almanya ile anlaşmağa varması, her iki ülkenin Polonya'yı işgal etmesi, Avrupa'yı ve dünya kamuoyunun SSCB'yi eleştirmesiydi. Savaş başladığında Polonya'nın işgalini işgal diye nitelendirmiyordular.

Savaşa başladığında diğer yürütülen propaganda yöntemi ordunun mobilizasyonüydü. Gazeteler erkeklerin kutlamalar şeklinde hayata geçirilerek direk orduya gönderildiğini kanıtlayan makale ve resimler vermekteydi.

Şekil 4.19: Asker yolculuğu kutlaması

İzvestiya gazetesinin 26 Haziran 1941 tarihli ve N149 7525 numaralı sayında halkın büyük kutlamalarla kendi askerlerini uğurlandığını göstermekteydi (İzvestiya, 1941).

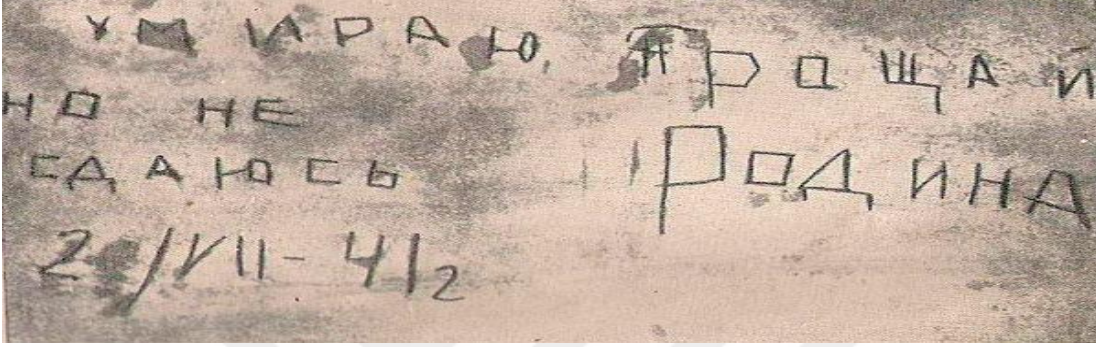
Fotoğrafta erkeklerin Kunsevski harbi alayına gönderildiği yazmaktadır. İzvestiya gazetesinin 1941 yılı N150 7526 numaralı sayında “Estonya Halkı Büyük Vatan Savaşında Bizlerin Yanında” başlıklı makalesinde Estonya halkının Kızıl Orduyu sonuna kadar desteklediğini anlatılıyordu (İzvestiya, 1941). Ama National Geographic’in İkinci Dünya Savaşı Belgeselinde Estonyalılar dâhil diğer Kuzey Baltık ülkelerinin Almanları özgürlük savaşçıları olarak karşılandığını anlatıyor ve onların çiçeklerle karşılandığını o zamanın video arşivlerini göstererek kanıtlıyordu (Geograpic, 2017).

Şekil 4.20: Kuzey Baltık ülkelerinin Almanları çiçeklerle karşılaması

Kaynak: (National Geographic, 2017)

24 Haziran 1941 tarihinde Brest Kalesinin Savunması (Brest Kalesi uğrunda Kızıl Ordunun askerleri son nefeslerine kadar savaşımıştır) bitti. Düşman Kızıl Ordunu ilk defa büyük yenilgiye uğrattı. İzvestiya gazetesi aynı gündeki N148 7524 sayında yine Sovyet Enformasyon Bürosunun bilgilerini sunarak Finlandiya ve Romanya'nın kendi topraklarından SSCB'e saldırmakta kınayan Brest uğrunda gergin direnişin gittiğini ama Brest ele geçirilmesi ile ilgili hiçbir bilgi verilmemektedir (İzvestiya, 1941).

Şekil 4.21: Ben Ölüyorum Ama Teslim Olmuyorum, Elveda Vatan!

Kaynak: (http://www.lionblog.net/uploads/22/22_f3_1U.j , 2017)

Brest Kalesinde çok az sayıda SSCB askeri kalmış ve son nefeslerine kadar savaşımlar. Kızıl Ordunun bu kahramanlığını 20 Temmuz 1941 tarihinde son anlarında duvara çizdiği bu sözler yer almaktaydı. “Ben ölüyorum ama teslim olmuyorum, elveda vatan!” pankartı Kızıl Ordu askerleri arasında yayılmıştı.

Almanya Hitlerin sayesinde o zamanın en güçlü ordusunu oluşturmuştu. SSCB ise savaşa hazır olmadığından daha zayıf ve tecrübesizdi.26 Haziran'da Alman ordusu Daugavpilusu Letonya arazisinde ele geçirerek Kızıl Ordunu ağır mağlubiyete uğrattılar. Aynı zamanda bu savaşta Kızıl Ordu çok sayıda tank kaybetmişti. Fakat İzvestiya gazetesi 26 Haziran 1941 tarihli N 150 7626 numaralı sayında Alferd Liskof isimli bir alman askerinin kendi isteği ile Kızıl Ordunun sıralarına geçtiğini ve tüm alman askerlerini de aynısını yapmaya çağırdığını anlatıyordu (İzvestiya, 1941).

Alman askerleri hiç beklenmedik direnişle karşılaşmışlardır. Avrupa şehirlerini daha kolay ele geçiren Almanlar komünist ideolojisinin taşıyıcılarını daha çok sesi artıran hoparlörler makinelerinden teslim olun, siz yemek giysi gibi

gereksinimlerle karşılanacaksınız. Fakat komünist ideolojisi o kadar güçlüydü ki teslim olan askerler çok azıydı.

Şekil 4.22: Büyük Hoparlörle Propaganda

National Geographic belgeselinin ulaştığı arşiv videolarında alam askerlerinin kötü aksanla aynı sözleri tekrarlayan propaganda sözleri kullanılmaktaydı. Bu propaganda yöntemi daha sonralar Kızıl Ordu tarafından aktif kullanılmaya başlandı (Geograpic, 2017).

İzvestiya'nın 28 Haziran 1941 tarihli ve N151 7527 numaralı sayılı gazetesinde yine Varşova'nın sokaklarında Alman askerlerinin Polonya çalışanlarının küçülten fotoğrafını paylaşmaktaydı (İzvestiya, 1941).

Polonya halkının işçi sınıfını ezilerek kötü amaçlarla kullandığını ve alman faşist askerlerinin maksatlarının bu halkları mahvetme olduğunu yazıyordu. Çünkü SSCB'nin Polonya planı tamamen alt üst olmuştu. Polonya işgal edilende değil Almanya SSCB-ye saldırandan sonra bu tavır ortaya koyulmuştu. Fotoğrafları ise daha çok ABD medyasından elde ediyordular.

Şekil 4.23: Alman subayları Polonyalı işçisini küçültüyor

Kaynak: (İzvestiya, 1941)

İzvestiya gazetesi yine aynı sayında Almanya'nın Fransa'dan Kasıp kâr Talebi başlıklı makalesinde yine Almanya'yı kınayan yazıda Almanya'nın Fransız hükümetinden işgal edilmiş Fransa topraklarındaki alman askerlerinin günlük 400 milyon frank harcamamalarının Fransa tarafından ödenimle talebini kınıyordu. Burada dikkat çeken diğer değişiklik ise Fransa'nın topraklarının işgali sözleriydi. Çünkü o günlere kadar Sovyet gazeteleri bu sözleri kullanmıyordular (İzvestiya, 1941).

İzvestiya gazetesinin 29 Haziran 1941 tarihli ve N152 7528 numaralı sayında Tüm Dünyanın Bilim Adamlarına başlıklı makalede SSCB Akademi Merkezinin tüm aydınlarının dünya aydınlarına gönderdiği mesaj yer almaktadır. Almanya'nın çok güçlü akademisyenleri nerde onların birçoğu mahvedildi.8 yıllık yönetimden sonra Almanya Hitlerin emri ile Avrupa'ya daha sonra da anlaşmaya sadık kalmasına rağmen saldırıya maruz kaldı. Ama SSCB aydınları Kızıl Ordunun yanındadır ve tüm dünya akademisyenlerini beraber hareket etmeğe çağırıyoruz (İzvestiya, 1941).

İzvestiyan'ın yine aynı sayında Her Şey Cephe için başlıklı makalesinde ise (Leningraddan Mektup) isimli yazısında Leningrad şehrindeki Leningrad Üniversitesinin öğrencisi tüm üniversite akademisyenlerinden ricam benim bu

telgrafını anlayışlı karşılmasıdır. Sınavlara katılma imkânım yoktur. Çünkü asıl sınav vatani korumaktan geçiyor (İzvestiya, 1941).

İzvestiya gazetesi onlarca öğrencilerin onlara bu tür mektuplar göndererek savaşa katılmalarının esas olduğunu yazmaktadır. Yüzlerce öğrencinin hatta kızlar dâhil bahar yarıyıl tatillerinin uzatılması için toplu şekilde başvurular yaptıklarını anlatmaktadır. Buradaki amaç öğrenciler arasında propaganda yaparak onların Kızıl Ordu sıralarına katılmalarını sağlamaktır.

İzvestiya gazetesi yine aynı sayıda Sovyet Enformasyon Bürosunun Şaulyas, Minsk, Lyviv ve Lusk şehirleri uğrunda güçlü direnişlerin devam ettirildiğini belirtiyordu. Önceler Hollanda'nın Almanya tarafından işgalini ve oradaki savaşları Hollanda'da Savaş veya Hollanda ve Almanya arasındaki karşı durma diye anlatıyordu. Şimdi ise aksine Hollanda'da 26 ve 27 Haziran tarihlerinde harbi ambarın vatanseverler tarafından başarı ile patlatıldığını yazıyordu. Aynı zamanda Yunanistan'daki vatanseverlerin de işgalcilere karşı güçlü hücumlar yaptığını yazıyordu (İzvestiya, 1941).

İzvestiya gazetesinin 1 Temmuz 1941 tarihli 7529 numaralı sayısında herkesin yangın ve patlama gibi olaylara sadece erkeklerin değil bayanlarında hazır olmalı olduklarını belirtmiştir. Savaşın ansızın beklenmedik olaylarına öncelikle tatbikat yapan bayanların büyük resimlerini gazetede göstererek hazırlıklı olmalarını haberdar ediyordu (İzvestiya, 1941).

Şekil 4.24: Kadınların yangın tatbikatındaki hazırlıkları

Kaynak: (İzvestiya, 1941)

İzvestiya yine aynı sayında Yugoslavya’da Alman faşistleri başlıklı makalede faşistlerin Nisan ayı 1941 tarihinde işgal edildiğini hatırladır. Fakat o zamanlar Yugoslavya’yı işgal diye değil Yugoslavya’da savaş diye nitelendiriyorlardı. Diğer taraftan ise Yugoslavya’nın işgalinde İtalya ve Macaristan’ında büyük rol oynadığını anlatıyor. Hırvatistan devletini de İtalyan ve Almanlarla iş birliğinde cezalandırıyordu. Sırbistan’da ise terörün devam ettiğini ve Sırplara karşı katliamlar türetildiğini özenle anlatıyordu (İzvestiya, 1941).

Önceleri Almanya ile beraber İtalya, Macaristan ve Hırvatistan gibi devletlerin yürüttüğü savaşları ve politikaları eleştirmeden sadece bilgi amaçlı olaylara tarafsız gibi yaklaşmak istiyorlarsa şimdi aksine tüm Sovyet basını bu devletleri faşist ve milliyetçi tavırlarına göre çok sert şekilde kınıyorlardı.

Hatta Hollanda halkının kendi arasında Kızıl Ordunun faşistlere karşı kahramanca sına savaştığını ve sonda Kızıl Ordunun kazanacaklarına inandıklarını anlatılmaktadır.

İzvestiya gazetesinin 2 Temmuz 1941 tarihli ve N154 7530 sayında “ABD’de SSCB Sempatikliğinin Sayı Artmaktadır” başlıklı makalede son zamanlar ABD’de yaşayan vatandaşların farklı sınıftan olan insanların sempatisi artmaktadır. Özellikle de ABD’deki SSCB büyükelçiliğine işçi sendikalarından çok sayıda övgü dolu mektuplar gönderilmektedir. Sokaklarda, metrolarda ve tramvaylarda insanlar Kızıl Ordunun çok güçlü savunmalarından konuştuklarını ve ABD basınının da Kızıl Ordunun kendi ülkesini haklı olarak faşistlerden koruduğunu anlatan makalelere yer vermektedir (İzvestiya, 1941)

Özellikle de ABD’nin Cumhurbaşkanı Roosevelt’in SSCB’ye her türlü yardım ile ilgili konuşmasına değinerek tüm ABD halkının SSCB’ni desteklediğini anlatıyordu. Diğer taraftan Ford şirketinin sahibi Henry Ford’un dahi kendi konuşmasında SSCB’ni desteklediğini yazmaktadır (İzvestiya, 1941).

İzvestiya gazetesi 3 Temmuz 1941 tarihli ve N155 7531 numaralı gazetesinde Stalin’in tüm Sovyet halkına konuşması manşette yer almaktaydı. Stalin tüm bacı ve kardeşlerimize hitabı ile başlayan konuşmasında 22 Haziran’dan itibaren Faşist Almanya tarafından çok ağır hücumlara maruz kaldığını itiraf ediyordu. (İzvestiya, 1941) Diğer taraftan ise Sovyet halkının katiben faşistlerin mağlup edilmezlikle ilgili yayımladığı propagandaya da uymamalarına çağırıyordu.

İzvestiya gazetesi yine aynı sayında “Yunanistan’da Açlık ve Kıtık” başlıklı makalesinde Almanya’nın işgalinden sonra ülkede gıda tedarikinde büyük sorunlar yaşandığını ve sadece Atina’da 80 bin kişinin restoranların dağıttığı yemekler sayesinde ayakta kalamadıklarını anlatıyordu (İzvestiya, 1941).

İzvestiya gazetesi yine aynı sayında İsveç Gazetesi Finlandiya’daki Kıtık Hakkında yazıyor başlıklı makalesinde İsveç’in Arbataren gazetesinin Finlandiya’da gıda için büyük sıralar oluştuğunu yazıyordu (İzvestiya, 1941).

İzvestiya gazetesinin 6 Temmuz 1941 tarihli ve N 158 7534 numaralı gazetesinde Avrupa ve ABD basınının Stalin’in radyodaki konuşmasını çok etkili konuşma kimi nitelendirildiğini ve Stalin başta olmakla tüm Sovyet halkını desteklediklerini yazıyordu (İzvestiya, 1941).

Şekil 4.25: Macaristan’daki işçi sınıfına ait Ukraynalıların kurşuna dizilmesi

Kaynak: (İzvestiya, 1941)

Macaristan’daki işçi sınıfına ait Ukraynalıların katliamından bahis ediliyor. Macaristan Almanya ile beraber faşist koalisyonuna girdiğine ve SSCB’ye karşı olduğu için Sovyet basını tarafından sert eleştirilere maruz kalmaktaydı (İzvestiya, 1941).

Savaşın sona ermesiyle basılan kitaplardan edilen bilgilere göre savaş başladığında yüz binlerce Sovyet halkı savaş zamanı katledildi. Diğer taraftan ise bir kısmı gerilla olarak dağlara çekildi. 28 Haziran’da Minsk şehri tarihin en büyük

bombalanmasına maruz kaldı. Artık 28 Haziran günü Minsk şehri ele geçirilmişti. Orda Almanya kendisi için karargâhlar kurmuştu. Esir alınanlar ve yakalanan gerillalar ele geçirilir geçirilmez yerinde infaz ediliyordu. İzvestiya gazetesi ise 29 Haziran'daki sayında sadece Minsk uğrunda Kızıl Ordunun güçlü direniş gösterdiğini kahramanlığını anlatıyordu.

Sovyet basını hep partizan(gerilla)adlandırdığı direnişçileri kendi sayfalarında hatırlatan ve öven makaleler yazmaktaydı. Gerillalar hiç beklenmedik şekilde alam ordusuna hücumlar yaparak tren yollarını patlatıyor ve alman askerlerine gizli kuşatma yaparak hücumlar ediyordu.

Önemli olan ise SSCB'nin savaş propagandasının özeğini oluşturan posterler yapılmaktaydı ve burada gerillalar için çok etkileyici posterler mümkün kadar işgal edilmiş arazilerde yapılarak orda yaşayan halka eminlik yaratmaktaydı.

Her yılın 29 Haziran günü İkinci Dünya Savaşı Partizanlar günü gibi anılıyor. Resmi istatistiklere göre 1,1 milyon gerilla savaş zamanı 100 binden fazla işgalcini mahvetmişti. 120 tane alay yaratılmıştı. En meşhurları ise Batya, 13 ve Deduşka(dede) alaylarıydı. Sovyet Enformasyon Bürosunun vazifelerinden biri gerillaları destekleyen haberleri basına yansıtmak ve gerillalara onlarda savaş ruhunu yükseltecek olan posterleri yayımlamaktaydı.

Şekil 4.26: Partizanlar Düşmana Acımadan Vurun!

Kaynak: (<http://900igr.net/up/datas/194319/020>, 2018)

Bu fotoğrafta o dönemde yayımlanan ve gerillaların da en çok beğendiği “Partizanlar Düşmana Acımadan Vurun!” isimli posteridir. Gerillalar Kızıl Ordu ile de iletişime geçiyordu. Bazı vatan hainlerini idam ediyordular. Ama bazen de casusluk suçu ile SSCB'nin güvenlik gücü olan KGB tarafından yakalanıyordular.

İzvestiya gazetesinin 8 Temmuz 1941 Tarihli N 159 7535 numaralı sayında Sovyet Enformasyon bürosunun 7 Temmuz'a edilen bilgisine göre işgal edilmiş SSCB topraklarında faşist askerleri insanların gıdalarını hırsız gibi çalıyorlar. Buna karşılık olarak ahali de ellerinde bulunan arpa ve buğday dâhil her şeyi yakıyorlar ki düşman eline geçmesin başlıklı makalesi yer almaktadır (İzvestiya, 1941).

Aslında bu bir SSCB talimatıydı. Sovyet halkına 1812 yılında Napolyon'un Moskova'ya hücumu zamanı Fransız askerlerini topraklarından kovmak için her şeyi düşman için yak propagandasının devamıydı. Stalin bile kendi konuşmalarında bile 1812 yılında 1. Büyük Vatan Savaşını hatırlatarak; Almanya tarafından yapılan savaşı 2. Büyük Vatan Savaşı olarak kabul ettiklerini ve 1812 yılında olduğu gibi bu defa da sonda zafer çalacaklarını ilan etmişti. Tüm Sovyet gazeteleri bu konu ile ilgili makaleler yaparak tarihçileri konuşturuyor ve savaşın 2. Büyük Vatan Savaşı Olarak nitelendirilmesini doğru bulduklarını yazıyorlardı.

Hatta Stalin çiftçilere ve köylülere kesin bir emir vermişti evleriniz dâhil her şeyi yakın. Geride alman askerlerine hiçbir şey bırakmayın. Berezina savaşını unutmayan Ruslar her şeyi yakmaya başladılar ve köylerini terk ettiler.

Şekil 4.27: Kavrulmuş toprak propagandası

Kaynak: (Geograpic, 2017)

National Geographic'in İkinci Dünya Savaşı belgeselindeki video arşivlerde de görüldüğü gibi Rus köylüleri evlerini yakıyorlardı. Stalin daha sonra 17 Kasım 1941 tarihinde ayında bu gizli emri resmi senetlerle imzalıyor. Ama tarihçiler Stalin tarafından imzalanan kavrulmuş toprak politikası eleştirmektedir. Tarihi bilgilere göre 30 Haziran'da Kızıl Ordu Ukrayna'nın Lyviv şehrinden geri

çekilmişti. İzvestiya gazetesinde bu geri çekilme ile ilgili hiçbir haber yapılmamıştı.30 Haziran'da ise Stepan Banderonun başçılığı ile güncellemiş Ukrayna devleti kurdu. Daha sonra Kiev işgal edildiğine Vermaht tüm yetkileri kendi eline aldı.

İkinci Dünya Savaşı belgeselindeki video arşivlerinde de görüldüğü gibi Ukraynalıların büyük bir kısmı faşistlerin tarafındaydı. Belgeselde edilen bilgilere göre 1930 yıllarda yürütülen aç bırakma politikasına göre 7 milyon kişi Ukrayna'da hayatını kaybetmişti.

Şekil 4.28: Rus propagandası Ukrayna'da etkisiz sayfa

Kaynak: (Geograpic, 2017)

Yukarıdaki resimde görüldüğü gibi Ukraynalıların bir kısmı almanlar tarafına geçmişti. Belgeselde Teğmen Fon Kagerekin hatıralarından şu sözler yer almaktaydı. Ukrayna'da hayat ve yaşam tarzı için gerekli olan her şeyi Ukraynalılar bizi temin etmekteydi. Ukraynalı kızlar bize bal ve ekmek getiriyorlardı ve bizlerle iyi davranıyorlardı.

Sovyet gazeteleri Ukrayna'daki savaşlarda az insan kaybı olduğunu daha çok Almanların büyük kayıplar verdiğini anlatıyordu. Ukrayna halkının Kızıl Ordunu desteklediğini hatta Kiev'de büyük toplantı yapıldığını gösteren fotoğraflar paylaşmaktaydı.

İzvestiya gazetesinin 28 Haziran 1941 tarihli ve 151 N7527 sayında Kiev şehrinde yapılan Kiev Aydınlarının Mitingi başlıklı makalesinde tüm Ukrayna aydınlarının savaşa karşı olduklarının ve tüm Ukrayna halkının da Kızıl Ordunu desteklediğini belirtiyordular. Ama tam da 3 gün sonra Lyviv'in işgali ile Bander'in kurduğu devletin bugünde destekçileri Ukrayna'da büyük sayıda vardır. Onlar Rusya karşıtı gösteriler yaparlar ve milliyetçi ruhunda sloganlar söylüyorlar. Banderler Ukraynalıların ikini dünya savaşında Almanya'nın tarafını tutmalarını doğru buluyorlar. Fakat Rusya tarafı bu tavırları resmi şekilde kabul etmedi ve ona karşı çıktı. (İzvestiya, 1941)

Şekil 4.29: Asırların pişmanlığı propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1941)

İzvestiya gazetesinin 16 Temmuz 1941 tarihli 7542 N166 sayısında Alman pilotu alman ordusundaki sorunlarından konuşarak yüksek rütbeli askerler dâhil birçoğunun Hitlerlere karşı çıktığını ve savaştığı için pişmanlık hissi geçirdiğini anlatmaktadır. (İzvestiya, 1941)

İzvestiya yine aynı sayında alman savaş uçağı pilotu Karl Gauk onlara ilk olarak Kızıl Ordunun saldırdığını söyleyerek savaşta saldırıya ilk geçmelerinin sebebini anlatıyordu. Aynı sözleri diğer bir alman askeri Otto German'ın da kandırılarak savaşa gönderildiğini anlatıyordu. Aslında savaşta büyük kayıplar veren Kızıl Ordunu yenilmez ordu gibi insanlara tanıtmaya çalışıyorlardı. Çünkü savaş başladığında on binlerce Rus askeri esir alınmıştı. Çok güçlü direnişe rağmen Hitler Almanya'sı çok güçlü ve tecrübeliydi (İzvestiya, 1941). Yine aynı sayıda İzvestiya gazetesinde "Faşizm-Slavyanlığın Düşmanıdır" başlıklı makalesinde Alman propagandasını eleştirerek Slavyan milletine uygun olmadığını ve Almanların sanki Kutuzov, Suvorov, Büyük Pyotr, Aleksandr Neviski gibi Slavyan kahramanları değil de Almanların Rusya'yı kurduğunu

görmekteydi (İzvestiya, 1941). Sovyet Enformasyon Bürosunun karşı propagandası olarak bu makaleler kendini aksettirmekteydi.

Şekil 4.30: Alman propaganda posterlerine Ukrayna halkı merakla bakıyor

Kaynak:(https://pikabu.ru/story/krasnaya_ploshchad_9_maya_1945_goda_1233851, 2017)

Soldan birinci posterde, Rusların işçi sınıfını koruma ismi ile insanlara azaplar verdiğini, soldan ikinci posterde Stalin'in diktatör sisteminin çoktan yakılgmalı olduğunu anlatmaktadır. Soldan üçüncü fotoğrafta ise Yahudilerin aşağılayan poster yer almaktadır.

SSCB ise daha çok kışkırtıcı ve düşmana karşı güçlü öç almağa planlanan posterler yaymaktaydı. Bildiğimiz gibi Alman faşistleri binlerce bayana acımasız tecavüzler düzenlemekteydiler. Kızıl Ordu içinde bu konuda kışkırtıcı propaganda yapılarak bu utanç verici olayın öcünü almak için posterler yapılmaktaydı.

Şekil 4.31: Öcünü al propagandası

Kaynak: (<http://maxpark.com/community/8211/content/6327165>, 2018)

Yukarıdaki resimde askerlere, sana doğma olan kadınları iğrenç işkencelerden kurtar, alçaklarla amansız davran, kadınlara tecavüz edenleri dövüşte öldür! Kızıl Ordu askerlerini işgal edilmiş topraklarda tecavüzlere karşı amansız davranmaları emir edilmiştir.

SSCB basını Birleşik Krallık ve ABD'nin bu ülkeye askeri ve diğer yardımları gerektiren anlaşmalara varması önceler kapitalist ülkeler olduğu ve Avrupa'daki savaşların yaratıcı olarak görülen bu ülkelere yaklaşım hissedilecek kadar değişmişti. Ama bu makalelerde daha çok kendisini komünist sisteme sadık ve kapitalist ülkelerindeki işçi sınıfını koruyan bir sistem olarak göstermektedir.

SSCB basını daha çok siyah propaganda kullanarak savaştaki gerçek kayıpları gizleterek aksine Almanların daha çok kayıplar verdiğini anlatıyordu. Örneğin İzvestiya gazetesinin 12 Temmuz 1941 tarihli ve 7539 numaralı sayında cephede önemli değişikliklerin olmadığını ve 9 ve 10 Temmuz'da düşmanın 179 savaş uçağının düşürüldüğünü yazmaktaydı. Ama İkinci Dünya Savaşının 100 Önemli dövüşleri kitabında ise; aksine Novograd-Volynskovo, Berdiçev ve Jitomir şehirlerinin 7-8 Temmuz tarihlerinde ele geçirildiğini ve 11 Temmuz'da artık Kiev'den 15 km uzaklıkta ilerlediklerini yazmaktadır (İzvestiya, 1941).

Leningrad şehrinin kuşatması dünya tarihinde önemli sayfalardan birini tutmaktadır. Bu şehir uğrunda savaş SSCB hükümeti ve Faşist Almanya'sı için büyük önem taşımaktaydı. SSCB'nin kurucusu Lenin'in ismini taşıyan bu şehrin

ele geçirilmesi Sovyet halkı için psikolojik travma olabilirdi. Bu sebepten Hitlerin emri ile 10 Temmuz'da Leningrad'a hücum başladı ama alman ordusu ilk defa Kızıl Ordunun çok güçlü direnişi ile karşılaştı (İzvestiya, 1941).

Yine İzvestiya gazetesinin aynı sayında Leningrad ile ilgili hiçbir haber yapılmamıştı. Aksine Romanya halkının SSCB'ye karşı savaşmak istemediğini ve mevcut iktidar tarafından mecbur edildiğini ABD basınından aldığı bilgileri vererek anlatıyordu (İzvestiya, 1941).

Şekil 4.32: Asırların Pişmanlığı

İzvestiya gazetesi “Esir Askerlerin Konuşması” başlıklı makalesinde Finlandiya ordusundan kaçan askerlerden bahis ediyordu. Bu esirlerin Finlandiya ordusundan bıkararak kaçtığını ve kendilerinin Kızıl Orduya Teslim olduklarını anlatmaktadır. Haymi Levvi isimdeki esirin işçi sınıfa ait olduğunu ve hükümetin faşist Almanya'sına satılarak ülkelerini felakete sürüklediğini anlatıyordu (İzvestiya, 1941).

Yine aynı sayısında İzvestiya gazetesi Norveç kralı Hoka'nın halka temyizi yer bulmaktadır. Norveç'in kralı Hoka'nın radyodaki konuşmasında Almanların önceler işinin sadece Bolşeviklerle olduğunu ama bunun yalan olduğunun sonralar ortaya çıktığının belirtiyor (İzvestiya, 1941).

İzvestiya gazetesinin 17 Temmuz 1941 tarihli ve N167 7543 numaralı sayısında Sovyet Enformasyon Bürosununun 16 Haziran'a olan bilgisine göre; Macaristan'a ait savaşa uçağı SSCB sınırları içinde inerek Kızıl Orduya teslim olduklarını

yazmaktadır. SSCB'ye karşı savaşılmaya mecbur edildiklerini anlatmaktaydılar (İzvestiya, 1941).

Yine aynı sayıda İzvestiya gazetesi Sovyet Enformasyon Bürosunun bilgisine göre Sovyet gerillaları ormandaki büyük hazırlıklardan sonra alman askerleri uyurken hücumla geçmiş ve orda bulunan tüm alman askerlerini mahvetmişlerdir (İzvestiya, 1941).

İzvestiya gazetesi aynı sayıda SSCB ve Birleşik Krallık arasındaki anlaşmanı öven makaleye yer ayırmaktadır. Anlaşma ise İngiltere'nin ve SSCB'nin Almanya'ya karşı mücadele edeceğinden bahis ediyordu. Makalede her iki ülkenin halkının bu anlaşmayı desteklediğini yazmaktadır (İzvestiya, 1941).

Yine aynı sayıda İzvestiya gazetesi "Hitler Aslında Kim Olmuş?" başlıklı makalesinde Hitlerin bir Avusturyalı olduğunu ve eğitiminin orta olduğunu belirtiyor. Bu söylenenlerin Hitlerin arkadaşının söylediklerinden alıntı olduğunu belirtiyor ve Hitlerin bir mesleğinin ressam olduğunu ve bu işi de zayıf becerdiğini yazıyordu (İzvestiya, 1941).

İzvestiya gazetesinin 18 Temmuz 1941 tarihli ve N168 7544 numaralı sayısında işçi sınıfının normalden daha fazla çalışmalı olduğunu ve her şeyi Kızıl Ordu için yapmalı olduğunu anlatmaktadır. Örneğin resim 37-de olduğu gibi 70 yaşlı Buyko dedenin 3 gün durmadan fabrikada çalıştığını ve 3 gün içinde hiç dışarı çıkmadığını anlatan makaleye yer vermektedir (İzvestiya, 1941).

Şekil 4.33: İşçi Sınıfı Propagandası

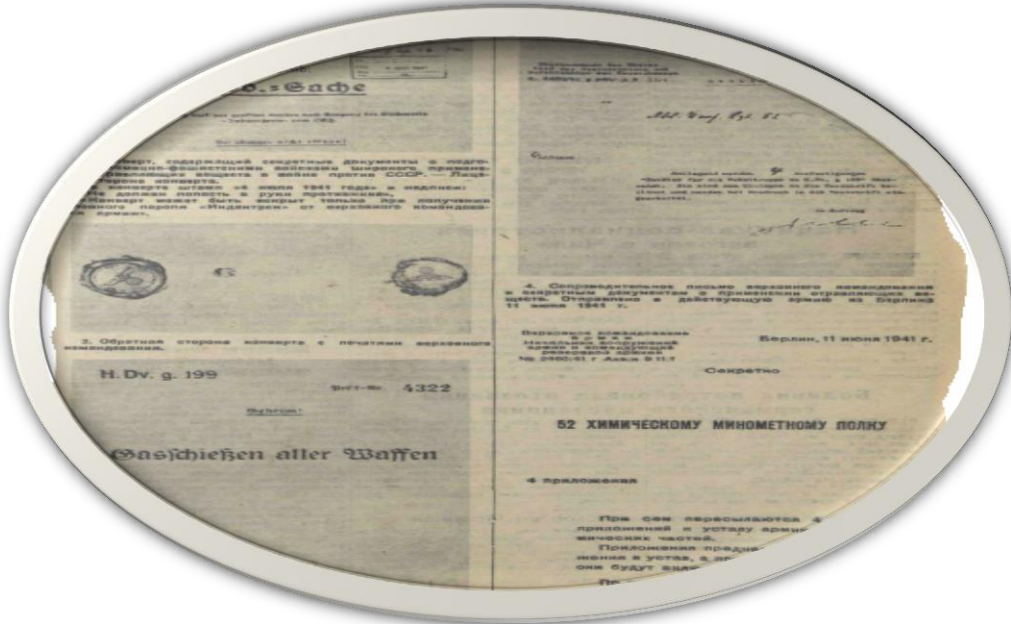
Kaynak: (İzvestiya, 1941)

Şekil 4.34: Yok edilen Alman askeri araçları

Kaynak: (İzvestiya, 1941)

İzvestiya gazetesi 19 Temmuz 1941 Tarihli N169 7545 numaralı gazetede yine Almanların büyük kayıplar verdiği anlatılmaktaydı. Kızıl Ordunun 8 alman ordusunun ise 17 Temmuz'da 22, 18 Temmuz'da ise 32 savaş uçağını kayıp ettiğini yazmaktaydı. (İzvestiya, 1941)

Şekil 4.35: Gizli alman belgelerinde kimyasal mermi kullanımı

Kaynak: (İzvestiya, 1941)

İzvestiya gazetesinin 23 Temmuz 1941 tarihli ve N172 7548 numaralı sayıda “Alman Silahlı Kuvvetlerinin Almanya’nın SSCB’ye Hücümünde Kimyasal Silahların Kullanılması İle Bağlı Gizli Belgeler” başlıklı makalesinde Kızıl Ordu istihbaratının 15 Temmuz’da ele geçirdiği gizli belgeleri edinmiştir. Almanların hem nefes yollarında hem de deride büyük problemler yaratan mermilere sahip olduğunu istihbaratın edindiği alman belgelerinin fotolarını paylaşmıştır. Alman hükümetini insanlık suçu yaratan mermileri kullandığı için Sovyet halkının onlara nefretinin sonsuz olduğunu anlatmaktadır (İzvestiya, 1941).

SSCB basını ara sıra Türkiye ilgili bu ülkenin gündemini oluşturan makalelere yer veriyordu. İkinci Dünya Savaşı başladıktan sonra ülkenin büyük ekonomik sorunlar yarattığını anlatıyordu. Fakat İzvestiya gazetesinin 26 Temmuz 1941 Tarihli N175 7551 numaralı sayısında çok farklı bir makale yer almaktaydı. “Almanya Silahlı Kuvvetlerinin Türkiye’ye Hücümü İle İlgili Bağlı Gizli Belgeler” başlıklı Kızıl Ordunun 15 Temmuz’da ele geçirdiği gizli belgelere göre Almanya’nın Türkiye’ye hücum planını onaylayan belgelerin hepsi geniş çevirisi ile anlatılmaktaydı (İzvestiya, 1941).

Şekil 4.36: Almanya’nın Türkiye’ye Hücum Planının Gizli Belgeleri

Kaynak: (İzvestiya, 1941)

İzvestiya gazetesi belgenin 9. sayfasına dikkat çekerek Alman Silahlı Kuvvetlerinin İstanbul’un işgali için ele geçirilmesi zor olan boğaz planının

doğru yapılması olduğunu yazıyordu. Sayfa 15’de ise; paraşutçü alman askerlerinin Çatalca’ya inerek ameliyatların yapılması gerektiğini anlatıyor (İzvestiya, 1941).

Bu gizli belgelerin yayımlanmasının sebebi ise o dönemin dünya basınında Almanya’nın Türkiye’ye hücum etmesinin Birinci Dünya Savaşındaki müttefik tavrı gibi nitelendiriyordular. Diğer taraftan ise coğrafi koşulların almanlar için uygun olmadığı kabul ediliyordu. Ama asfaltın çok az olduğu SSCB gibi soğuk bir ülkede Moskova’ya ve hatta Kafkas dağlarına kadar ilerlemiştiler. SSCB hükümeti bu gizli belgeleri paylaşarak hem Sovyet halkına hem de dünya kamuoyuna Almanya’nın böyle bir planın olduğunu anlatmaktaydı.

Bu kadar güçlü orduya ve savaş propagandasına karşı savaşın başlamasından 2 gün sonra 24 Haziran’ında 1941 tarihinde Sovyet Enformasyon Bürosu yaratıldı. Maksat savaşın tüm gelişmelerini radyo, gazete ve dergilere aktarmaktaydı. Bundan başka Sovyet Enformasyon Bürosunun birkaç şubesi vardı harbi şube, tercüme şubesi, propaganda ve kontra propaganda şubesi, uluslararası hayat şubesi ve diğer şubeleri bünyesinde barındırmaktaydı. Uluslararası hayat şubesi ve karşı propaganda şubeleri bu tür bilgileri dünyanın her yerine ulaştırmak zorundaydılar.

Büro 5 dilde propaganda yürütüyordu Rus, Alman, Fransız, Arap, İngiliz ve Fransız. 1944 tarihinde ise yabancı ülkeler için özel propaganda bürosu açılıyor. Haziran ayı 1944 tarihinde ise 11 şube ve 215 çalışan varıydı. Rusya’nın çok ünlü yazarları ve gazetecileri savaş zamanı bu büroya kendi katkılarında bulunmuşlardır (N. Virta, B. İnber, N. Nikitin, İ. Erenburq ve başkaları). Büro, Alman antifaşist yazarları V. Breld ve F. Volf da iş birliği yapmıştır (https://ru.wikipedia.org/wiki/Пропаганда_во_время_Второй_мировой_войны, 22 ekim 2017).

İzvestiya gazetesinin 31 Temmuz 1941 tarihli N 179 7555 numaralı sayında 30 Temmuz tarihinde SSCB ve Polonya ülkeleri arasındaki anlaşmanın geniş özeti verilmekteydi. Anlaşmada 1939. Yıl Almanya ve SSCB arasındaki anlaşmanın Polonya’nın toprak bütünlüğüne tesir ettiğinden hükümlüğünü kayıp ettiğini anlatmaktaydı. Diğer taraftan ise SSCB-de Polonya ordusunun yaratılmasını ve bu ordunun Almanya’ya karşı hazırlanacağı ifade edilmekteydi (İzvestiya, 1941).

Anlaşmada önem çeken diğer ek SSCB protokolüydü. Bu ek protokolde ise SSCB hükümeti SSCB arazisinde hapis edilen tüm Polonya vatandaşlarının harbi ittifaka göre serbest bırakılması kararının verildiği yazılmaktaydı (İzvestiya, 1941).

İzvestiya gazetesinin yine aynı sayısında Moskova'ya gelen önemli ABD ve Birleşik Krallık Resmilerinin resmi yer almaktaydı. Savaş başlayana kadar ABD Ve Birleşik Krallık hükümetleri her fırsatta Sovyet Basını tarafından eleştirilmekteydi. Ama İngiltere'nin ve ABD'nin SSCB'ye yardım hakkında anlaşmadan sonra buzlar az da olsa erimeğe başladı. SSCB'nin Müttefik Propagandası işe başlamıştır (İzvestiya, 1941).

Şekil 4.37: ABD'li ve İngiliz resmiler Moskova'da

Kaynak: (İzvestiya, 1941)

Soldan sağda ikinci kişi Franklin Roosevelt'in şahsi temsilcisi Hopkins'in Moskova'ya varışı SSCB ve ABD arasında ilişkilerin normalleştirilmesinin ABD tarafından önem verilmesini ispatlamaktaydı (İzvestiya, 1941). Aynı zamanda ABD'li Orgeneral Mak Narney ve Birleşik Krallığın albayı Pedjesin gelişi ise SSCB, Birleşik Krallık ve ABD arasında askeri ittifakın ilk sinyalleriydi. Çünkü bu ülke arasında ilişkiler savaş başlayana kadar hiç de iyi değildi.

İzvestiya gazetesi yine aynı sayısında Sovyet Enformasyon Bürosunun bilgilerini paylaşarak şunları ifade etmekteydi. Alman Enformasyon Bürosu güya esir alınan alman askerlerinin hemen Kızıl Ordu tarafından infaz edildiğinin tamamen yalan olduğunu anlatmaktaydı. 76. gizli belgelerinin ele geçirdiklerini söylemiştir. Oradaki bilgelere göre Hitler'e karşı çıkan ve savaşı sert sözlerle

eleştiren subayların hemen infaz edildiğini anlatan belgelerin olduğunu anlatmaktaydı (İzvestiya, 1941).

İzvestiya gazetesi yine aynı sayıda “Bulgaristan halkının SSCB’ye Hitler Saldırısının Şaşkınlığı” başlıklı makalesinde Bulgaristan halkının aslında SSCB halkını desteklediğini belirtmekteydi. Sofya’nın merkezindeki pamuk fabrikasının tüm pamuklarının yandığını ve bu sabotajın Bulgar halkı tarafından aynı zamanda Tigr tankları için yağ üreten Şopova fabrikasında da aynı sabotajın yapıldığı anlatılmaktadır. Aynı zamanda 400 komünistin hapis edildiğini belirtmekteydi (İzvestiya, 1941). Komünist partisi kendi etkisini savaş başladıktan sonra bile artırmaktaydı.

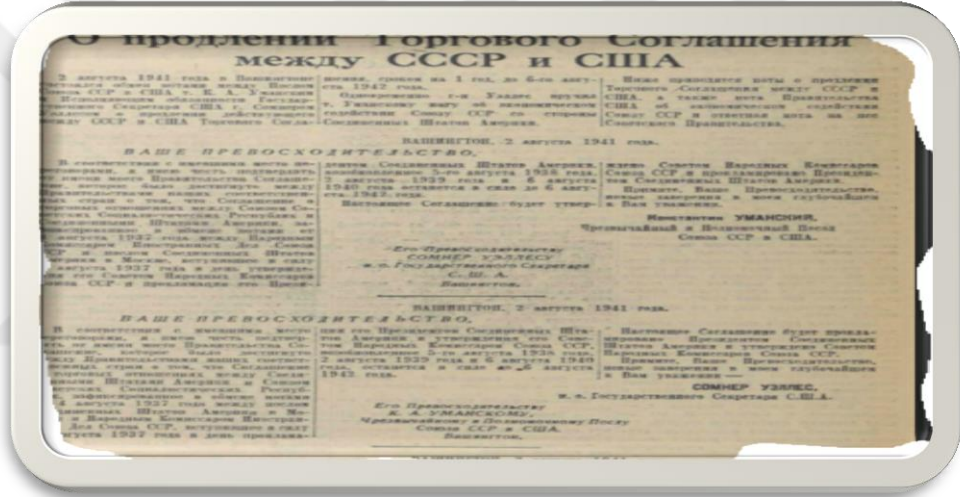
Şekil 4.38: Orduda komünist propagandası

Kaynak: ((Oleg.A, 1986))

Komünist partisi ülkenin her yerinde okul, üniversite, fabrika ve önemlisi orduda komünist propagandasını yapmaktaydı. Orduda olan Dış İşleri Bakanlığının özel komiserleri sürekli ordunu ziyaret ederek denetim yapıyor ve gerekli talimatları vermekteydiler. Hatta askerlerin yazdığı şiirler bile sansürden geçiyordu. Askerlerin kendi aralarındaki konuşmaları bile özel talimat verilmiş askerler tarafından denetleniyordu. SSCB'ye karşı kullanılan ufak tefek sözlere göre bile cezalandırmalar vardı.

Komiserler ordu sıralarına giderek askerlerin parti üyesi olmasını gerektiren tüm işlemleri yapıyorlardı. Fotoğrafta görüldüğü üzere yemin törenleri düzenleniyordu. Ve önceden başvurusu yapılan askerler parti üyesi olmak için özel törende yemin ederek parti üyeliğine kabul ediliyordu. Parti üyeliğini kabul etmek istemeyenler hapis ediliyordu. Onların aileleri dâhil sürgün ediliyordu.

İzvestiya gazetesinin 6 Ağustos 1941 tarihli N184 7560 sayılı gazetesinde ABD VE SSCB arasındaki buzların eridiğini gösteren bir anlaşmanın geniş özeti ve ABD devlet sekreteri Somner Uelles ve SSCB'nin ABD-deki büyükelçisi Konstantın Umanskiy arasındaki samimi mektuplaşalar yer almaktaydı. SSCB ve ABD arasındaki ticaret anlaşmasının 6 Ağustos 1942 tarihine kadar uzatılması ile ilgili 2 ülke arasında ilişkilerin daha da iyileştiğini göstermekteydi. Bugüne kadar anti-kapitalist propagandasını yapan ve sürekli kapitalist ülkesi olduğu için ABD vatandaşlarını zor duruma soktuğu ve dünyada kapitalizmin yayılmasının işçi sınıfından ziyade kapitalistlere yaradığını anlatan Sovyet basını ABD-ni öven makaleler yer almaktaydı (İzvestiya, 1941).

Şekil 4.39: Müttefik propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1941)

İzvestiya gazetesi ABD devlet sekreteri Somner Uelles ve SSCB'nin ABD'deki büyükelçisi Konstantın Umanskiy arasındaki birbirini öven ve devletlerarası ilişkilerin ilerlemesinden memnunluğu ifade eden mektuplarda ilişkilerin daha da ileri düzeye getirilmesi için daha büyük çabalar sarf edilmemesinin gerekliliği ifade edilmekteydi (İzvestiya, 1941).

Bu durum daha çok SSCB'nin işine yarıyordu. Çünkü saldırıya maruz kalan ve ekonomisi kötü durumda olan bir ülke haline gelmişti. Tarihten bilindiği üzere ABD ikinci dünya savaşında daha çok silah ve yiyecek satarak zengin ülke haline gelmişti.

İzvestiya gazetesinin 7 Ağustos 1941 tarihli N 185 7561 sayında İngiltere’de idam edilen alman casuslarından bahis eden makale yer almaktaydı. Bu makalede Reuters’in verdiği bilgiye edinerek Karl Druyk ve Vaelti isimlerindeki Alman casuslarının idamının Londra’da gerçekleştiğini belirtmekteydi (İzvestiya, 1941).

İzvestiya gazetesinin 8 Ağustos 1941 tarihli N 186 7572 sayında Alman Yazarlarının Sovyet yazarlarına Mektupları başlığı altında olan makalesinde Meksika’da yaşayan alman yazarlarının mektuplarında SSCB devleti ve halkının yanında durulduğu anlatılmaktaydı (İzvestiya, 1941).

SSCB’de savaş döneminde askerlere ve halka moral vermek amacı ile Stalin’in kararnameleri ile birçok üst düzey ordu mensuplarına Ödül ve madalyalar tasarlanmaktaydı. Ve zaman zaman SSCB önemli isimlerinden Kalinya (SSCB Büyük Meclisinin Temsilcisi) Stalin’in emri ile üst düzey ordu yöneticileri ile görüşerek onlara ödül ve madalyaları veriyordu. Ve Sovyet Basını bunu manşetlerde fotoğraflarla ilk sayfada ve il sırada vermekteydi. Örneğin; İzvestiya gazetesinin 9 Ağustos 1941 tarihli ve N187 7563 sayında Kalinya’nın hatta çavuş ve teğmenler gibi alt düzey ordu mensupları samimi görüşü ve ödüllendirmesi ile devlet yöneticinin sade halkla bir yerde olduğunun propagandası yapılmaktadır (İzvestiya, 1941).

Şekil 4.40: Ödüllendirme anının resmi

Kaynak: (İzvestiya, 1941)

Kalin'in bu fotoğrafları ve daima ordu mensupları ile görüşü basında hiç susmak bilmiyordu. Burada önemli husus Kalin'in önemli devlet resmisi olması ve alt düzey ordu mensupları ile de görüşerek ordu da her kese değer verildiğini göstermekteydi.

İzvestiyan'ın yine aynı sayısında Partizanlarla Kızıl Ordu Yan-Yana başlıklı makalesinde ise partizan(gerilla) alaylarının tamamen yerli halktan oluşturulduğunu ve Kızıl Orduya destek verdiğini resimlerle gösteriyordu (İzvestiya, 1941).

Partizan propagandasının amacı yerli bölge halkının Kızıl Orduya tam destek verdiğini göstermekteydi. Çünkü Balkan ülkeleri ve Ukrayna gibi devletlerin halkları SSCB hükümetini sevmeyi için Almanya'nın Gestapo rejimine yardım etmekteydi. Özellikle de halk arasına sızarak Kızıl Ordunun partizan alaylarının istihbaratına çalışan vatandaşlar hakkında alman askerlerine haber veriyordular. Alman yönetimi ise onların hemen bölge halkının gözü önünde idam edilmesini sağlıyordular. Hitler'in "bu şahıslar ve komünist partisi üyeleri hemen yerinde infaz edilsinler" diye özel emri bile vardı (İzvestiya, 1941).

Şekil 4.41: Kızıl Ordu Partizanlarla

Kaynak: (İzvestiya, 1941)

İzvestiya gazetesinin yine aynı bölümünde Romanya askerlerinin asır alındığı gösteren resim yer almaktaydı. Diğer taraftan Romanya aleyhine olan makaleler de yer almaktaydı. Makaleler de daha çok Romanya halkının Kızıl Orduya karşı savaşmak istemediğinin ve Romanya iktidarının faşist müttefiki olduğu Almanya ile beraber büyük cinayetler türettiğini anlatmaktaydı (İzvestiya, 1941).

Şekil 4.42: Romanya askerlerinin esir alındığı gösteren resim

Kaynak: (İzvestiya, 1941)

İzvestiya gazetesinin 20 Ağustos 1941 tarihli N196 7572 sayılı gazetesinde, “Türk Basını İngiliz-Amerikan anlaşması” hakkında başlıklı makalesinde; Tan ve Vatan gazetelerinin yazarlarının vahit cephenin açılması için Roosevelt ve Churchill’in SSCB ile beraber yapacağı bu birliği yürekten desteklediğini anlatmaktadır (İzvestiya, 1941).

İkinci Dünya Savaşında İran’ı Pehleviler sülalesi yönetiyordu. İran İkinci Dünya Savaşında tarafsız kalmak kararını vermiştir. Fakat SSCB ve Birleşik Krallık devletlerinin kararına esasen 25 Ağustos 1941 tarihinde İran topraklarına kendi ordularını sokmuşlardır.

İzvestiya gazetesinin 26 Ağustos 1941 tarihli ve N 201 7577 sayılı gazetesinde İran’ın Moskova’daki büyükelçisi Muhammed Said çağırılarak İran’la SSCB arasında imzalanmış anlaşmanın 6. maddesi gerekçesi ile SSCB ’ine Kızıl Ordusunun İran arazilerine girmek zorunda kaldığını anlatmaktadır. Diğer bir makalede ise; Birleşik Krallığın ordusunun da SSCB ve İngiltere arasındaki anlaşmaya esasen İran topraklarına kendi ordularını sokmak zorunda kaldığını yazmaktaydı. Diğer taraftan ise Kızıl Ordunun artık Erdebil ve Tebriz’in 40 km-e yakınlığında olduklarını ve daha ilerlediğini anlatmaktaydı (İzvestiya, 1941).

Burada önemli 3 Rus propaganda türü yürütülmekteydi. Birincisi, müttefik propagandasıydı ki burada amaç İngiltere gibi kapitalist devleti ile kısa zamanda Almanya saldırısından sonra yakınlaşmasını basınla Sovyet halkına anlatmaktaydı. İkincisi İran’ın toprak bütünlüğünün bozulmadığının orda alman ajanlarının darbe yapmak istemeleri sebebinden Kızıl Ordunun İran’a mecbur girdiğini anlatmaktaydı. Üçüncüsü ise burada geçici güney Azerbaycan devletini

aslında Azerbaycan SSCB ile birleştirilmeli olduğuna inandırmaktaydı. Güney Azerbaycan devleti ile alakadar SSCB devlet televizyonu belgesel bile yapmıştı. İzvestiya gazetesinin 28 Ağustos tarihli 1941 N203 7579 Londra'da SSCB Fuarında SSCB'deki hayat hakkındaki fuara o kadar büyük ilgi varmış ki fuara insanlar sıra ile bırakılıyormuşlar. Bu fuarda SSCB'nin film, müzik, tiyatro, kültür ve sanat gibi dallardaki başarılarını akis ettiren bilgiler yer almaktaydı. Aynı zamanda Hitlere karşı SSCB ve İngiltere'nin el sıkıştığını gösteren karikatürlerin de büyük ilgi çektiği yazılmaktaydı (İzvestiya, 1941).

Partizan (Gerilla) propagandası hiç durmak bilmiyordu. Çünkü Almanlar tarafından işgal edilen topraklardaki bölge halkının Kızıl Ordunun yanında savaştığına Sovyet halkını inandırmak gerekiyordu. İzvestiya'nın 30 Ağustos 1941 tarihli N205 7581 sayında yine Partizanların Kızıl Ordunun sıralarına gönüllü olarak katıldığını anlatılmaktaydı (İzvestiya, 1941).

İzvestiya'nın yine aynı sayında Kalın fabrikasının işçilerinin aldıkları maaşları toplayarak 27 bin ruble yaptığını ve toparlanan bu ianenin Kızıl Orduya gönderildiğini yazılmaktaydı. İane propagandasının da amaç insanlara Kızıl Orduya kendi biriktirdikleri parayı göndermesini temin etmekteydi (İzvestiya, 1941).

Şekil 4.43: Kızıl ordu Tebriz sokaklarında propaganda kâğıtları dağıtıyor

Kaynak: (İzvestiya, 1941)

İzvestiya gazetesinin 2 Eylül 1941 tarihli N 207 7583 sayılı gazetesinde Kızıl Ordunun İran'ın Tebriz şehrine tanklarla giren askerlerinin Dostlar Gibi Karşılansması başlıklı makalesi yer almaktadır. İzvestiya ilk soldan sağdaki fotoğrafta Kızıl Ordunun Tebriz ahalisi tarafından dost gibi karşılandığını söylemektedir. Soldan sağdaki ikinci fotoğrafta ise, Politruk (propaganda yapan Sovyet askeri) Kızıl Ordunun İran'a girmesi sebebini anlatan propaganda broşürlerini insanlara dağıtan askerin resmi yer almaktadır (İzvestiya, 1941).

Makalede ayrıca Tebriz ahalisinin Kızıl Ordunu el sallayarak ve büyük sevinçle karşılandığını anlatmaktaydı. Tebriz'de yaşayan Fatahi Fatulla oğlunun "Kızıl Ordu bizim dostumuzdur. İyi ki bu topraklara geldi. İnaniyoruz ki ülkedeki alman casuslarını kısa zamanda ülkeden kovacaklar" dediği yazmaktadır. Hatta İran subayı Amir Kasım'ın da konuşmasında alman casuslarının İran'da yapılandırılması ile ilgili haberin halktan gizletildiğini anlatıyordu (İzvestiya, 1941).

Şekil 4.44: Müttefik propagandası

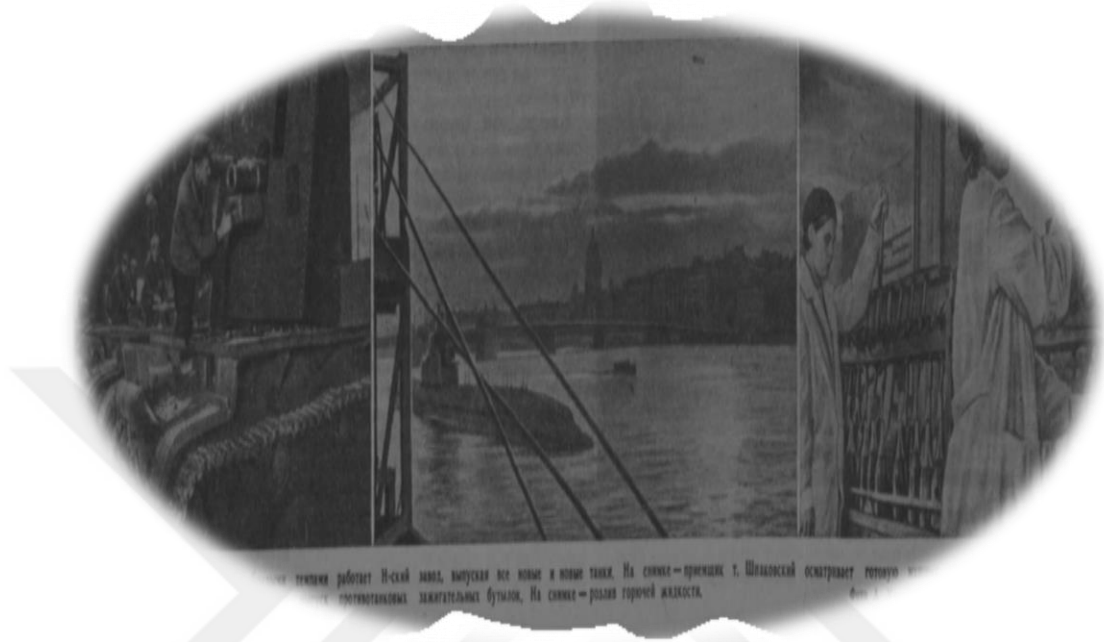
Kaynak: (İzvestiya, 1941)

İzvestiya gazetesinin 3 Eylül 1941 tarihli ve N 234 7610 sayılı gazetesinde Moskova konferansından resim koyarak Moskova'daki SSCB İngiltere ve ABD'nin birlikte Anti-Hitler koalisyonundan bahsediliyor. Tarihin en büyük koalisyonu olarak nitelendiriliyor (İzvestiya, 1941).

İzvestiya'nın 10 Ekim 1941 tarihli ve N240 7616 sayılı gazetesinde Leningrad şehrinin korunması için daha çok demir döküm yapılması ve tank üretilmesi

gerektiğinin propagandası yapılmaktadır. Bu propaganda sürekli olarak Sovyet basınında yapılmaktaydı. Çünkü askeri araçların yapılması demir döküm gerekiyordu ve fabrikalarda insanların daha çok çalışarak daha çok imalata yardımcı oluyordular (İzvestiya, 1941).

Şekil 4.45: Daha çok demir döküm yapılması ve tank üretilmesi gerektiği propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1941)

Neden Leningrad'ın korunması için daha çok çaba sarf ediyorlardı? Çünkü Leningrad SSCB'nin ve Komünist partisinin kurucusu olan İosif Lenin'in ismini taşıyordu ve Sovyet basını da kendi duyurularında da bu faktöre öne çekiyordu. Bu fotoğraflardan da görüldüğü gibi yeni tankların sualtı gemilerin ve patlatıcı maddelerin hazırlanmasının Leningrad Şehrinin Korunması adı altında yapıldığının ve bu fabrikaların da çalışanlarının da gece-gündüz bilmeden cephe için çalışıyorlardı.

İzvestiya gazetesinin 11 Ekim 1941 tarihli N 241 7617 sayılı gazetesinde ise Türkiye'nin Yeni Asır gazetesinin Leningrad savaşında Almanların meyus olduğunun ve Kızıl Ordunun ve Sovyet halkının büyük başarısından bahis edilmektedir (İzvestiya, 1941).

Şekil 4.46: Müttefik propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1941)

SSCB ve Batı arasındaki özellikle de ABD ve İngiltere arasındaki ilişkiler daha da ilerleyerek alt düzey resmilerin seferleri ile Moskova'da kalmıştı. Fotoğraf 52'de İngiltere'den gelen İşçi sendikasının üst düzey yöneticilerinin ve İngiltere Kongresinin yöneticileri Moskova'da özel törenle karşılanmışlardır. Fotoğrafta soldan sağda Allen, Valter Sitrin, Frank Uolstenkroft, Erist A. Belt, A. Konley sağdan solda ise Bregman ve Çerniyev gibi İngiltere'nin önemli Tref-Union gibi İşçi Sendikasının yöneticileri Moskova'daydılar. İşçi Sendikasının gelmesi ise SSCB halkı tarafından komünist propagandasının işine yarıyordu.

Şekil 4.47: Tüm Moskova Ahalisine Tüm Sovyet Halkı Düşmana Karşı Devlet Savunma Komitesinin Emirlerini Yerine Getirecektir

Kaynak: (İzvestiya, 1941)

SSCB basını her şeyi ne kadar gizletse de güçlü alman ordusu ilerleyerek Moskova'ya yaklaşmaktaydı. İzvestiya'nın 21 Ekim 1941 tarihli ve N249 7625 sayılı gazetesinde Moskova'nın korunması ile bağlı ilk makaleye rastlanmaktaydı. İlk defa gazetenin isminin yazıldığı yukarı yerinde çok büyük harflerle "Tüm Moskova ahalisine, tüm Sovyet halkı düşmana karşı devlet savunma komitesinin emirlerini yerine getirecektir" yazılmıştır. Ve ardından

Devlet Savunma Komitesinin halka ve devlet yetkililerine müracaatı yer alıyordu.4 maddelik bu kanunda, 1. Maddede Ülkede kuşatama durumu ilan ediliyor. 2.maddede akşam 12-den sabah 5-e kadar özel izni olmayan araç ve şahısların dışarı çıkması yasaktı. 3 maddede ise Moskova'nın korunmasından Orgeneral Sinilov, İçişleri Bakanlığının ve Milisya(polis), gönüllü koruma alaylarının sorumlu olduğunu yazmaktaydı. 4.maddede ise bu kanunları bozanların derhal infaz edilmesiydi. Bu kanunların verilmesinde maksat ülkeni, dış tehdit casus ve hainlerinden korumaktaydı. Komitenin başkanı Stalin kendisiydi. Bu kararnamede Jukov ordu generali olarak görevlendirilmişti (İzvestiya, 1941).

Sovyet basını hem itiraf edici makaleler ve resimlerle alman ordusunun ilerlediğinin ve kanlı acımasız savaşların gittiğini hem de teslim olmama sloganları andıran makalelerle halkı şahlandırmaya çalışıyorlardı. Örneğin Bir Adım Bile Geri Atmıyoruz başlıklı makalesinde alman ordusunun savaş uçakları ile sivilleri bile hedef aldığını anlatan ve Kızıl Ordunun ise çok güçlü savunmaya geçtiğini ve gereken cevapları verdiğini yazmaktaydı.

Şekil 4.48: Düşmana nefret propagandası

SSCB'nin tüm Basın araçları devlet daireleri ve Komünist Partisi açık ve aşikâr Sovyet halkına propaganda yaptığını ve Sovyet halkına da bunu yapmağı çağırıyordu (İzvestiya, 1941).

İzvestiya gazetesinin 31 Ekim 1941 tarihli ve N 258 7634 sayılı gazetesinde 24. Ekim İnkılâbının Şerefine başlıklı makalesinde ise 34 sloganla Tüm Sovyet Halkı, Pilotları, subyeleri, işçileri, çiftçileri, akademisyenleri, pionerleri, partizanları, aydınları, ABD ve İngiltere halklarını ve diğer sloganlarla tüm Sovyet halkını tek düşmana karşı birleşmeğe çağırıyordu. Çünkü fotoğraf

54'den de görüldüğü üzere Almanlar artık Moskova etrafı ilçelere yaklaşmışlardır. Ve Önüne geçen her şeyi mahvediyordular (İzvestiya, 1941).

Belgeselde de görüldüğü gibi Alman ordusu kötü hava şartları dâhil dizanteri ve parazit hastalıklarına yakalanmış Alman askerlerinin ilerlemesi çok zordu. Diğer tarafından Guderyan kendi hatıralarında söylediği gibi Ruslar her köy uğrunda sonuna kadar mücadele ediyordular. 700 bin Rus askeri esir alınmıştı (Geograpic, 2017).

İzvestiya gazetesinin 1-7 Ekim tarihlerindeki sayılarında “Bir Adım Bile Geriye Adım Yok, Düşman Mahvedilecektir, Zafer Bizimledir” gibi makalelerle Sovyet halkını uyararak ve düşmanın kapının bir adımığında olduğunu anlatan ve hiçbir şekilde teslim olmayacaklarını anlatan sloganlarla dolu makaleler yer almaktaydı (İzvestiya, 1941).

7 Kasım dünya tarihinde tüm dünyanın gözü Moskova'daydı. Çünkü Stalin 24 Ekim Devrim Yıldönümü askeri yürüyüşle tüm Sovyet Ordusu mensupları ile Kızıl Meydanda Kutlamalara katıldı. Burada maksat Moskova'nın yakınlığında olan ve yenilgi tadını tadan Sovyet halkını şahlandırmasıydı.

Şekil 4.49: Alman Ordusunun Moskova yakınlığında olmasına rağmen Stalin askeri geçitle ordunu ruhlandırıyor

Kaynak: (İzvestiya, 1941)

İzvestiya gazetesinin 9 Kasım 1941 Tarihli N265 7641 sayılı gazetesinde 7 Ekim'deki Ekim Devrimi kutlamalarını gösteren fotoğraflarla donatılmıştı. Stalin; “Aziz Sovyet halkı siz Kutuzov, Suvorov, Aleksandr Nevski, 1. Pyotr gibi neslin destekçilerisiniz. Ulu atalarınızın ruhları sizleri şahlandırsın.

İnanıyorum ki geçmişte olduğu gibi şimdi de faşist alman ordusunu geri püskürterek onlara gerekli cevabı vereceksiniz” demiştir. Burada bir Rus propagandası yapılmaktaydı. Çünkü Kutuzov, Suvorov, Aleksandr Nevski, 1. Pyotr gibi şahıslar tüm Sovyet halkının değil de sadece Rusların ulu babalarıydı. Ama Stalin kendisi bu sözleri kullanarak asıl hedeflerinin düşmana karşı tek güç olmanı temin etmekteydi (İzvestiya, 1941).

Şekil 4.50: Atalar Arkanızda Afişi

Kaynak: (<https://www.kp.ru/msk/alfabank-plakaty/>, 2017)

Aleksandr Nevski, Kutuzov, Suvorov kimi Rus tarih kahramanlarının resimleri ile bu mücadelenin milli olduğuna dikkat çekiyorlar. Bu resimde ise arka planda Aleksandr Nevski (Aleksandr Nevski,1221-1263. Novgorod'un Büyük Prensi ve Rus savaş kahramanı. Önce Novgorod sonra da I. Vladimir beyliklerinin lideri olmuştur) Tüm askeri kuvvetlerle beraber savaştığını göstermeğe çalışıyorlar. Bu fotoğrafın ressamı ise Viktor İvanov'dur (1942). “Sizleri bu savaşta bizim büyük kökenler şahlandırın” sözleri afişlere aktarılan propaganda aracına çevrilmiştir.

Askeri geçit ise yenilgilere rağmen Sovyet ordusunun güçlü, yenilmez ve modern olduğunu göstermek istemek çabasıydı. Askeri geçitte Stalin ile diğer önemli SSCB yöneticileri ve orgeneraller yer almaktaydı.

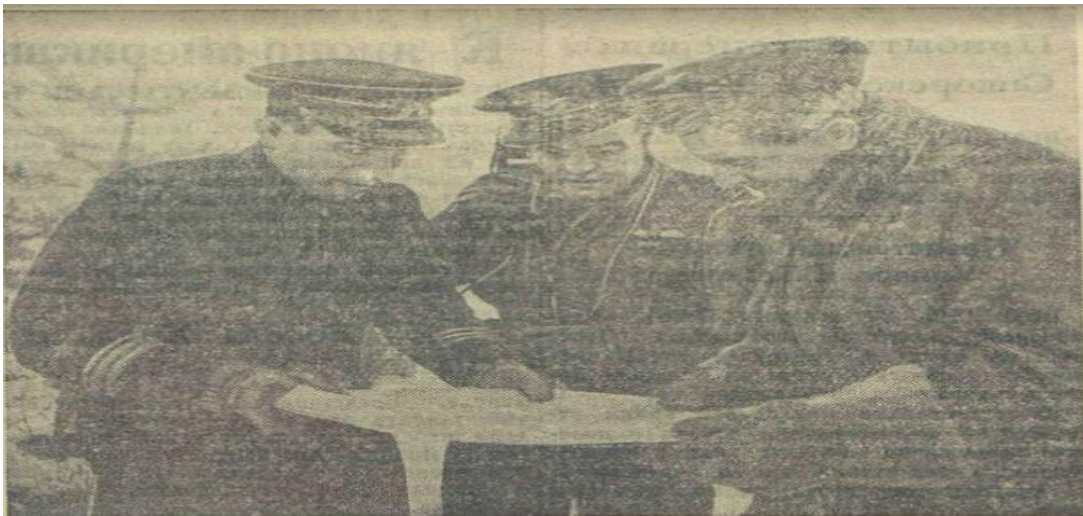

Şekil 4.51: Moskova'da Askeri Geçit

Kaynak: (İzvestiya, 1941)

İzvestiya aynı sayında diğer taraftan ABD Cumhurbaşkanı Franklin Roosevelt'in Stalin'e yazdığı mektubu yayımlıyordu. Bu mektupta Roosevelt ABD hükümetinin SSCB halkının yanında olduğunu ve Hitlere karşı dayanışmalı olduklarını yazıyordu (İzvestiya, 1941).

Stalin ise cevap mektubunda Roosevelt'in mektubunun ona yetişmediğinin fakat ABD büyükelçisi ile görüştüğünü ve bu görüşten memnun kaldığını yazıyordu. Aynı zamanda Stalin Roosevelt'in tekliflerini kabul ettiğini beyan ediyordu. Tekliflerde ise ABD SSCB-ye 1 milyar dolar borç veriyordu. SSCB savaş bitiminden 5 yıl sonra 10 yıl içinde bu borcu geri vereceğine ait söz veriyordu (İzvestiya, 1941).

Şekil 4.52: Müttefik propagandası

İzvestiya gazetesinin 28 Kasım 1941 Tarihli N281 7657 numaralı Birleşik Krallık. Hava Kuvvetleri'nin pilotları SSCB tarafından Lenin madalyaları ile ödüllendirilmişler. Ve onlar SSCB Hava Kuvvetlerine yardım ettikleri için bu ödülü almıştılar. Lenin ödülü SSCB devletinin belki de en önemli ödülüydü. Çünkü o Lenin'in ismini taşıyordu. Burada amaç Müttefik propagandası yürütmektedir. Diğer taraftan SSCB basını daha çok esir düşen alman askerlerin dünyada yaşayan Almanlara müracaatı yer almaktadır. Sovyet basını alman eserlerinin kendi imzaları ile Kızıl orduya karşı olmaktan çekinmeği Sovyet halkı ile birleşmeğe çağırıyorlardı (İzvestiya, 1941).

Şekil 4.53: Müttefik propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1941)

İzvestiya gazetesinin 5 Aralık 1941 tarihli ve 287 7663 tarihindeki sayısında Polonya Bakanlar Kurulunun Başkanı ve Baş Komutan Skorsky Moskova'da Stalin ile SSCB ve Polonya devletleri arası dostluk ve iş birliği anlaşmasına imza attılar. Sovyet basını Almanya'nın işgal ettiği Polonya'da sürekli devlet terörü estirdiğini anlatan propaganda amaçlı makaleler çıkartmaktaydı (İzvestiya, 1941).

İkinci Dünya Savaşı belgeselinde ise Skorsky'nin Staline kayıp olmuş 3000 Polonyalı askerini listesi verdi fakat Stalin bu listeden habersiz olduğunu belirtti. Oysaki 1992 yılında Rusya Federasyonunun Cumhurbaşkanı Boris Yelsin, Polonyalı askerlerin Katyın köyünde katledildiğini söylüyor (Geograpic, 2017).

Şekil 4.54: Moskova zaferi

İkinci Dünya savaşında en önemli savaşlardan biri Moskova savaşıydı. Bu savaş 7 Kasım'da başlamış ve 6 Aralık'ta alman ordusunun püskürtülmesi ile sonlanmıştır. Sovyet basını halen ekim ayından tedbirler alınmaları olduğunu anlatan uyarıcı haberler etkili propaganda yürütmüştür. Moskova'nın savunmasını sağlayan orgeneralin fotoğrafı İzvestiya'nın 1941 tarihli N 294 7626 numaralı sayında manşet olarak verilmiştir.

Bu savaşta Batı cephesinin Komutanı Jdukov ise önemli rol oynamakta idi. Çünkü ordunun yönetiminde talim adlandırılmasında çok güçlü komutan idi. Sovyet Halkı tarafından sevilen bir insanıydı. Sovyet basını devletin talimatı ile Moskova zaferini tam 7 gün sonra vermişti.

Bu zafer çok önemli propaganda aracı olarak kullanılmıştı. Çünkü savaşların birçoğunu kayıp eden ordunu ve halkı şahlandırmak gerekiyordu (İzvestiya, 1941).

Sovyet Enformasyon Bürosunun bilgisine göre Moskova savaşında 85,000 alman askeri öldürülmüştü. Ama kendi kayıpları ile ilgili hiçbir bilgi vermeyerek kayıpların gizletilmesi propagandasını yapıyordu (İzvestiya, 1941).

Önemli olanı ise Büronun Alman Enformasyon Bürosunun bilgilerinin yanlış olduğunu ve -40 derece soğuk havanın olmadığını aksine 3-5 derecede soğuk havanın olduğunu ve kışın halen Moskova'ya gelmediğini belirtmekteydi. Ama burada olan ilginç bilgi Sovyet Enformasyon Bürosunun soğuk havanın Moskova'da 3-5 derece olmasıydı. Oysaki tüm dünya tarih kitapları havanın -40 olduğunu ve son 100 yılın soğuk havasının olduğunu yazıyordu (İzvestiya, 1941).

Şekil 4.55: Kalin Zaferi

18 Aralık 1941 tarihli ve N 298 7674 sayında ise Kalin şehrindeki zaferden bahis ediliyor. Kalin şehrinin geri alınması zafer propagandasına güç katıyordu. Soldan sağda 1. fotoda Polenov isimli Orgeneralin SSCB bayrağını Kalin şehri üzerinden asıyor. Bayrak asılması halkla çok büyük etki yaratarak zafere inandıran propaganda aracı olarak tüm dünyada etkili kullanılmıştı (İzvestiya, 1941).

Soldan sağda ikinci fotoda ise şehrin merkezinde katledilmiş Kızıl Ordu askerlerinin şerefine yapılmış mezarlık resmi koyularak intikam hissi aşılıyor. 3. fotoda ise Almanların bırakıp koyduğu askeri araçlardan bahis edilmektedir. Sovyet propagandası savaşlar hakta bilgi verdiğinde kendi kayıplarını gizletmekle yandaşı düşman tarafının kayıplarını abartmaktaydı. Örneğin Kalin savaşında 10,000 alman askerinin katledildiğinin ama Kızıl Ordunun kayıpları hakkında hiçbir bilgi vermemektedir. Genel olarak zaten Sovyet Enformasyon Bürosu düşman tarafının kayıplarının kendi kayıplarından daha çok olduğunu yazmaktadır (İzvestiya, 1941).

Savaş başladıktan sonra kahraman propagandası yapılmaktaydı. Burada amaç hem Sovyet halkında hem de Kızıl Orduda heves ve inam hissi yaratmaktaydı. Bu sebepten savaşta özel farklı yapan tüm ordu mensupları, partizanlar ve diğer savaşta başarılı olan şahıslara Sovyet Birliği Kahramanı veriliyordu. Bu savaşta en üst düzey ödülüydü. Bazıları hayatta iken bazıları ise ölümünden sonra bu ödülü hak ediyordu. Stalin'in özel emri ile veriliyordu (İzvestiya, 1941).

Şekil 4.56: Sovyet Birliği Kahramanı İsrafil Memmedov

İzvestiya gazetesinin 19 Aralık 1941 Tarihli N 299 7675 sayılı gazetesinde İsrafil Memmedov'un kahramanlığından bahis edilerek onun tek savaşta 70 alman askerini öldürdüğünü yazıyordu (İzvestiya, 1941)

4.5 1942 Yılında İkinci Dünya Savaşındaki Rus Propagandası

Şekil 4.57: İtalyan Esirleri

Kaynak: (İzvestiya, 1941)

İzvestiya gazetesinin 10 Ocak 1942 tarihli ve N8 7694 numaralı sayında İtalyan askerleri Kuzey cephesinde esir alınıyor. (Resim 60 1942 Bildiğimiz gibi İtalya İkinci Dünya savaşında Almanya ile müttefikiydi. Bazı cephelerde İtalyan ev Alman orduları beraber savaşıyorlardı. SSCB'nin Kuzey Cephesinde Kızıl Orduya karşı savaşan İtalyan askerleri Kızıl Ordu tarafından esir alınmıştı.

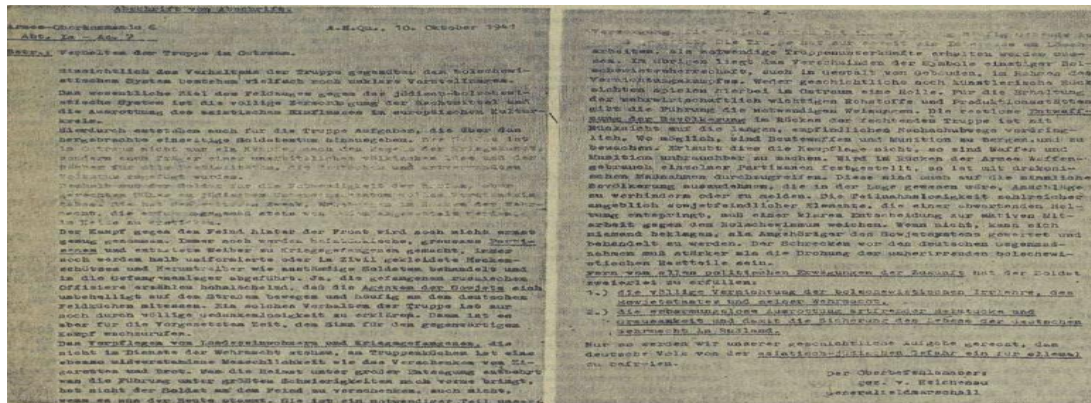
Sovyet propagandasının en önemli yöntemlerinden biri ise Esir alınan düşman askerlerinin resimlerinin gazetelerde yer almasıydı. Esirlerin ifade alınıyordu. Onların Kızıl Orduya karşı gönülsüz savaştıkları ve bu savaşa mecbur getirildikleri anlatılmaktaydı (İzvestiya, 1941).

Şekil 4.58: Kalinin halkla beraber

Kaynak: (İzvestiya, 1942)

Kalinin SSCB'nin en önemli yöneticilerinden biriydi ve nerdeyse her ay onun görüşleri hakkında haberler yapılmaktaydı. Bu fotoğrafta Kalinin işgal azat edilmiş ve kendi adının verildiği Kalinin şehrindeki sade vatandaşları ile görüşerek onlara SSCB hükümetinin gördüğü işler sayesinde şehrin yeniden yapılacağı ve vatandaşların refahı için her şeyin yapılacağına inandırmaya çalışıyordu. Kalininin vatandaşlarla görüşü SSCB hükümetinin sade vatandaşların yanında olduğuna inandırmak propagandasıydı.

Şekil 4.59: 15 Ocak dinç ahalinin ve sanat eserlerinin yok edilmesi hakkında Reyhenaunun emri

Kaynak: (İzvestiya, 1942)

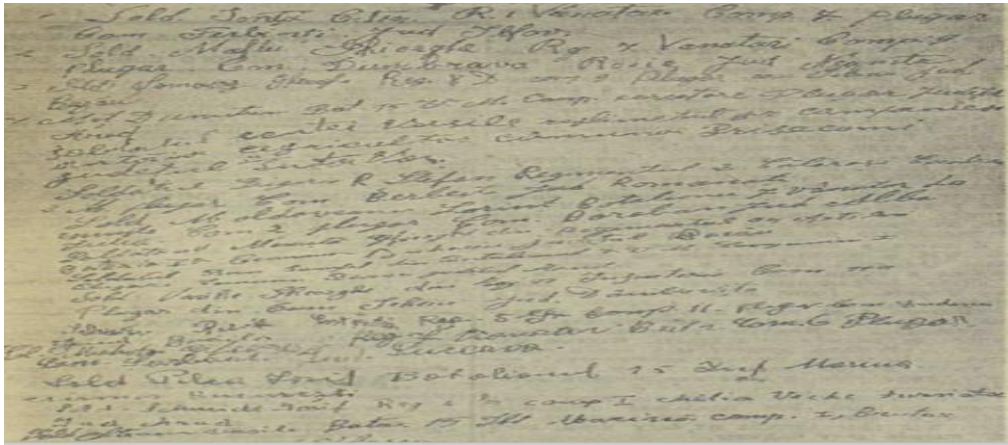
SSCB'nin diğeri en önemli propaganda yöntemlerinden biri ise Alman ordusundan ele geçire bildiği istihbarat belgeleriydi. Bu belgelerle halka alman ordusunun yaptığı planlar veya cinayetler hakkında bilgi vermekteydi. Bu belgede ise alman albayı Reyhenaunun emri ile SSCB-ye ait tüm sanat eserlerinin yok edilmesi planı duruyordu (İzvestiya, 1942).

Şekil 4.60: Gizli belgelerin ifşası propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1942)

Alman albayının emri ile Sovyet vatandaşlarının katledilmesi ile bağlı emri yer almaktaydı. Bu belgeleri yayımlamakta amaç düşman tarafının sivillere karşı işkenceler yaptığını ve bununla da kamuoyunda nefret ve öç almak hissini aşılamaktaydı.

Şekil 4.61: Romanya esirlerinin müracaatı

Kaynak: (İzvestiya, 1942)

İzvestiya gazekisinde yer alan “Romanya Esirlerinin Müracaatı” başlıklı makalesinde bu defa Rumen askerlerinin kongresinde toplu imza atma

töreninden fotolar yer almaktadır. Romanyalı askerler Kıza Orduya karşı savaşa zorla getirildiklerini ve Romanya halkına yetkililerin sözlerin kanmamaya çağırıyordular. Sovyet Enformasyon Bürosu bu tür belgeleri paylaşarak diğer düşman ordularının bile gönülsüz savaşa katıldıklarına inandıрмаğa çalışıyordular (İzvestiya, 1942).

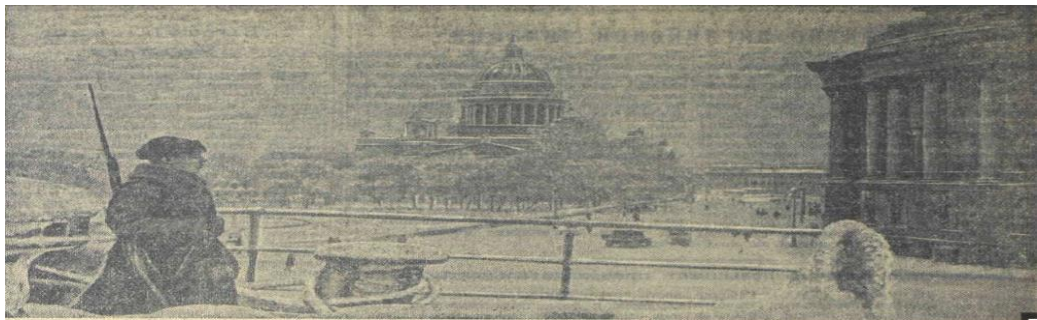
Komsomlaskaya Pravda gazetesi ise savaşta katledilen genç komsomollardan (Komünist partinin gençlik kolu) bahis ediyor ve onların resimlerini yayımlıyordu.

Şekil 4.62: 12 Nisan Stalin ödülü

Kaynak: (İzvestiya, 1942)

SSCB hükümeti devlet sanatçılarından önde gidenlerin ve halk tarafından yazdıkları eserleri ile sevilen devlet sanatçılarına özel ödüller tasarlamıştı. Bunlardan bir Stalin diğeri ise Lenin ödülleri idi. Fotoğraftaki yazar ve şairler aynı zamanda SSCB Halk Şairi ve SSCB Halk Yazarlarıydı ki onlar da savaş döneminde halkı şahlandıran eserler yazdıkları için Stalin ödülü ile onurlandırılmıştırlar. Samed Vurgun (1906-1956) ise Azerbaycan'ın o dönemde tüm SSCB-de sevilen halk şairiydi. SSCB her alanda olduğu gibi bu alanda da ödüllendirme propagandasına bağlıydı (İzvestiya, 1942).

Şekil 4.63: Leningrad

Kaynak: (İzvestiya, 1942)

Kuşatması tam 900 gün süren ve Lenin'in ismini taşıyan Leningrad SSCB için büyük önem taşımaktaydı. Bu şehir hakkında sürekli haberler yapılmaktaydı. Bu resim ise İzvestiya'nın özel muhabiri Beriştanyın tarafından gönderilmişti. Burada maksat Leningrad şehrinin sakinlerinin direnişin halen devam ettiğinin ve her şeye rağmen zaferi kazanacaklarına inandırmaktaydı.

Şekil 4.64: Halk sanatçıları Cephede

Kaynak: (İzvestiya, 1942)

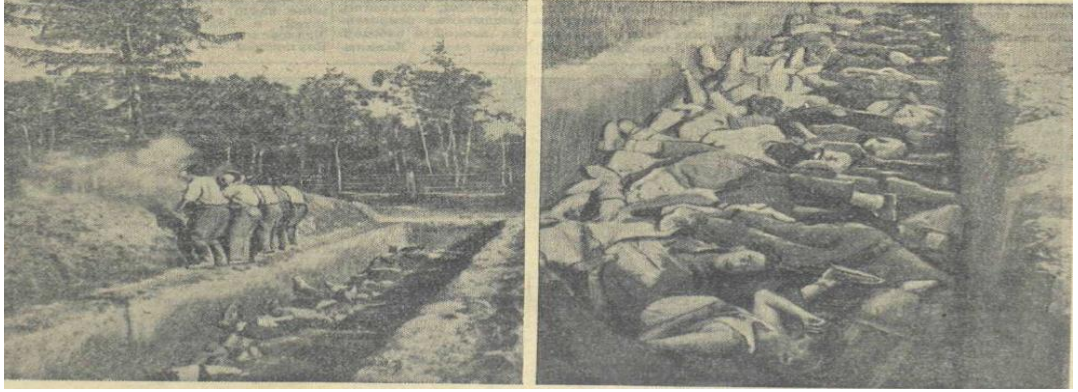
Bu fotoğrafta Moğolistan devlet sanatçıları ön cephede askerleri ziyaret ederek onlara etkinlik düzenliyorlar. İkinci Dünya Savaşında Rusların kullandığı propaganda yöntemlerinden biri tam da ünlü devlet sanatçılarının ön cephelere gönderilmesi ve ön cephelerde düzenlediği konserler, tiyatro sahneleri, söyleyişleriydi. Özellikle de Yeni yıl kutlamaları ön cephelerde kutlanıyordu.

Şekil 4.65: Kadınlar Mermi Yapıyor

Kaynak: (İzvestiya, 1942)

M.Palapşa ismindeki fabrika çalışanı planlanan işini 300% oranında yerine yetirmiştir. SSCB için savaşta kullanılan roketler, mermiler de büyük rol oynamaktaydı. SSCB erkeklerin büyük kısmının ordu sıralarında olduğundan kadınların ordu fabrikalarında çalışmasını yaygın hale getirmek zorundaydı. SSCB hükümeti savaş esnasında en çok kullandığı yöntemlerden biri de kadınların resmi ile silahları, mermileri, roketleri, tankları ürettiğine dikkat çekerek her kesin bu işte çalışmalı olduğunun propagandasını yapmaktaydı.

Şekil 4.66: Nefret Propagandası

Kaynak: (21 mart 1942 N64 7753 İzvestiya, 21 mart 1942)

SSCB propagandasını diğer önemli yöntemlerinden birisi ise nefret içeren olayları anlatan fotoğraflara yer vermektedir. Bu fotoğrafta Alman askerlerinin sivil halkı acımasızca katile yetirdiği görülmektedir. Bu fotoğraf bizzat alman askerleri tarafından soğuk kanlıcasına katledildiğini göstermektedir. Sovyet halkına sadece nefret değil aynı zamanda öç alma propagandası da yapılmıyordu.

Şekil 4.67: Miting Propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1942)

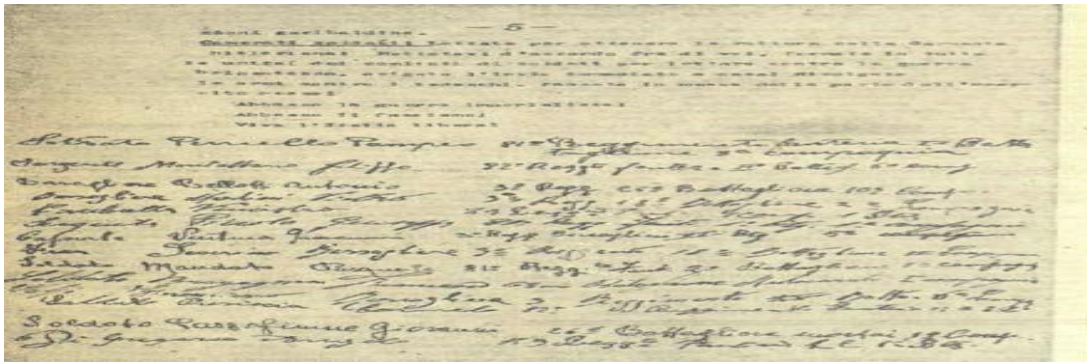
Stalin'in diğ er bir emri ile Devlet Harbi Zaymı(bonoları) insanlara sunuldu. Hemen bu kararın ardından mitingler düzenlenmekteydi. Fabrikanın öncülleri mitinglerde konuşarak ilk parayı onların verdiklerini ve halkı da bu bonoları alarak savaşa katkı sağlamalı olduklarını söylemekteydiler. SSCB propagandasının diğ er önemli yöntemlerinden biri insanları çalış tıkları yerlerde mitinglere toplayarak önemli olayları aktarmak ve halkı buna teş vik etmekteydi.

Ş ekil 4.68: Güçlü Ordu

Kaynak: (İzvestiya, 1942)

Sovyet Ordusunun Lavrenko tank alayı dövüş öncesi yemin ediyorlar. Bu resimdeki bayrak ise tank alayının kendisini bayrağıdır. Yani SSCB bayrağı değil de SSCB Tank Ordusunun bayrağıdır. SSCB çok güçlü propaganda yaparak Kutuzov, Suvorov ve diğ er kahramanların ismini taşıyan ordu alayları, üniformaları ve bayraklarını tasarlamış tı. Burada maksat SSCB ordusunun büyük kollara sahip ve tarihi ile övülen büyük orduya sahip olduğunu göstermekteydi.

Ş ekil 4.69: İtalyan esirlerinin imza toplama propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1942)

İtalyan esirlerinin kongresi düzenleniyor ve buradaki tüm esirler imza atarak SSCB ordusunda gönülsüz savaştıklarını ve Sovyet halkının bu savaşta haklı taraf olduğunu söylüyorlardı. SSCB propagandasını en önemli yöntemlerinden biri esirlerin isminden imza toplamak ve onların pişmanlık ifade eden kongrelerini düzenleyerek asıl haklının SSCB devletinin olduğuna inandırmaktaydı.

Şekil 4.70: Müttefik propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1942)

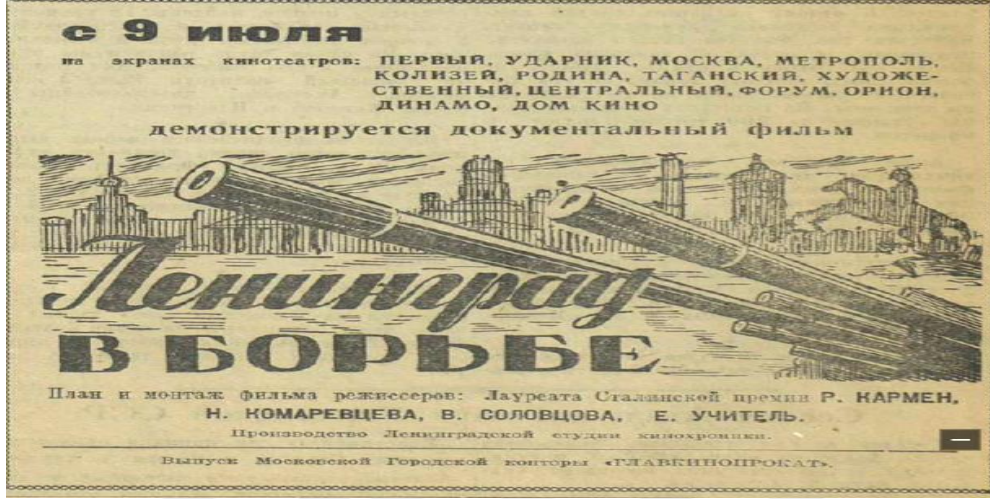
SSCB savaş başladıktan sonra ABD ve İngiltere ile yaklaşma politikasını yürütmekteydi. Bu defa da her 3 ülke arasında müttefiklik anlaşmasına imzalar atılıyordu. Müttefik propagandası o kadar güçlüydü ki İzvestiya Ruzveltin 60 yaşını anlatan makele bile yapmıştı (İzvestiya, 1942).

Şekil 4.71: Miting Propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1942)

Tam da o gün Rusya'nın büyük fabrikalarından biri olan İlyanın fabrikasının çalışanları fabrikanın çalışanları tarafından bir araya gelerek bu müttefik anlaşmasını destekleyen miting düzenleyerek Sovyet halkının bu anlaşmayı alkışladığını anlatmaktaydılar (İzvestiya, 1942).

Şekil 4.72: Leningrad Propagandası- Leningrad Mücadelede filminin afişi

Kaynak: (İzvestiya, 1942)

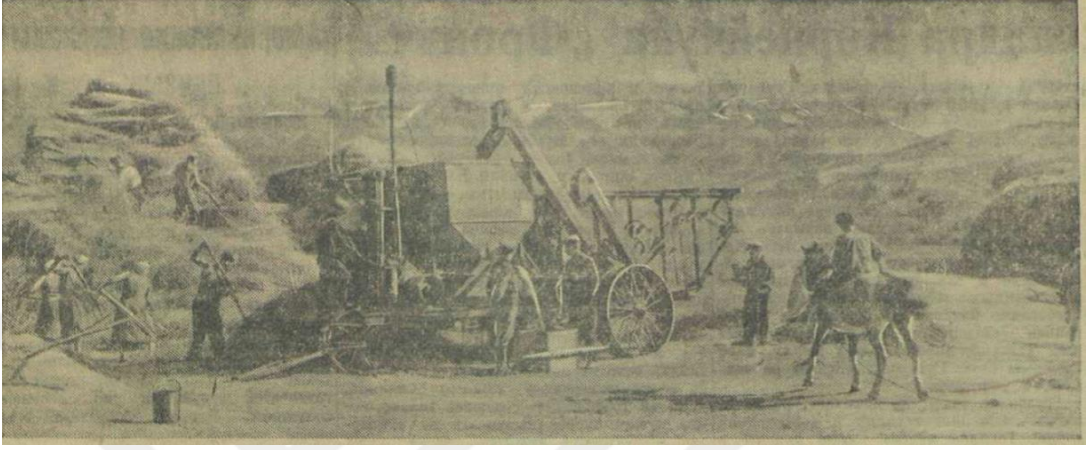
Leningrad propagandasını Sovyetler artık belgesellerde yapıyorlardı. 9 Temmuz'da galası olan bu filmin İsmi Leningrad mücadelesiydi. O zamanlar her şey sansürden geçtiğinden ve her kes bu nadir belgeselleri bulamadığından devlet tarafından mecbur sinema salonlarına götürülüyordu. Devletin izni olmadan hiçbir film çekilemezdi.

Şekil 4.73: Nefret ve Partizan propagandası

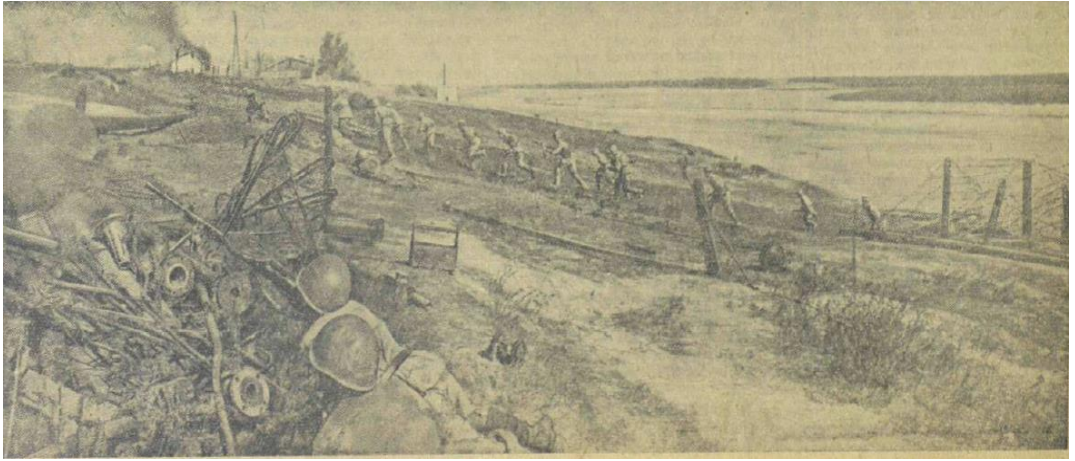
Kaynak: (İzvestiya, 1942)

Vahşet içeren bu resimden mücadelesini sona kadar yapan bayan partizan idam edilmiştir. Yüzlerine ise hem Almanca hem de Rusça şu sözler yazılmıştı-Bu Partizan Alman askerleri Tarafından idam edilmiştir. Burada amaç Partizanlarda nefret ve öç almak propagandasını yapılmasıydı. Partizanlara mücadeleyi daha da hızlandırılmasını ve bu partizan bayanın öcünü almalıydı (İzvestiya, 1942).

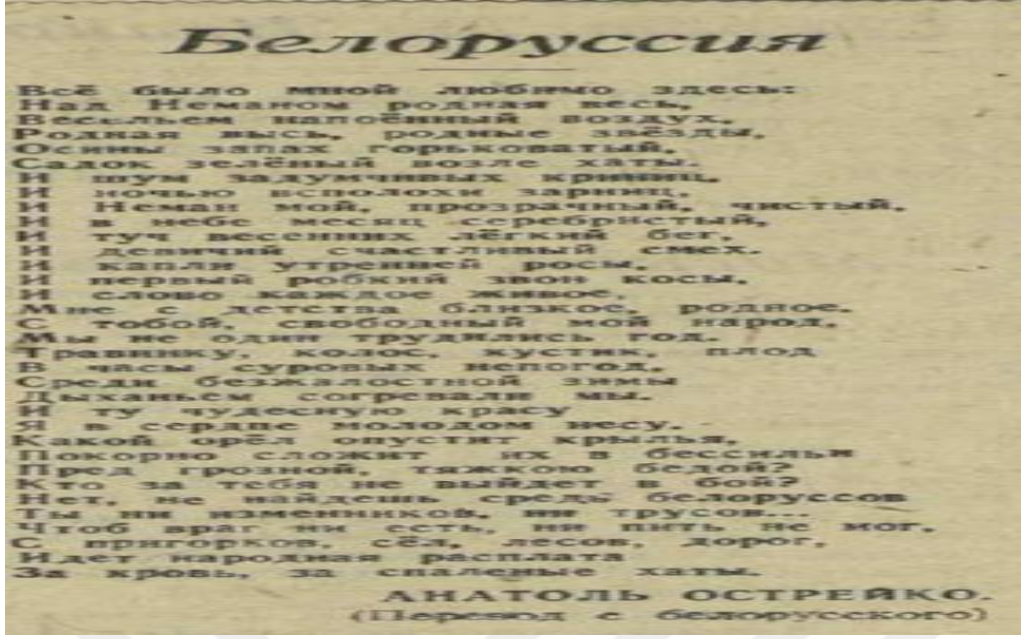
Şekil 4.74: Daha çok tahıl propagandası

Eylül daha çok tahıl propagandası o zamanın en önemli propaganda yöntemlerinden biriydi (İzvestiya, 1942).

Şekil 4.75: Stalingrad'a ilerleme propagandası

Stalingrad Stalin'in ismini taşıdığı için hem alman hem de Ruslar için önemli şehirdi (İzvestiya, 1942).

Şekil 4.76: Şiir propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1942)

Belarus isimli bu şiirde Belaruslu insanların arasından hain bulmanın mümkünsüz olduğunun ve halkın yapılanlara göre Almanları cevap vereceği öne çekilmekteydi. SSCB döneminde şiir propagandası nerdeyse gazetelerin her sayında yer almaktaydı. Burada amaç halkı daha da şahlandırmak ve inandırmaktır.

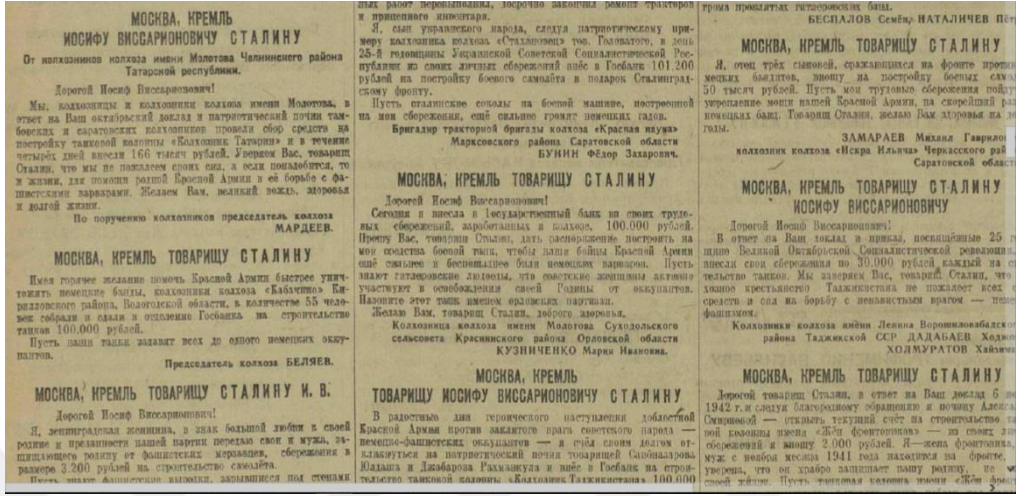
4.6 1943 Yılında İkinci Dünya Savaşındaki Rus Propagandası

Şekil 4.77: Ödül Propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1943)

Leningrad Odessa Sevastapol Stalingrad şehirlerinin korunmasına ait ödüller tasarlanmıştır. Stalin Kızıl Orduda savaş ruhu yaratmak için sürekli önemli savaş noktaları için madalya ve ödüller tasarlanmıştır.

Şekil 4.78: İane Propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1943)

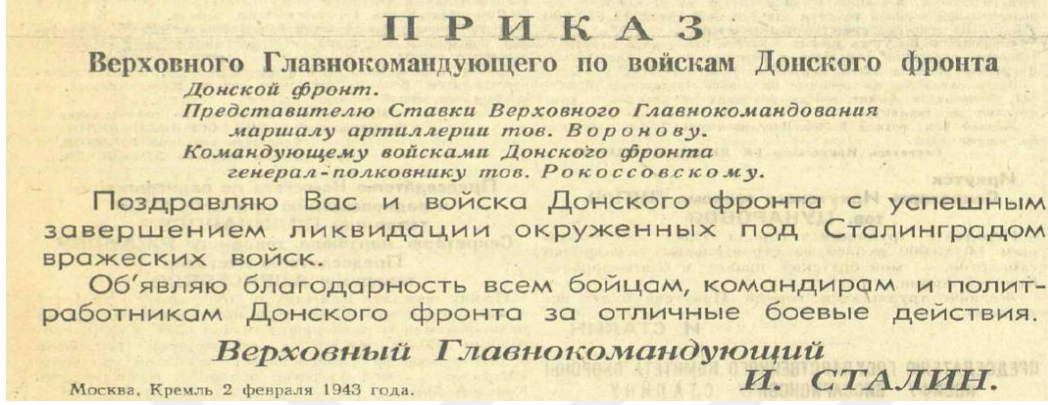
“Moskova Kremlin Yoldaş Stalin’e Müracaatı” olan başlıklı makaleler nerdeyse her hafta Sovyet basınında yer almaktaydı. Örneğin fotoğrafta sayın yoldaş İosif, işyerimizde topladığımız 100.000 rubleni devletimize bu şanlı savaşta destek olmak için gönderiyoruz. Burada amaç iş yerlerinde çalışanlarından iane toplamak ve bunu yardım gibi orduya gönderilmesini temin edilmesiydi (İzvestiya, 1943).

Şekil 4.79: Leningrad propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1943)

Leningrad savaşındaki önemli ilerleme ile alakadar Stalin ordunun orgenerallerini ödüllendiriyor. Burada amaç Kızıl Ordunun güçlü orgenerallerden oluştuğu göstermekti. Stalin önemli savaşlardan sonra bu tür propaganda yapmaktaydı. Fotoğrafın başında ise Ordu Komutanı Jdukov geliyordu.

Şekil 4.80: Stalingrad'ın kuşatması sona erdi

Kaynak: (İzvestiya, 1943)

Tebrik ve teşekkür emri ile Stalin önemli zaferlerden sonra teşekkür mektubu yazan Stalin bu defasında ise Don cephesini başta Ordu Komutanı Orgeneral Rokossovskini Stalingrad zaferine göre tebrik ediyordu. Stalin bu tür teşekkür mesajını sürekli yapıyordu.

Şekil 4.81: Ödül ve Partizan Propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1943)

Partizanlar SSCB için o kadar önemli ve halledici hale gelmişti ki Stalin Büyük Vatan Savaşının Partizanına isimli ödül tasarlamıştı. Arka tarafında ise Bizim Sovyet Vatani İçin yazılarak aslında tüm partizanlarını vatanın SSCB olduğu propagandası yapılmaktaydı (İzvestiya, 1943).

Şekil 4.82: Esirlerin pişmanlığı propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1943)

Düşman esirlerinin ele geçirilmesi propagandası yapılarak karşı tarafın daha çok yenilgilere maruz kaldığı ve esirlerin de savaştıkları için pişman oldukları propagandası yapılmaktaydı. Bu kareler ünlü Stalingrad belgeselinden alıntı olarak koyulmuştu.

Şekil 4.83: İlane propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1943)

Moskova, Kremlin yoldaş Stalin'e iane toplayan iş yerleri belli miktarda paraları devlete gönderiyorlardı.

*Письмо азербайджанского народа
бойцам-азербайджанцам*

Şekil 4.84: Tanklara Petrol

Kaynak: (İzvestiya, 1943)

Azerbaycan petrolünün savaşın %80'ini temin ettiğini tüm dünya tarihçileri tarafından kabul edilmektedir. Hatta National Geographic “Hedef Bakü'dür” isimindeki belgeselinde bile Hitlerin Bakü petrolü sevdasından konuşulmaktadır.

Büyük harflerle “Azerbaycan savaşçılarına, Azerbaycan halkına” başlıklı makalesinde Azerbaycan halkının neft madenlerde gece gündüz bilmeden çalıştığını ve tanklar için bile yüz yetmiş milyondan fazla ruble topladıklarını yazıyor. Yüz yetmiş milyondan fazla ruble toplanmıştı (İzvestiya, 1943).

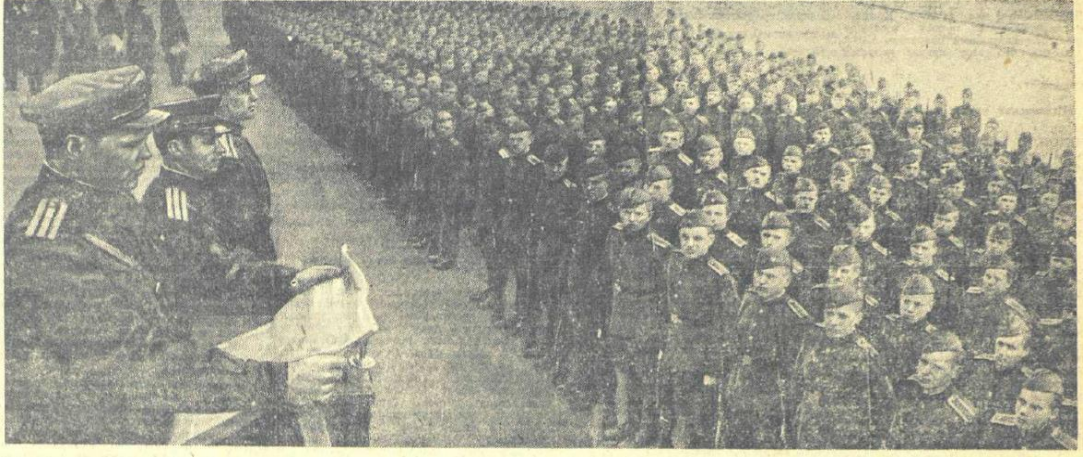
Şekil 4.85: Nazi Pastası

Kaynak: (<http://novosti.az/society/14424.html>, 2018)

Bu propaganda filminde Hitler için Nazi Pastası yapılıyor. Hitler Hazar denizinin üzerindeki Bakü yazılan dilimi keserek ve üzerine kakao dökerek yiyor. Hitler özel emrinde ya Bakü'yü ele geçirmeği veya yakıcı bombalarla yok etmeği emir ediyor. Stalin de aynı zamanda ya Bakü'yü korumağı veya petrol

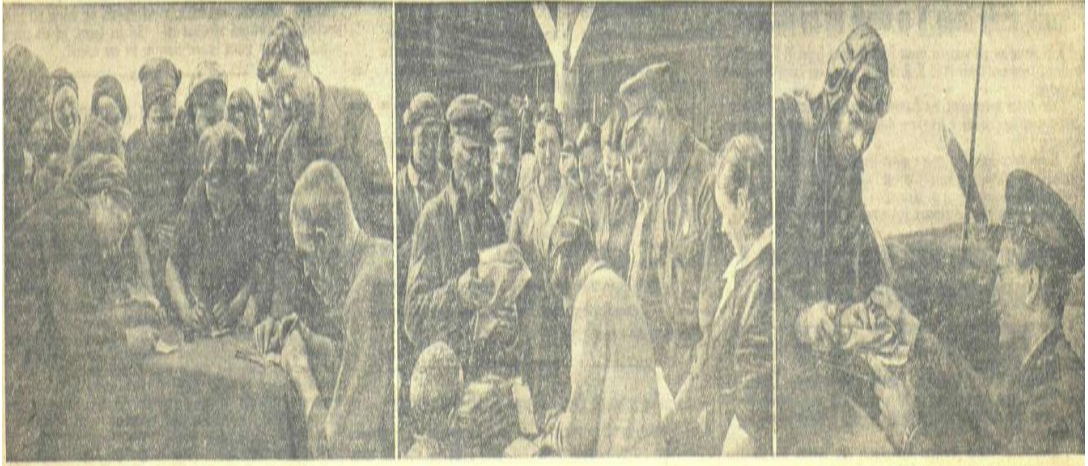
rezervlerinin düşman eline geçme ihtimalinde derhal yok edilmesi emrini veriyor (<http://novosti.az/society/14424.html>, 2018).

Şekil 4.86: Güçlü ordu propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1943)

İkinci dünya savaşında da SSCB'ye çok sayıda asker gerekiyordu. Bunun için orduya sürekli ilave askerlerin toplanması için seferberlik ilan ediliyordu. Özel törenle hayata geçiriliyordu. Komutanlar özel konuşma yapıyordu. Daha sonra yakınları ile vedalaşma yapılarak askerler cephelere uğurlanıyordu (İzvestiya, 1943).

Şekil 4.87: Zaem propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1943)

Hazirandaki zaem kanunu ile sade vatandaşlar, çalışanlar ve hatta askerler de kendi paralarını devlet bonoları olarak devlete katkı sağlamaktaydılar. Gazeteler de bu fotoğraflarla her kesin gönüllü olarak bonoları aldığını anlatmaktaydı.

Şekil 4.88: Posta markası propagandası

Hanpaşa Nuradilov 920 faşisti yaralı hali ile Ağır makineli topu ile öldürmüş ve Sovyetler Birliği Kahramanı adını almıştı ve onun kahramanlığı posta markalarında bilevardı (<http://artyushenkooleg.ru/wp-oleg/wp-content/uploads/2018/04/Hanpasha-marka-e1522615445909>, 2018).

Şekil 4.89: Keskin Nişancı

Kaynak: ((<a href="http://sovposters, 2018)

Keskin nişancı ve Sovyetler Birliği Kahramanı propagandası o kadar güçlüydü ki sadece afişlerde değil hatta posta markalarında bile yapılıyordu. Posta

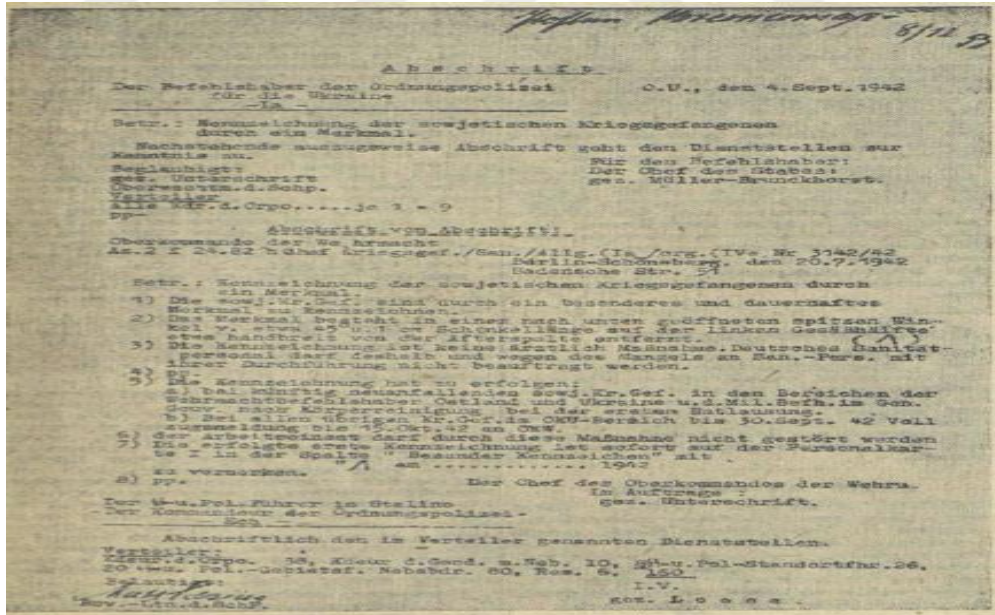
markasındaki Sovyetler Birliği Kahramanı Hanlaşa Nuradilov'un 920 faşisti mahvettiği yazılmış. "Keskin nişancı Uzaktan Vurur Ama Hep Vurur" afişi ise o zamanların en çok kullanılan afişlerindendir.

Şekil 4.90: Nefret propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1943)

Krasnodar'da karbondioksit ile öldürenler SSCB vatandaşları hakkında çekilmiş fotoğraflarla da nefret ve öç alma propagandası yapılmaktaydı (İzvestiya, 1943).

Şekil 4.91: Gizli belgelerin ifşası propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1943)

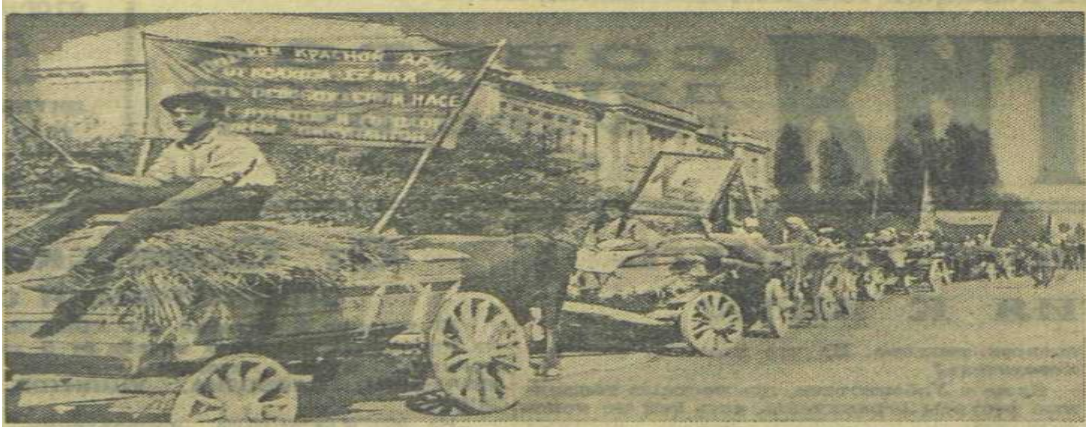
Sovyet savaş esirlerinin damgalanması tüm dünyada belirgin bir bilgidir. SSCB yine gizli Alman istihbaratı bilgilerini paylaşarak Alman vahşetini dünyaya yayarak propaganda yapılmaktaydı (İzvestiya, 1943).

Şekil 4.92: Kutlamalar ve Salyut propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1943)

Sumi şehrinin işgalden kurtarılması ile ilgili havai fişek gösterisi ve kutlamaları yapılıyordu. İşgalden kurtarılan şehirlerinin kutlanması amacı ile Stalin'in özel emri ile Havai Fişek kutlamaları yapılarak tüm halkı Moskova'nın Kızıl meydanındaki zafer kutlamalarına davet ederek zafer propagandası yapılmaktaydı (İzvestiya, 1943).

Şekil 4.93: Cepheye tahıl propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1943)

Kolhozalar (Kolektif Çitçilik) tüm tahılın Kızıl Orduya isimli bayraklarla donatılmış taşıma araçları tahıl ihtiyatları Kızıl Orduya gönderiliyordu. SSCB'de sürekli bu kırmızı renkli bayraklı tahıl araçlarını daha çok üretmek için böyle propaganda yapıyordu.

Şekil 4.94: Geriye dönüş propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1943).

Geriye dönüş propagandası; işgalden kurtarılan şehirlerde hayatın vatandaşlar için yeniden geriye döndüğünü oradaki inşaat fotoğraflarla göstermeğe çalışıyordu (İzvestiya, 1943).

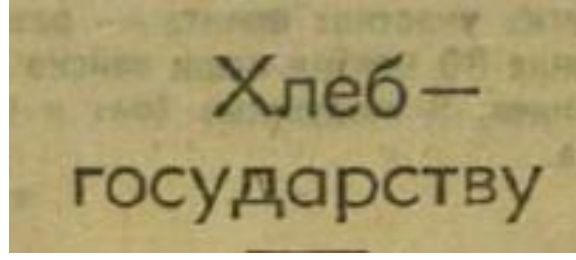
Kiev işgalden kurtarıldıktan sonra Pobeda(zafer) ödülü (almaz ve pırlanta kaplamalı) tasarlandı. Savaşın başından sonuna kadar zafer propagandası yapılıyordu.

Şekil 4.95: Ödül ve zafer propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1943).

Kiev işgalden kurtarıldıktan sonra Pobeda(zafer) ödülü (almaz ve pırlanta kaplamalı) tasarlandı. Savaşın başından sonuna kadar Zafer propagandası yapılıyordu.

Şekil 4.96: Hükümete tahıl propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1943)

Hükümete Ekmek başlıklı slogan da daha çok tahılın üretilmeli olduğu anlatılmaktaydı (İzvestiya, 1943).

Şekil 4.97: Tahran Konferansı

Kaynak: (İzvestiya, 1943)Tahran Konferansı

Советский народ боевыми делами по дальнейшему усилению помощи Красной Армии отвечает на исторические решения Конференции в Тегеране

Şekil 4.98: Müttefik Propagandası

“Sovyet Halkı Kızıl Ordunun Bir Sonraki Başarıları İçin Tahran Konferansını Destekliyor” başlıklı sloganı ile Sovyet halkını Tahran konferansını desteklediğini anlatmaktaydı (İzvestiya, 1943).

Şekil 4.99: Miting propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1943)

Dinamo fabrikasının çalışanları Tahran konferansını destekliyordu. Bu miting Moskova'nın en önemli mekânlarından biri olan Dinamoda yapılmaktaydı. Miting Propagandası önemli propaganda aracıydı (İzvestiya, 1943).

4.7 1944 Yılında İkinci Dünya Savaşındaki Rus Propagandası

Şekil 4.100: Geriye dönüş propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

Geriye dönüş propagandası; işgalden kurtarılan şehirlerde hayatın vatandaşlar için yeniden geriye döndüğünü oradaki inşaat fotoğraflarla göstermeğe çalışıyordu.

Şekil 4.101: Müttefik Propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

6. George kılıcı Stalingrad şehrinin korunması için gösterilen kahramanlığa göre Britanya halkı tarafından verilen bu ödül müttefik propagandasını daha da güçlendiriyordu (İzvestiya, 1944).

Şekil 4.102: Ödül propagandası

Kaynak: (https://tr.wikipedia.org/wiki/Aleksandr_Suvorov, 2018)

Aleksandr Suvorov; Osmanlı-Rus savaşlarında büyük başarı göstermiştir. Hiç savaş kaybetmemiş bir komutandır. Suvorov Ödülü almıştır (https://tr.wikipedia.org/wiki/Aleksandr_Suvorov, 2018).

Şekil 4.103: Ödül propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

Kalinin ordu komutanı K.E. Voroshlova 1. dereceli Suvorov ödülünü diğer önemli ordu komutanlarının yanında veriyor. Ordu komutanlarını şahlandıran ve onlarda büyük heves yaratan şeylerden biri de tam da üst düzey ödülleri onlara verilmesiydi.

Şekil 4.104: Ödül propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

1944 Mart ayında Stalin'in özel emri ile 1. ve 2. dereceli Uşakov (1789-1791 Rus Türk savaşlarında başarı kazanmış Rus Amiralidir) ve 1. ve 2. dereceli

Nahimov (1853 Sinop savaşında Osmanlı'yı yenen Rus Amiralidir) Ödülü ise Deniz Kuvvetlerinde başarılar kazananlara veriliyordu. Deniz Kuvvetlerinde bile ödül propagandası yapılıyordu (İzvestiya, 1944).

Şekil 4.105: Geriye Dönüş Propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

Nisan ayı 1944 yılında Leningrad'da ordunun kontrolü sağladığını Balet binasının yeniden yapıldığını ve sade vatandaşların boş zamanını iyi geçirdiğini Geriye Dönüş Propagandası ile yapıyorlardı (İzvestiya, 1944).

Şekil 4.106: Her Şey Zafer ve Her Şey Vatan İçin

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

Nisan ayı 1944 yılında İzvestiya gazetesinde yine fabrikada yoldaş İgoşnika'nın cephe için hiç durmadan çalıştığını anlatıyordu (İzvestiya, 1944).

НА Н-СКОМ АРТИЛЛЕРИЙСКОМ ЗАВОДЕ. На снимке: бригадир комсомольско-молодежной фронтовой бригады — одна из лучших токарей завода тов. Игошкина за работой. Фото П. Окуна.

Şekil 4.107: Kadınlar cephe için çalışıyor

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

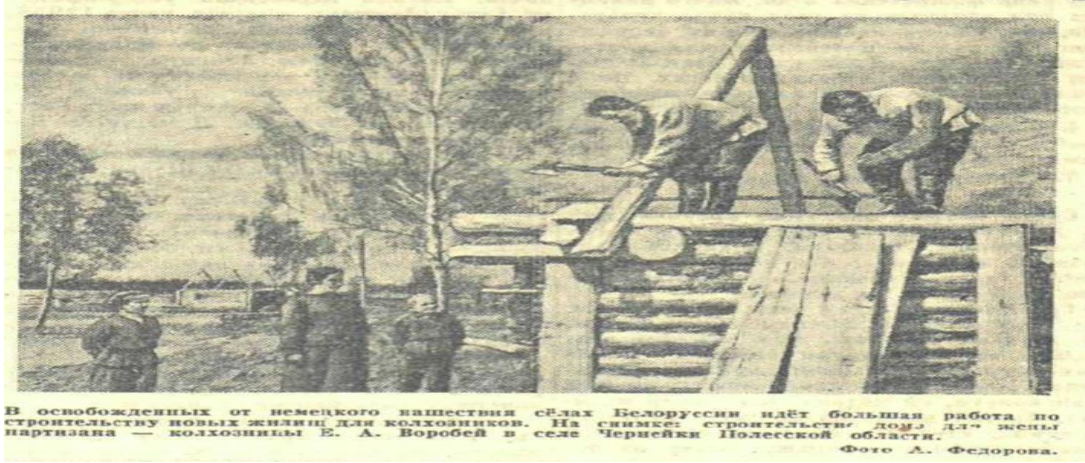
“Her Şey Zafer ve Her Şey Vatan İçin” pankartları asılan pankartlarla dolu olan fabrikalarda kadınlar dâhil her kesin tank üretiminde çalıştığını anlatmaktadır (İzvestiya, 1944).

Şekil 4.108: Ödül propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

SSCB hükümeti yine ödül ve madalya propagandasını yürüterek Stalin ve Lenin propagandasının yanı sıra Büyük Vatan Savaşı için özel olarak tasarlanmış ödül ve madalyaları fark yaratanlara veriyordu (İzvestiya, 1944).

Şekil 4.109: Geriye dönüş propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

Bu fotoğrafta Belarus topraklarındaki yeniden dirilişten bahis edilmektedir. İşgalden kurtarılmış topraklarda hayatın yeniden geriye döndüğünü anlatan geriye dönüş propagandası yapılmaktaydı (İzvestiya, 1944).

ABD ise Finlandiya ile diplomasi ilişkileri kestiğini ilan etmesi SSCB basını tarafından alkışlarla karşılanmıştı. Bundan önce Finlandiya'nın Tarım işleri bakanın ülkede büyük ekonomik sorun yaşadığını aynı zamanda bu ülkenin Başbakanı Rangel ise SSCB propagandası karşısında etkisiz propaganda yaptıklarını söylemekteydi (İzvestiya, 1944).

Şekil 4.110: Fin Propagandası

Каянак: ((<https://sputnikipogrom.com/pics/1640/finns/>, 2018))

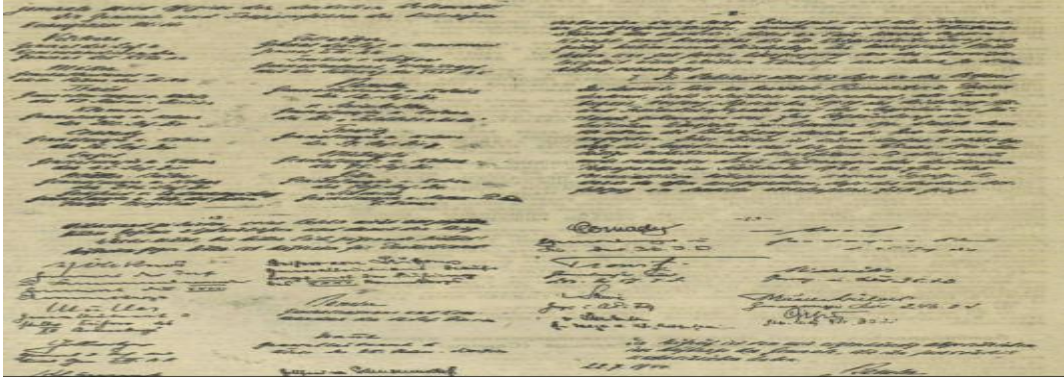
Bu fotoğraf nadir bulunan Fin propaganda kâğıdıydı. Bu Resimde Kızıl Ordu askerlerine seslenen Finlandiya hükümeti yoldaş Stalin'in savaştın durdurulması ile bağılı verdiği karara amel etmeğe çağırıyor ve diğер taraftan aç ve susuz kalan Kızıl Ordunu teslim olmağa çağırıyordu ((<https://sputnikipogrom.com/pics/1640/finns/>, 2018)).

Şekil 4.111: Cepheye ekmek ve tahıl propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

SSCB için savaşta ekmek tedariki çok önemliydi. Çünkü Kızıl Ordu askerlerinin ekmek ihtiyacının hiç durmadan çalışan kolhozlar vermek zorundaydı. Fotoğraftaki pankartta Kolhozların hiçbir itki vermeden tahıl tedarikini yerine yetirdiklerinin ve Kızıl Ordunun Ekmekle tam edileceği yazılmaktaydı.

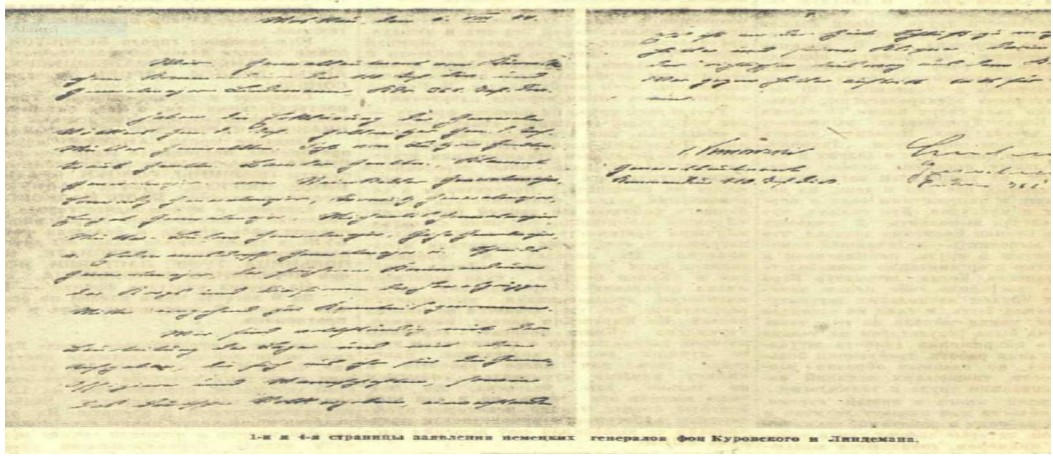

Şekil 4.112: Gizli belgelerin ifşası ve düşmanın pişmanlığı

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

16 Alman orgeneralinin beyanatını bulan ve yayımlayan SSCB hükümeti. 16 Alman orgenerallerinden şaşırtan ve itiraf dolu belgeleri yayımlayarak düşman tarafının kendisi tarafından artık savaşta büyük yenilgilere maruz kaldıklarını aynı zamanda askerler arasında da büyük özgüvensizlik yarandığını ifade eden belge ile Sovyet halkında savaşta ilerlemenin kanıt olarak göstermekte idiler.

Burada gizli belgelerin açıklanması propagandası yürütülmekteydi (İzvestiya, 1944).

Şekil 4.113: Gizli belgelerin ifşası ve düşmanın pişmanlığı

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

Alman orgeneralleri Fon Kurovskiy ve Lindeman'ın alman ordusunun müttefik güçleri karşısında mecbur geri çekildiklerini ortaya koyan gizli belgeler yayımlanmaktaydı (İzvestiya, 1944).

Şekil 4.114: Stalin'e Zafer ödülünün verilmesi

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

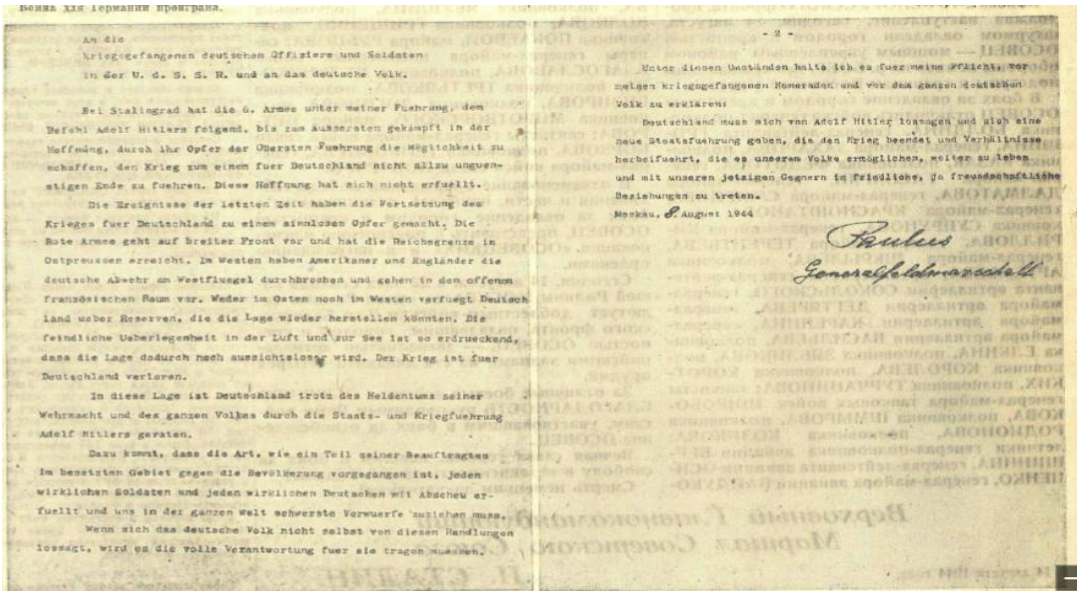
29 Temmuz'da ise SSCB Büyük Meclisi Mareşal Stalin'in Kırmızı Ordunun büyük zaferlere ulaşması sebebi ile zafer ödülü ile onurlandırma hakkında karar veriyordu (İzvestiya, 1944).

Şekil 4.115: Miting propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

Sovyet halkı yoldaş Stalin'in Zafer ödülü ile onurlandırılması ile dolayı çalıştıkları yerlerde mitingler yapıyor ve bu kararı yürekten destekliyorlar. Her önemli karardan sonra işçi sınıfı kendi çalıştıkları iş yerlerinde miting yaparak bu kararları desteklediklerini anlatmaktaydılar. Miting propagandası çok yaygın kullanılmakta idi.

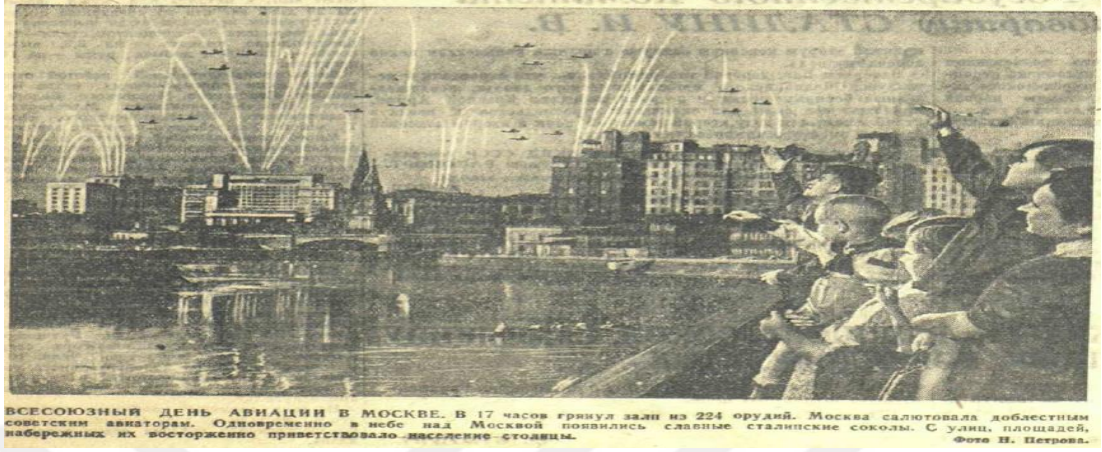

Şekil 4.116: Gizli belgelerin ifşası ve düşmanın pişmanlığı

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

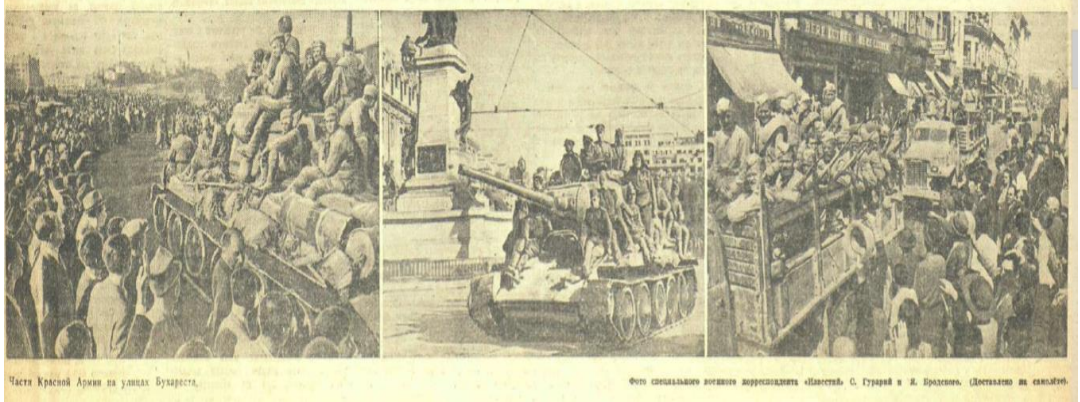

Ağustos 1944 tarihinde Orgeneral Paulus çok ünlü alman orgeneralinin itiraf dolu müracaatı yayımlanmıştı. Burada Almanların tüm cephelerde savaşı kayıp ettiklerini ve tüm alman askerlerinin zamanında teslim olmağa çağırıyordular.

Şekil 4.117: Salyut Kutlamaları propagandası

Salyut kutlamaları yaygın propaganda aracı haline gelmişti. Kızıl Ordu Hava kuvvetlerinin günü kutlanıyordu (İzvestiya, 1944)

Şekil 4.118: Kurtarıcı propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

Eylül 1944 tarihinde Bükreş'te giren Kızıl Ordunun zaferi kimi nitelendiriliyor ve Romanya halkı tarafından kahraman gibi karşılandığı anlatılıyordu. Burada kurtarıcı propagandası yapılıyor (İzvestiya, 1944).

Şekil 4.119: Bilim Günü (İzvestiya, 1944)

Bilim günü tüm SSCB arazisinde 1 Eylül tarihinde büyük kutlamalar ile kutlanıyordu. SSCB arazisinde tüm eğitim alanları tamamen bedava idi ve her 6 yaşındaki çocuğun okula gitmesi zorunluydu. 1 Eylül tarihinde ise tüm SSCB ortaokullarında Bilim Günü kutlanıyordu. (İzvestiya, 1944)

Şekil 4.120: Geriye dönüş propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

Geriye dönüş propagandası yapılarak Voronej şehrinde her şeyin yeniden restore edildiğinin ve sorunlara rağmen birlikte bu sorunların çözüleceği anlatılmaktaydı (İzvestiya, 1944).

Şekil 4.121: Geriye dönüş propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

Odessa SSCB için çok önemli strateji şehriydi. Bu fotoğrafta üniversite öğrencilerinin Odessa üniversitelerinde eğitimlerine yeniden devam ettiklerini göstererek geriye dönüş propagandası yapılmaktaydı. (İzvestiya, 1944)

Şekil 4.122: Her Şey Cephe Ve Zafer

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

Kızıl Ordu İçin tahıl ve Her Şey Cephe Ve Zafer için pankartlı tahılla dolu araçlar Kızıl Orduya gönderilmekteydi. Burada Kızıl Ordu için ekmek propagandası yapılmaktaydı (İzvestiya, 1944).

Şekil 4.123: Her şey cephe için propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

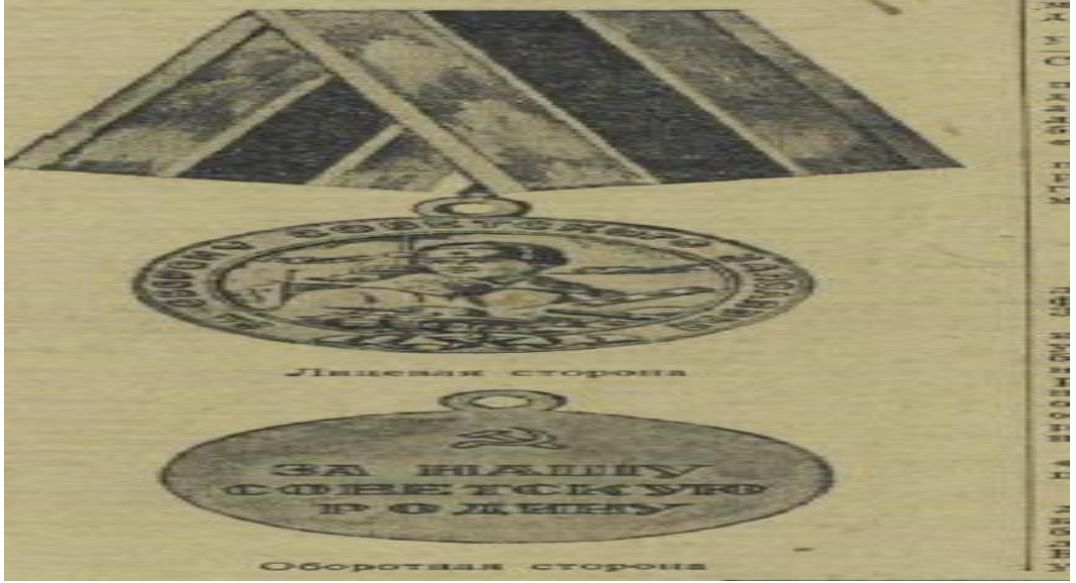
“Her Şey Cephe” için pankartlarla dolu mitingde yine cepheye tahıl dâhil diğer gereksinimler gönderilmekteydi (İzvestiya, 1944).

Şekil 4.124: Nefret ve öç alma propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

Ekim 1944 tarihinde İzvestiya Alman işgalini ve vahşetini anlatan fotoğrafta çocukların insafsızca katla yetirildiği gösterilerek nefret ve öç alma propagandası yapılmaktaydı (İzvestiya, 1944).

Şekil 4.125: Ödül propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

Zapalaorye ödülü; Finlandiya ile sınırdaki ve Almanlar tarafından hiçbir zaman geçilemeyen bir şehirdir. Ödül Propagandasına bu şehrin ilave edilmesinde psikoloji vardı. Almanlar için de bu şehrin ele geçirilmesi için belgeler yapılarak bu şehrin sonunda alınacağı söyleniliyordu. Uçaklardan atılan bombalarda bile bu şehrin ismi yazılmaktaydı. Kırmızı Yıldız televizyonunda Kayalar Arasında Savaş belgeselini de tam da bu şehir için yapmıştı. (İzvestiya, 1944)

Şekil 4.126: Esir alınma ve aşağılamak propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

Aralık 1944 tarihinde Alman faşist vahşetini anlatan fotoğrafta Almanların katle yetirdikleri insanları müzik sedaları altında ve kendilerine bu şarkıları

çaldırarak alay edercesine öldürdüklerini anlatmaktaydılar. Sonra da bu insanları araçlarla toplu mezar halinde gömdüklerinin fotoğraflarını göstererek Sovyet halkında nefret ve öç alma propagandası yapılmaktaydı. (İzvestiya, 1944)

4.8 1945 Yılında İkinci Dünya Savaşındaki Rus Propagandası

Şekil 4.127: Asırlar propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

Ocak 1945 tarihinde İzvestiya Çekoslovakya topraklarında esir alınmış alman ve Macar askerlerinin esir alındığını anlatarak Esir Alınma ve Ezdirme propagandası yapılmaktaydı (İzvestiya, 1944).

Şekil 4.128: Kurtarıcı propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

Kızıl Ordu tarafından Budapeşte kuşatma altındaydı. Kızıl ordunun kurtarıcı olduğu propagandası yapılmaktaydı. Alman işgalinden kurtarılan ülkelerin halk tarafından desteklendiği anlatılmaktaydı.

Şekil 4.129: Kurtarıcı Propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

Budapeşte'ye ilerleme çok zor olmuştur. Çünkü direniş çok güçlüdür.

Şekil 4.130: Hitlerin yenilgisi propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

Dünya Savaşını Hitler Varşova'dan başladığı için Ruslar böyle karikatür yaparak yenilginin kaçınılmazlığını ifade ederek Hitlerin tüm planlarının bozulduğunu anlatmaktaydı (İzvestiya, 1944).

Воронежское Суворовское училище. Воспитанники училища в строю. Фото М. Озерского

Şekil 4.131: Suvorov asker okulu

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

Suvorov Kutuzov gibi askeri okulları tarihe dayanan ve daima propagandası yapılan propaganda araçlarındandı.

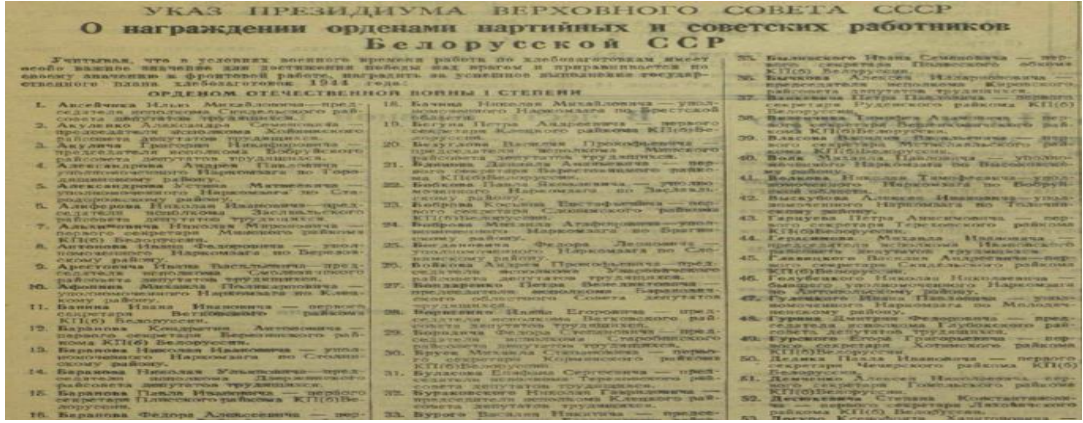
От Сталинграда до Будапешта. Это знамя одна из гвардейских частей Красной Армии получила в Сталинграде и с боями пронесла его до улиц Будапешта. На снимке: Н-ская гвардейская часть проходит с боевым знаменем по улицам Будапешта. Фото специального военного корреспондента «Известий» Г. Волына.

Şekil 4.132: Kurtarıcı Propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

Budapeşte sokaklarında Stalingrad'ın Kurtuluşunun ve Budapeşte'nin işgalden kurtarılmasını anlatan Kızıl Ordunun Zafer yürüyüşünü Rus harbi orkestrası eşiklik yapıyordu. Önde giden askerin elindeki Lenin resmi olan bayrakta ise “Bizim Sovyet Vatanımıza” sözleri yazılmaktaydı (İzvestiya, 1944).

Şekil 4.133: İşçi sınıfı propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

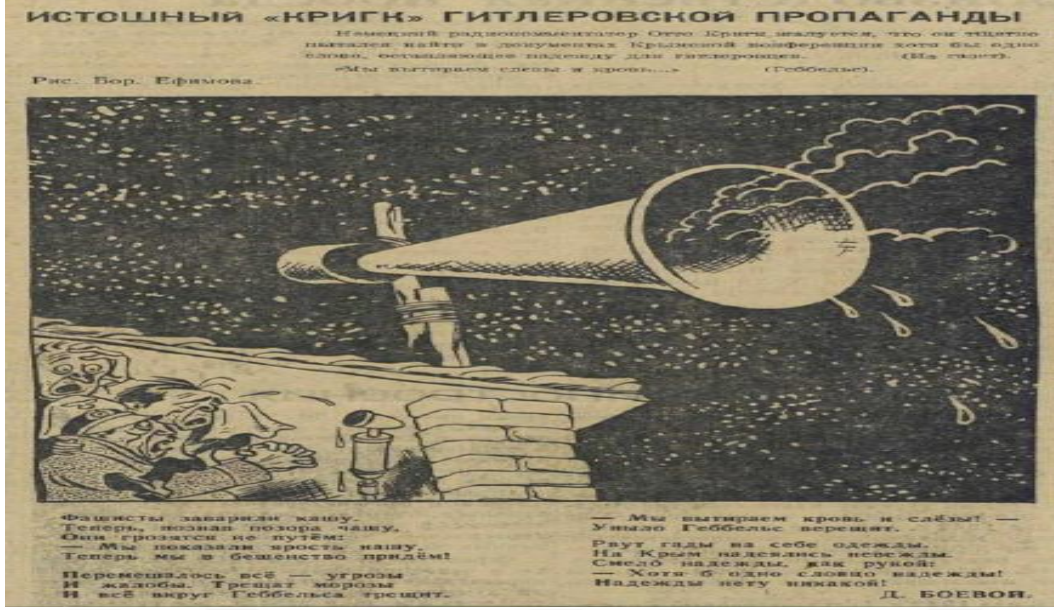
Belarus Komünist Partisi Üyeleri ve İşçi sınıfı üyeleri ödül ve madalyaları ile onurlandırılarak Ödül ve Madalya Propagandası yapılmaktaydı.

Şekil 4.134: Hitlerin yenilgisi propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

Belarus Cephesi artık Almanya topraklarındaydı. “Bak O Lanetlenmiş Ülke” pankartı ağaçlara vurularak bu ülkenin faşizmle lanetlendiği anlatılmaktaydı (İzvestiya, 1944).

Şekil 4.135: Hitlerin Yenilgisi Propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

İzvestiya gazetesinde yayımlanan bu karikatürde ünlü alman propaganda spikeri Otta Kriğin üzüntü içinde “Çok teessüf ki biz Kırım konferansından bir tane olsun bile Almanya için ümit verici bir madde bulamadık” ifadelerini yazarak hatta Alman propaganda bakanı Gobbels’in; “Biz gözyaşlarımızı ve kanlarımızı siliyoruz” sözlerini yazarak Almanların yenilgiye yakın olduklarını anlatıyordu.

Şekil 4.136: Daha çok silah ve top ve tank propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

Obüs üretimi %200 oranında üretilmiştir. Burada amaç daha çok silah ve top ve tank propagandası yapılmaktaydı.

Şekil 4.137: Daha çok silah, top ve tank propagandası

Şekil 4.138: Daha çok silah, top ve tank propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

Mart 1943 tarihinde İzvestiya bu fabrikanın çalışanlarını SSCB silah imalatı yarışmasında birinci olduğunu ve planı 29 kez önlediğini ve diğer fabrikalarından bunlardan örnek almalı olduklarını anlatmaktaydı (1943 Mart İzvestiya, 1945 Mart).

Her iki fotoğrafta da “Her Şey Cephe Her Şey Zafer” için sloganları yapılmış pankartlar var. Kadınların bile roket üretimini %300 oranında yaptıklarını anlatıyordu (İzvestiya, 1944).

Şekil 4.139: Finlandiya suçluları propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

Bu karikatürde ise; Finlandiya’da yapılan harbi mahkemeye değinerek; tüm SSCB askerlerini ve esirlerini öldüren canilere en ağır cezalar sözleri yazılıyor. Divanda ise mahkûmlar divanı yazılmıştır.

Şekil 4.140: Ödül ve demir döküm propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1944)

Demir dökümdeki başarılarına göre bazı işçiler Lenin ve Kırmızı Emek ödülleri ile onurlandırılarak Ödül ve demir döküm propagandası yapılmaktaydı (İzvestiya, 1944).

Şekil 4.141: Kurtarıcı ve öç alma propagandası

Şekil 4.142: Kurtarıcı propagandası

İzvestiya'nın özel muhabiri Kölnsburg'un bombalanmasını kendi çekerek; "Şimdi biz onlara bombalar yağıdırıyoruz" demiştir (İzvestiya, 1944).

Avusturya'nın başkenti Viyana'daki Ştraus'un anıtını ziyaret ederek sanata Kızıl Ordunun büyük kıymet verdiğini aynı zamanda Kızıl Ordu tanklarının Almanlardan farklı olarak Viyana operasını bombalamadığını anlatmaktaydı (İzvestiya, 1944).

Şekil 4.143: Berlin ve ödül propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1945)

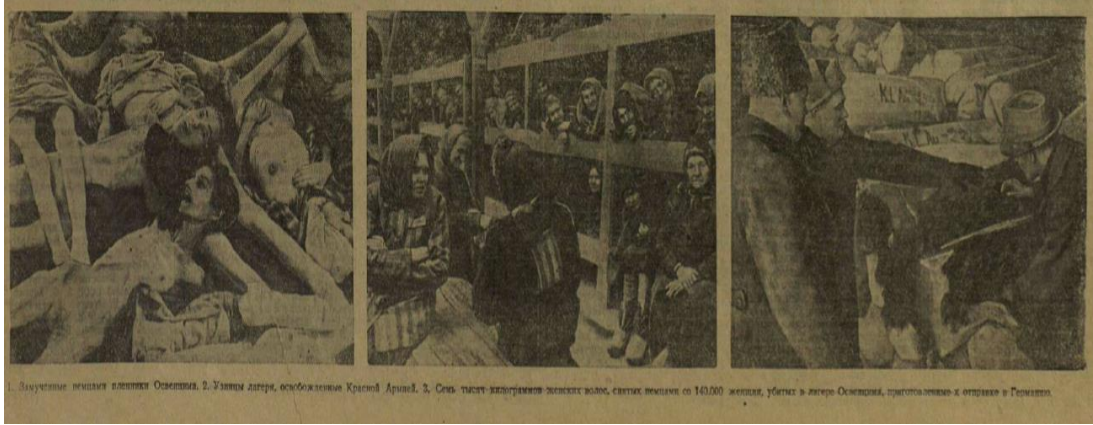
1 Mayıs kutlamalarında bile Komutan SSCB tarafından ödül ile onurlandırılan askerlerle artık Almanya'nın başkentinden fotoğraflar paylaşmaktaydı (İzvestiya, 1945).

Şekil 4.144: Devlet bonolarının alınması propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1945)

Devlet zaemi “Büyük Stalin’e Selamlar Olsun” pankartı asılan kolхозlarda devlete yardım için devlet bonolarının alınması propagandası yapılıyordu (İzvestiya, 1945).

Şekil 4.145: Nefret Propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1945)

Osvenüz'deki Alman işkencelerini anlatan fotoğraflarda Almanların esirlerle nasıl davrandığını anlatılarak ve Nefret propagandası yapılıyordu (İzvestiya, 1945).

Şekil 4.146: Zafer Propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1945)

Fotoğrafta, Berlin'de SSCB bayrağını dalgalandıran Kızıl Ordu askerlerinin zafer kutlamaları görülmektedir (1945 Mayıs İzvestiya, 1945 Mayıs)

Şekil 4.147: Zafer Tebrikleri

Kaynak: (İzvestiya, 1945)

Gazetede; “Yoldaşlar, Büyük Vatan Savaşının Zaferi İçin Tebrikler!” yazmaktadır. İzvestiya ilk defa kırmızı yazılar kullanmıştır (İzvestiya, 1945).

Şekil 4.148: Almanya Üzerinde Zafere Büyük Vatan Savaşı madalyası

Kaynak: (İzvestiya, 1945)

Almanya; Büyük Vatan Savaşı'nın kazanılması sonrasında (1941-1945) askerlere verilen madalya vermiştir. Bu madalyanın ön tarafında “Biz Kazandık” arka tarafında ise “Bizim İşimiz Hak İşidir” yazmaktadır. Özel Serili madalya ile ödül ve madalya propagandası yapılmaktaydı (İzvestiya, 1945).

Şekil 4.149: Zafer ve Berlin propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1945).

Bugüne kadar zaferi andıran ve savaşın sona erdiğini anlatan fotoğrafta Kızıl ordu askeri; SSCB bayrağını Berlin'deki en yüksek binadan asıyor.....

Şekil 4.150: Zafer ve miting propagandası

Kaynak: (İzvestiya, 1945)

Ülkenin her yerinde mitingler yapılmaktaydı. Stalin'in özel emri ile her yılın 9 Mayıs'ı Zafer Günü olarak kutlanıyordu. Bugünde tüm geçmiş SSCB ülkelerinde 9 Mayıs Zafer Günü olarak Almanya üzerindeki zaferle alakadar kutlamalar yapılıyordu. (İzvestiya, 1945)

Şekil 4.151: Zafer kutlamaları

Kaynak: (İzvestiya, 1945)

Şekil 4.152: Geleneksel Salyut Propagandası

Kaynak:

(https://pikabu.ru/story/krasnaya_ploshchad_9_maya_1945_goda_1233851, 2017)

Özel toplardan atılan ateşlerle 9 Mayıs'ta Moskova'nın Kızıl Meydanında ilk Zafer Kutlaması yapılıyor. Moskova'da Kızıl Meydanda 73 yıldır ki SSCB dağıldıktan sonra bile 9 Mayıs Zafer kutlamaları havai fişekler ve askeri geçitlerle kutlanmaktadır.

5. SONUÇ

Lon Basenger'e göre uçaklardan atılan listeler İkinci Dünya Savaşının en etkili yöntemi olmuştur. Çünkü savaşın en sıcak yerlerine bile karşı taraflar uçaklardan liste atarak propaganda yapa biliyordular.

Tezimin sonuç bölümünü de ispatlara dayanan arşiv çalışmaları ile sürdüreceğim. 2007 yılında basılan 820 sayfadan oluşan ve dünyaca ünlü olan İtalyan akademisyeni Franco Venturi tarafından esası koyulan İkinci Dünya Savaşında Sovyet Propagandası (Sovyet Tarihinin Belgeleri ile) kitabı tamamen yorumdan kenar başarılı bir arşiv çalışmasıdır.

Tezimin propaganda buluntularını ve yöntemlerinin doğrulamak için böyle büyük arşiv çalışması bize hem tezdeki araştırmaların doğru yapıldığına hem de arka planda devlet yetkililerinin propaganda ve agitasya bürosu ile hangi tür propagandanın ve nasıl yaptıklarını göstermektedir. Bu kitaptaki arşiv belgeleri Rusya Federasyonu Federal Arşivlerine ve Rusya Devlet Arşivlerinin belgelerine dayanmaktadır.

Savaşın başladığı ilk dönemde 1. Büyük Vatan Savaşındaki (1812-1813) zaferlere ve 1918. Yılındaki Birinci Dünya Savaşında Almanya üzerindeki zafere yönelik tarihi bilgiler içeren propagandanın yapıldığı anlatılmaktadır. Aynı zamanda savaşın başladığı günde 22 Haziran 1941 tarihinde Molotov'un ve 3 Temmuz Stalin'in konuşmasında bu motifler kullanıldığından bahis edilmektedir.

Molotov'un 22 Haziran konuşmasına dikkat çekilerek Molotov'un basın, film, radyo ve tüm siyasi propaganda araçlarının güçlendirilmesi gerektiğini ve basın ve radyoya ise daha çok önem verilmesinin gerektiğini anlatmaktadır.

SSCB'nin en büyük Devlet Haber Ajansı Tass'dır. Tass Haber Ajansı bugün de kendi faaliyetini sürdürmektedir. Yine bu kitapta Tassın ideoloji ürün olduğunun ve propaganda bilgilerini telgrafla basın ve radyoya ulaştırdığını ve aynı zamanda da afişleri de yaptığını anlatmaktadır.

Tass hem gizli hem de açık bilgilere sahibiydi. Tass 4000 gazeteye (270 partizan) bilgi sunmaktaydı. Ayda ortalama 5000 afiş yapılıyordu. Diğer taraftan afişlerin başlıkları şöyle sıralamak mümkündür. Mahvedilmiş Alman hisseleri, Faşist eşkiyalarının galerisi, Hitler ne istiyor ve ne alacak, Hitler kendisi ile Çarları götürüyor, Macar Dansı faşist müziği altında Sovyet ülkesinin kadınlarıdır.

Diğer taraftan kamuoyunun SSCB'nin yürüttüğü siyasetle bağlı gizli belgelerde ise halkın fikri öğrenilmekteydi. Örneğin; Komutan Kuzminin konuşmasına yer verilmekteydi. Burada Kuzminin Molotov'un Batı Ukrayna ve Batı Belarus'a yardım çağırışını işgalci yanaşma olduğunu ve aynı zamanda ülkenin zaten 5-6 kişi tarafından yönetildi ile konuşulanları doğru bulduğu anlatılmaktadır.

Aynı zamanda kitapta arşiv belgelerine dayanılarak filmlerin de önem taşıdığı ve askerler de ruh yüksekliği yaratılması amacı ile denizciler filmine tüm deniz ordularının götürmeli olduğu anlatılmaktadır.

Gazetelerin 1 aylık makale başlıkları önceden belirleniyordu. Örneğin; Pravda gazetesinin 15 Mayıs- 15 Haziran 1941 tarihleri arasındaki başlıklar önceden belirlenmekteydi. Aynı zamanda kitabın 99. sayfasında arşiv belgelerine dayanarak merkezi gazetelerin (Pravda, İzvestiya Krasnaya Zvezda) durumunun iyileştirilmesi için diğer gazetelerin yayınına kısıtlamalar getirilmesinin istenmesine yer veriliyor.

Moskova, Leningrad, Kiev, Tiflis, Bakü, Taşkent, Almatı, Sverdlovsk, Xabaravosk, Krasnoyarsk şehirlerinde propaganda okulları yaratılsın ve bu okulların propaganda uzmanları üç noktalar dahil her yere gönderilsin. Aynı zamanda diğer bir belgede ise; 1944 ve 1945. Yıllarda okullarda psikoloji ve felsefe hocaları hazırlansın emri ile propagandanın bu öğretmenler yüzünden yapılmalı olduğu anlatılmaktadır. Diğer bir belgede ise savaşın sürdüğü anlarda bile 13. komünist partisi toplantısındaki karara sadık kalınarak Anti-Din siyasetini köyler de bile yönetilmesi gerektiğini anlatılmaktadır.

Çok ünlü Amerikan propaganda uzmanı kendi Lon Basenger ise; kendi kitabı- Psikolojik Savaş kitabında gazetelerin çok önem taşıdığına ve hatta Almanların işgal ettikleri Ege adasında bile almanlar için gazete çıkardığını söylemektedir.

İkinci dünya savaşında insanları savaşın kazanan tarafı gibi göstermeye ve inandırmaya çalışılan yöntem propagandaydı. İster gazeteler ister afişler isterse de radyo ve filimler olsun. Sovyetler Birliği ise daha çok afişler ve radyoya önem vermiştir. Çok güçlü profesyonel ressamların yaptıkları afişler savaşın en unutulmaz ve etkili iletişim aracına dönüşmüştür.

Radyo ise; Sovyet vatandaşlarının savaşın her anı ile ilgili duyurular aldığı bir sistem gibiydi. Rusya'nın meşhur spikerleri insanlara yalanla dolu haberler vermekteydi. Ama belki de bu yalanlar-siyah propaganda olmasaydı savaşın kazanılması daha zor olurdu. Tabii ki gri ve beyaz propaganda da kullanılıyordu. Ancak spikerler kendi hatırlarında bile yalan enformasyonların aşırı derecede olduğunu söylüyorlardı.

Sovyetler birliğinde savaş zamanı propagandanın insanlara etkili olup olmasının 3 amile bağlıydı. Propagandayı kabul edecek toplumun özellikleri Milletlerin geçmiş tarihi yapılarını o güne kadar oluşturan tüm gerekli nesnelere. Bura-dil, din, medeniyet, ilçe, büyük tarihi olaylar ve diğer şeyler oluşturur. Örneğin Hem Rusya'nın hem Belarus'un komşu ülkesi olan Ukrayna Slav ve Provaslov olmasına bakmayarak Ruslara karşı Nazi işgalinde birleşmişler. Çünkü Sovyetler kurulduğunda Ukrayna halkının 100 binlerce ona karşı olanlar ya öldürülmüş veya Sibiryaya sürgün edilmiştir. Aynı sözleri Baltık ülkelerine de söylemek mümkündür. Yani artık burada Sovyet propagandası onun dilini diğer milletlerden daha iyi bilen ve aynı Hıristiyan(provoslav) tarikatına uymalarına bakmayarak Ukrayna halkına karşı çok az etkili olmuştur. Aksine Belarus'ta ise Sovyet propagandası çok etkili olmuştur (Ukrayna gibi Provoslav ve Slav olan).

Psikolojik etüdün iyi yapılması, Savaş anında bireyin yaşayabileceği tüm psikoloji hisleri ve hareketleri (korku, sevgi, vahşet, kahramanlık, özgüven, hayatını kaybetme duygusu vs.) Sovyet propagandası tüm ideolojik gereksinimleri göz önüne alarak propaganda yapmıştır. Tüm milletlerin dillerinde broşürler yapılmış. Daha çok ise savaşta hep kazanan taraf gibi insanları çoğu zaman inandırmayı başarmışlar. Diğer taraftan bazı milletler Sovyet işgalinde olduklarını unutmuyorlardı. Savaşta etkili propaganda yöntemlerinden biri de Stalin'in Ve Hitlerin Radyo konuşmalarıydı. Bu insanlarda yüksek savaş kazanma duygusu yaratmıştır. Nice ki T-34 Sovyet tanklarının yüzüne "Za Stalina-Stalin İçin" sözleri yazılmıştır.

Propaganda yapanın yeteneği Stalin'in konuşmaları dâhil uyguladığı yasalar onun yetenekli olduğunu işaret ediyor. Toplumun yaşadığı ũlkedeki ekonomik durum ve insanların normal yaşaması için geren maddi durumudur. Sovyetler Birliği kendisini Sosyalist devleti ve işçi sınıfını koruyan hũkũmet gibi gŕstermeđe çalışmıştır. Fakat Stalin'in insanları daha çok sũrgũne gŕnderdiđi iktidar bunu pek de başarmamıştır. İnsanları zor gũcũ ile tarım işlerine sũrũkleyen ve nerdeyse bedava çalıştıran 10 bin tonu 100 bin gibi bilançolara kayıt ettiren devletteki Sovyet vatandaşları durumlarından pek de memnun değildiler. Bu sebepten bazıları savaş zamanı karşı tarafa asır dũřuyorlardı. Hatta Stalin Almanların işgal ettikleri yerlerde 1812 yılındaki savaşında oluğu gibi yaşam için gereken tũm Şeyleri yakmalarını istemiş ve bunu başarmıştır.

SSCB bu iki propaganda afişinde o zor dŕnem olan Moskova'nın savunması nişanın propagandasını yapıyor. Yeni Zafer Kazananlara bu ŕdũllerin verileceğinin propagandası yapılmaktadır.

Hatta Marksist-Leninizm faaliyetine gŕre Propaganda ŕdũlũ tasarlanmıştır. Bu bir daha propagandanın açık Şekilde yapıldığını ispatlamaktadır. Herkese propaganda yapmalı olduğunu ve bununla da propaganda ŕdũlũne layık gŕrũleceđine inandırmaya çalışmışlardır.

Sovyet Enformasyon Bũrosunun propaganda afişleri o kadar etkileyiciydi ki Hitler bile onu hakaret eden ressamların listesini yaptırmıştır. Moskova zaferine inan Hitler Şehri ele geçirdiğinde ilk işinin bu ressamların idamı olacağını sŕylemiřtir.

KAYNAKLAR

- Aysel, A.** (2015). *Siyasal İletişim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Aziz, A.** (2015). A. Aziz içinde, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (s. 74). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Geograrapic, N.** (2017, Ekim 11).
- Hitler, A.** (2017). A. Hitler içinde, *Kavgam* (s. 182-191). İstanbul: Olympia.
- İzvestiya.** (1941, Temmuz 8). *İzvestiya*(N 159 7535).
- İzvestiya.** (1941, Haziran 24). *İzvestiya*(N 147 7523).
- İzvestiya.** (1941, Haziran 22). *İzvestiya*(N146 7222).
- İzvestiya.** (1941, Ocak 10). *İzvestiya*(N8 7694).
- İzvestiya.** (1941, Aralık 19). *İzvestiya*(N 299 7675).
- İzvestiya.** (1941, Kasım 14). *İzvestiya*(N 294 7626).
- İzvestiya.** (1941, Aralık 18). *İzvestiya*(N 298 7674).
- İzvestiya.** (1941, Aralık 5). *İzvestiya*(N 287 7663).
- İzvestiya.** (1941, Kasım 28). *İzvestiya*(N281 7657).
- İzvestiya.** (1941, Kasım 9). *İzvestiya*(N265 7641).
- İzvestiya.** (1941, Ekim 1,7). *İzvestiya*.
- İzvestiya.** (1941, Ekim 31). *İzvestiya*(N 258 7634).
- İzvestiya.** (1941, Ekim 21). *İzvestiya*(N249 7625).
- İzvestiya.** (1941, Ekim 11). *İzvestiya*(N 241 7617).
- İzvestiya.** (1941, Eylül 3). *İzvestiya*(N 234 7610).
- İzvestiya.** (1941, Ağustos 6). *İzvestiya*(N184 7560).
- İzvestiya.** (1941, Eylül 2). *İzvestiya*(N 207 7583).
- İzvestiya.** (1941, Haziran 28). *İzvestiya*(N151 7527).
- İzvestiya.** (1941, Ağustos 7). *İzvestiya*(N 185 7561).
- İzvestiya.** (1941, Haziran 28). *İzvestiya*(N7527).
- İzvestiya.** (1941, Temmuz 18). *İzvestiya*(N168 7544).

İzvestiya. (1941, Temmuz 19). *İzvestiya*(N169 7545).

İzvestiya. (1941, Temmuz 16). *İzvestiya*(N 7542 N166).

İzvestiya. (1941, Temmuz 31). *İzvestiya*(N 179 7555).

İzvestiya. (1941, Ekim 10). *İzvestiya*(N240 7616).

İzvestiya. (1941, Haziran 26). *İzvestiya*(N149 7525).

İzvestiya. (1941, Ağustos 30). *İzvestiya*(N205 7581).

İzvestiya. (1941, Haziran 25). *İzvestiya*(N148 7524).

İzvestiya. (1941, Haziran). *İzvestiya*(N150 7526).

İzvestiya. (1941, Haziran 24). *İzvestiya*(N 147 7523).

İzvestiya. (1941, Haziran 26). *İzvestiya*(N 150 7626).

İzvestiya. (1941, Haziran 29). *İzvestiya*(N152 7528).

İzvestiya. (1941, Temmuz 3). *İzvestiya*(N155 7531).

İzvestiya. (1941, Ağustos 28). *İzvestiya*(N203 7579).

İzvestiya. (1941, Temmuz 1). *İzvestiya*(N 7529).

İzvestiya. (1941, Temmuz 2). *İzvestiya*(N154 7530).

İzvestiya. (1941, Temmuz 6). *İzvestiya*(N 158 7534).

İzvestiya. (1941, Temmuz 12). *İzvestiya*(7539).

İzvestiya. (1941, Ağustos 20). *İzvestiya*(N196 7572).

İzvestiya. (1941, Ağustos 8). *İzvestiya*(N 186 7572).

İzvestiya. (1941, Temmuz 17). *İzvestiya*(N167 7543).

İzvestiya. (1941, Temmuz 26). *İzvestiya*(N175 7551).

İzvestiya. (1941, Temmuz 23). *İzvestiya*(N172 7548).

İzvestiya. (1941, Haziran 24). *İzvsetiya*(N148 7524).

İzvestiya. (1941, Ağustos 9). *İzvsetiya*(N187 7563).

İzvestiya. (1941, Ağustos 26). *İzvsetiya*(N 201 7577).

İzvestiya. (1942, Ocak 15). *İzvestiya*(N 12 7698).

İzvestiya. (1942, Aralık). *İzvestiya.*

İzvestiya. (1942, Ekim). *İzvestiya.*

İzvestiya. (1942, Eylül). *İzvestiya.*

İzvestiya. (1942, Ağustos). *İzvestiya.*

İzvestiya. (1942, Temmuz 9). *İzvestiya.*

İzvestiya. (1942, Haziran 13). *İzvestiya*(N 137 7823).

İzvestiya. (1942, Haziran 13). *İzvestiya*(N 137 7823).

İzvestiya. (1942, Mayıs 1). *İzvestiya*(N 102 7788).

İzvestiya. (1942, Nisan 14). *İzvestiya*(N87 7773).

İzvestiya. (1942, Mart 20). *İzvestiya*(N 66 7752).

İzvestiya. (1942, Mart 18). *İzvestiya*(N64 7750).

İzvestiya. (1942, Mart 17). *İzvestiya*(N 63 7749).

İzvestiya. (1942, Nisan 12). *İzvestiya*(N 86 7772).

İzvestiya. (1942, Ocak 25). *İzvestiya*(N 20 7706).

İzvestiya. (1942, Ocak 15). *İzvestiya*(N 12 7698).

İzvestiya. (1943, Ocak 17). *İzvestiya.*

İzvestiya. (1943, Aralık). *İzvestiya.*

İzvestiya. (1943, Ekim 6). *İzvestiya.*

İzvestiya. (1943, Ekim). *İzvestiya.*

İzvestiya. (1943, Eylül 3). *İzvestiya.*

İzvestiya. (1943, Ağustos). *İzvestiya.*

İzvestiya. (1943, Temmuz). *İzvestiya.*

İzvestiya. (1943, Haziran). *İzvestiya.*

İzvestiya. (1943, Mayıs 1). *İzvestiya.*

İzvestiya. (1943, Nisan). *İzvestiya.*

İzvestiya. (1943, Mart). *İzvestiya.*

İzvestiya. (1943, Ocak). *İzvestiya.*

İzvestiya. (1943, Şubat). *İzvestiya.*

İzvestiya. (1943, Şubat 3). *İzvestiya.*

İzvestiya. (1944, Ocak). *İzvestiya.*

İzvestiya. (1944, Nisan). *İzvestiya.*

İzvestiya. (1944, Mart). *İzvestiya.*

İzvestiya. (1944, Şubat). *İzvestiya.*

İzvestiya. (1944, Ocak). *İzvestiya.*

İzvestiya. (1944, Aralık). *İzvestiya.*

İzvestiya. (1944, Ekim). *İzvestiya.*

- İzvestiya.** (1944, Eylül). *İzvestiya*.
- İzvestiya.** (1944, Ağustos). *İzvestiya*.
- İzvestiya.** (1944, Temmuz). *İzvestiya*.
- İzvestiya.** (1944, Haziran). *İzvestiya*.
- İzvestiya.** (1944, Şubat). *İzvestiya*.
- İzvestiya.** (1944, Mart). *İzvestiya*.
- İzvestiya.** (1944, Mayıs). *İzvestiya*.
- İzvestiya.** (1944, Nisan). *İzvestiya*.
- İzvestiya.** (1945, Mayıs). *İzvestiya*.
- İzvestiya.** (1945, Mayıs 9). *İzvestiya*.
- Laynbinger, P.** (2015). *Psikolojik Savaş*. Moskova: Bukinist.
- Nikolaevsky.** (1941). Nikolaevsky içinde, *Yeni Lider* (s. 33). Moskova: TT.
- Okay, A., & Okay, A.** (2014). *Halkla İlişkiler Uygulamaları* (s. 131). içinde İstanbul: DR.
- Oleg.A.** (1986). Oleg.A içinde, *İkinci Dünya Savaşı* (s. 74). Moskova: MS.
- Orlov, L.** (2007). *İkinci Dünya Savaşında Rus Propagnadası* (s. 499). içinde Moskova: Rospenn.
- Pravda.** (1935, Ocak 1). *Pravda*(N31 6247).
- Pravda.** (1939, Mart 2). *Pravda*(N60 7745).
- Pravda.** (1939, Ağustos 24). *Pravda*.
- Pravda.** (1939, Aralık 15). *Pravda*(N345 8030).
- Pravda.** (1939, Aralık 1). *Pravda*(N332 8017).
- Pravda.** (1939, Kasım 15). *Pravda*(N316 8001).
- Pravda.** (1939, Kasım 1). *Pravda*(N303 7988).
- Pravda.** (1939, Eylül 2). *Pravda*(N243 7928).
- Pravda.** (1940, Aralık 15). *Pravda*(N346 8392).
- Pravda.** (1940, Mayıs 15). *Pravda*(N34 8180).
- Pravda.** (1940, Mart 16). *Pravda*(N75 8121).
- Pravda.** (1940, Nisan 15). *Pravda*(N 104 8512).
- Pravda.** (1940, Aralık 15). *Pravda*(N346 8392).
- Pravda.** (1940, Kasım 15). *Pravda*(N317 8363).

- Pravda.** (1940, Ekim 1). *Pravda*(N 273 8319).
- Pravda.** (1940, Ağustos 15). *Pravda*(N226 8272).
- Pravda.** (1940, Ağustos 1). *Pravda*(N212 8528).
- Pravda.** (1940, Temmuz 1). *Pravda*(N 181 8227).
- Pravda.** (1940, Haziran 15). *Pravda*(N 165 8211).
- Pravda.** (1940, Haziran 1). *Pravda*(N151 8197).
- Pravda.** (1940, Mayıs 1). *Pravda*(N121 8167).
- Pravda.** (1940, Nisan 4). *Pravda*(N 94 8140).
- Pravda.** (1940, Ocak 2). *Pravda*(N1 8047).
- Pravda.** (1940, Şubat 15). *Pravda*(N45 8091).
- Pravda.** (1940, Şubat 1). *Pravda*.
- Pravda.** (1940, Mart 2). *Pravda*(N61 8107).
- Pravda.** (1940, Mart 2). *Pravda*(N75 8121).
- Pravda.** (1940, Nisan 15). *Pravda*(N165 8151).
- Qualite, D. E.** (2012). *Propaganda Teorisi ve Propagandanın Gelişimi*. Moskova: Eskimo.
- Rodds.** (2008). *İkinci Dünya Savaş'ında Propaganda*. Moskova: Eskimo Yayınları.
- Sommerville, D.** (2012). D. Sommerville. içinde İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Tarhan, N.** (2013). N. Tarhan içinde, *Psikolojik Savaş-Gri Propaganda* (s. 34-43). İstanbul:: Timaş Yayınları.
- Tass Haber Ajansı.** (2017, Aralık 4). Rusya Fedarasyonu: Tass Haber Ajansı.
- Yengin, D.** (2017). D. Yengin içinde, *İletişim Çalışmalarında Araştırma Yöntemleri ve Uygulamaları* (s. 75). İstanbul: DR.

İnternet Kaynakları:

- tdk.gov.tr.* (2018 , Nisan 14). *tdk.gov.tr*: *tdk.gov.tr* adresinden alındı
- <http://artyushenkooleg.ru/wp-oleg/wp-content/uploads/2018/04/Hanpasha-marka-e1522615445909>. (2018, Nisan 11). <http://artyushenkooleg.ru/wp-oleg/wp-content/uploads/2018/04/Hanpasha-marka-e1522615445909>: <http://artyushenkooleg.ru/wp-oleg/wp-content/uploads/2018/04/Hanpasha-marka-e1522615445909> adresinden alındı
- http://www.lionblog.net/uploads/22/22_f3_1U.j . (2017, 4 ekim). http://www.lionblog.net/uploads/22/22_f3_1U.j :
- http://www.lionblog.net/uploads/22/22_f3_1U.j adresinden alındı

- https://meshok.net/item/53132539_Медаль_За_пропаганду_Марксизма_Ленинизма#&gid=1&pid=:
https://meshok.net/item/53132539_Медаль_За_пропаганду_Марксизма_Ленинизма#&gid=1&pid= adresinden alındı
- https://pikabu.ru/story/krasnaya_ploshchad_9_maya_1945_goda_1233851. (2017, Aralık 1).
https://pikabu.ru/story/krasnaya_ploshchad_9_maya_1945_goda_1233851:
https://pikabu.ru/story/krasnaya_ploshchad_9_maya_1945_goda_1233851 adresinden alındı
- https://pikabu.ru/story/krasnaya_ploshchad_9_maya_1945_goda_1233851. (2017, Aralık 1).
https://pikabu.ru/story/krasnaya_ploshchad_9_maya_1945_goda_1233851:
https://pikabu.ru/story/krasnaya_ploshchad_9_maya_1945_goda_1233851 adresinden alındı
- https://ru.wikipedia.org/wiki/Пропаганда_во_время_Второй_мировой_войны. (2017, Aralık 1).
https://ru.wikipedia.org/wiki/Пропаганда_во_время_Второй_мировой_войны:
https://ru.wikipedia.org/wiki/Пропаганда_во_время_Второй_мировой_войны adresinden alındı
- <https://topwar.ru/30938-nemeckaya-socialnaya-reklama.html>. (2018, Mart 15).
<https://topwar.ru/30938-nemeckaya-socialnaya-reklama.html>:
<https://topwar.ru/30938-nemeckaya-socialnaya-reklama.html> adresinden alındı
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Aleksandr_Suvorov. (2018, Mayıs 30).
https://tr.wikipedia.org/wiki/Aleksandr_Suvorov:
https://tr.wikipedia.org/wiki/Aleksandr_Suvorov adresinden alındı
- <https://www.kp.ru/msk/alfabank-plakaty/>. (2017, Aralık 1).
<https://www.kp.ru/msk/alfabank-plakaty/>:
<https://www.kp.ru/msk/alfabank-plakaty/> adresinden alındı
- https://www.youtube.com/watch?v=_xXYQb9T524. (2017, Ekim 25).
https://www.youtube.com/watch?v=_xXYQb9T524:
https://www.youtube.com/watch?v=_xXYQb9T524 adresinden alındı

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Mushfig HUSEYNOV

Doğum Tarihi ve Yeri: 01/08/1988 Gedebey

E-posta : huseynov.musfiq777@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU:

Lisans : 2011, Gence Devlet Üniversitesi, Tarih ve Sosyal Bilimler Fakültesi,
Tarih ve Kamuoyu Bölümü

Yükseklisans : 2018, İstanbul Aydın Üniversitesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım
Anabilim Dalı, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Programı

